

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
YÖNETİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

**BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KÖYLERE
YÖNELİK YENİ GÖREVLERİ: MALATYA
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİNDE BİR
İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman Hazırlayan
Prof. Dr. Yusuf KARAKILÇIK Oğuzhan COŞKUN

Malatya, 2023

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
YÖNETİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

**BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KÖYLERE YÖNELİK YENİ
GÖREVLERİ: MALATYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ÖRNEĞİNDE BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Oğuzhan COŞKUN

Danışman

Prof. Dr. Yusuf KARAKILÇIK

Malatya, Ağustos 2023

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Yusuf Karakılçık'ın danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KÖYLERE YÖNELİK YENİ GÖREVLERİ: MALATYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİNDE BİR İNCELEME** başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Oğuzhan COŞKUN

ÖNSÖZ

6360 sayılı on üç ilde büyükşehir belediyesi ve yirmi altı ilçe kurulması ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun ile birçok değişiklik yürürlüğe girmiştir. Bu değişikliklerden biri de büyükşehir sınırları içerisinde bulunan köylerin statüsünün değiştirilerek mahalleye dönüştürölmesidir. Yeni çıkan bu yasa ile mahalle statüsü kazanan köyler, getirilen yeni görevleri ve bağlı bulundukları birimleri ile yeni bir dönemin ilk tanıkları olmuşlardır.

6360 sayılı yeni büyükşehir belediyesi yasası ile asıl hedeflenen şey kamusal kaynakların etkin ve verimli kullanımını sağlayarak hizmetlerin yerel yönetim birimlerinde daha hızlı uygulanabilir olmasını sağlamaktır. Bu bağlamda mahalleye dönüştürölün köylerin büyükşehir belediyesi ile daha koordineli bir şekilde hizmet yapması amaçlanmaktadır. Faaliyet alanı genişleyen büyükşehir belediyelerinin de yeni görevleri konusunda tecrübe kazanması amaçlanmıştır. Çalışmada bu konuda Malatya Büyükşehir Belediyesi örneğinde bir araştırmada bulunulmuştur.

Bu çalışmamda emeği geçen, bilgileri ve deneyimleriyle yol gösteren tez danışmanım sayın Prof. Dr. Yusuf Karakılçık hocama, tez çalışması hazırlık sürecinde yardımcı olan Türk Silahlı Kuvvetlerindeki değerli silah arkadaşlarıma, Malatya Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Şube Müdürlüğü çalışanlarına, çalışmamın her anında benim yanımda olan ve maddi manevi desteklerini esirgemeyen eşime teşekkürü borç bilirim.

Oğuzhan COŞKUN

Malatya, Ağustos, 2023

**BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KÖYLERE YÖNELİK YENİ
GÖREVLERİ: MALATYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİNDE
BİR İNCELEME**

Yüksek Lisans Tezi

Oğuzhan COŞKUN

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

ÖZET

Türkiye’de belediyeçilik anlayışı yıllar süren değişimlerle beraber gelişerek günümüze kadar gelmiştir. Sanayileşmeyle beraber kırdan kente göçler artmış ve bu durum yıllar içerisinde ülkemizde etkisini göstererek belediyeçilik anlayışının şekillenmesine yol açmıştır. Nüfusun artması ve düzensiz göçlerin de eklenmesiyle birlikte kentler için klasik yönetim anlayışından kurtularak yeni yönetim anlayışının getirilmesini kaçınılmaz olmuştur.

İlk büyükşehir belediye yasası olan 3030 sayılı kanun ile ülkemizde ilk kez büyükşehir belediyeçiliğinden bahsedilmiş daha sonra 5216 sayılı kanunla beraber büyükşehir belediyelerinin statüleri değişmiş ve yeni görevler eklenmiş, en son çıkan 6360 sayılı yeni büyükşehir belediye kanunuyla beraber büyükşehir sayısı artırılmış ve büyükşehirlerde köylerin kaldırılarak mahalle yönetimine dönüştürülmesi gerçekleştirilmiştir.

Köylere yönelik bu değişim, yeni büyükşehir belediyesi olan illerde birtakım sıkıntılara yol açmış ve bu sorunların düzeltilmesi için yeni yollar keşfedilmesini beraberinde getirmiştir. Büyükşehir Belediyelerinin köy halkının mevcut ihtiyaçlarının giderilmesinde İl Özel İdarelerinin görevlerini nasıl yerine getirecekleri tam anlamıyla şekillenmiş değildir.

Bu çalışmanın amacı; 6360 sayılı kanunun getirdiğı Büyükşehir Belediyelerinde köylerin kaldırılarak yerine mahalle birimlerinin kurulmasının sonuçlarını Malatya Büyükşehir Belediyesi örneğinde incelemek, ortaya çıkan temel sorunları ve nedenlerini belirlemek, bu sorunların çözümüne yönelik somut öneriler ortaya koymaktır.

Araştırma özellikle yeni büyükşehir belediyesi olan illerde köylerin sorunlarına çözüm bulmada büyük önem taşımaktadır. Söz konusu çalışmada görüşmeler ve literatür taraması yapılarak mevcut sorunlara çözümler aranıştır.

Bu çalışmada Büyükşehir belediyelerinin yeni yasa ile birlikte köylere yönelik görevleri Malatya Büyükşehir Belediyesi örneğinde incelenmiş ve bazı sorunlar tespit edilmiş, bunlara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Büyükşehir Belediyesi, Köy, Mahalle, Malatya.

NEW DUTIES OF THE METROPOLITAN MANUCIPALITIES TO THE
VILLAGES: A RESEARCH IN THE METROPOLITAN
MANUCIPALITIES OF MALATYA

Master Thesis

Oğuzhan COŞKUN

Inonu University Graduate School of Social Sciences Institute

Discipline of Political Science and Public Administration

Program of Administrative Sciences

ABSTRACT

The understanding of municipalism in Turkey has come to the present day by developing with years of changes.

Migrations from rural to urban areas increased with industrialization and this situation has shown its effect in our country over the years and has led to the shaping of the understanding of municipality.

With the increase in population and the addition of irregular migration, it has become inevitable for cities to get rid of the classical management approach and bring a new management approach.

With the law numbered 3030, which is the first Metropolitan Municipality law, the foundation of metropolitan municipalities was laid for the first time in our country,

Later, with the Law No. 5216, the status of Metropolitan Municipalities was changed and new duties were added, the number of Metropolitan Municipalities was increased

with the new metropolitan municipality law numbered 6360, and villages were abolished and transformed into neighborhood management in big cities.

This change towards the villages has caused some problems in the provinces that are the new metropolitan municipalities and has brought along the discovery of new ways to correct these problems. How the Special Provincial Administrations will fulfill their duties in meeting the current needs of the village people of the metropolitan municipalities has not been fully formed.

In this study, the duties of the metropolitan municipalities towards the villages with the new law were also examined in the case of Malatya Metropolitan Municipality and some findings were obtained.

Keywords; Metropolitan Municipality, Village, Neighborhood, Malatya.

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KÖYLERE YÖNELİK YENİ GÖREVLERİ: MALATYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİNDE BİR İNCELEME

Oğuzhan Coşkun

ONUR SÖZÜ	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1. ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR.....	3
1.1. Araştırmanın Konusu ve Kamu Yönetimi Açısından Önemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Soruları.....	5
1.4. Araştırmanın Yöntemi	6
1.4.1. Araştırmanın Bilgi Toplama Yöntemi	6
1.4.2. Araştırmanın Bilgi İşleme Yöntemi.....	6
1.5. Sunuş Sırası.....	6
İKİNCİ BÖLÜM.....	8
2. TEMEL KAVRAMLAR	8
2.1. Büyükşehir (Anakent) Kavramı	8
2.2. Köy Kavramı.....	8
2.3. Büyükşehir Belediyesi Kavramı ve Dünya’da Büyükşehir Belediye	9

Yönetimi	9
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	13
3. TÜRKİYE’DE KÖY VE KÖY YÖNETİM SÜRECİ.....	13
3.1. Türkiye’de Köyler ve Köy Yönetimi.....	13
3.2. Türkiye’de Köy Tarihi	14
3.3. Kanunlarımızda Köy Yönetimi.....	15
3.4. Köy Tüzel Kişiliğinin Oluşumu Organları ve Görevleri	20
3.4.1. Köy Derneği.....	21
3.4.2. Köy İhtiyar Meclisi	21
3.4.3. Köy Muhtarı.....	22
3.5. Köy Tüzel Kişiliğinin Gelirleri, Giderleri ve Personel Durumu	23
3.5.1. Köy Tüzel Kişiliğinin Gelirleri.....	24
3.5.2. Köy Yönetiminin Giderleri	27
3.5.3. Köyün Personel Durumu	28
3.6. İl Özel İdaresi ve Köyler.....	30
3.6.1. İl Özel İdarelerinin Köylere Yönelik Görevleri.....	30
3.6.2. İl Özel İdaresinin Organları	32
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	35
4. TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YÖNETİMİ	35
4.1. Mevzuatlarda Büyükşehir Belediyeciliği.....	36
4.1.1. 3030 Sayılı Kanunda Büyükşehir Belediyeciliği.....	36
4.1.2. 5216 Sayılı Kanunda Büyükşehir Belediyeciliği.....	38
4.1.3. 6360 Sayılı Kanunda Büyükşehir Belediyeciliği.....	41
4.2. Büyükşehir Belediyelerinin Organ ve Görevleri	46
4.2.1. Büyükşehir Belediye Meclisi.....	46
4.2.2. Büyükşehir Belediye Encümeni.....	48

4.2.3. Büyükşehir Belediye Başkanı	49
4.3. Büyükşehir Belediyelerinin Mahalle Sayıları	52
4.4. Büyükşehir Belediyelerinde Köylerin Mahalleye Dönüşme	53
4.4.1. Köyler Açısından Yeni Büyükşehir Belediyesi Yasasının Avantajları	54
4.4.2. Köyler Açısından Yeni Büyükşehir Belediyesi Yasasının Dezavantajları	55
BEŞİNCİ BÖLÜM	57
5. MALATYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE KÖY MAHALLE İLİŞKİSİ	57
5.1. Malatya Büyükşehir Belediyesi Tarihi	57
5.2. Malatya Büyükşehir Belediyesi ve Köyler	58
5.3. Köylerin Mahalleye Dönüşüm Sürecinden Sonra Gerçekleştirilen Değişiklikler	62
5.4. Köylerin Mahalleye Dönüşüm Sürecinden Sonra Gerçekleştirilen Değişikliklerin Olumlu ve Olumsuz Yönlerinin Karşılaştırılması	63
5.4.1. Olumlu Yönler	64
5.4.2. Olumsuz Yönler	64
5.5. Malatya Büyükşehir Belediyesinin Köylerin Mahalleye Dönüşüm Sürecinde Teşkilat Yapısında Meydana Gelen Değişiklikler	65
5.5.1. Büyükşehir Belediyesi Olmadan Önce Malatya Belediyesinin Köylere Yönelik Teşkilat Yapısı ve Görevleri	65
5.5.2. Büyükşehir Belediyesi Olduktan Sonra Malatya Büyükşehir Belediyesinin Köylere Yönelik Teşkilat Yapısı ve Görevleri	66
ALTINCI BÖLÜM	68
6. GÖRÜŞME SORULARI	68
6.1. Görüşmeler ve Sorulan Sorular	68
6.1.1. 6360 Sayılı Kanunun Verilen Hizmetler Bakımından Öncesi ve Sonrası Farklılıkları Nelerdir?	69
6.1.2. 6360 Sayılı Kanun Öncesinde Eksik Olan Noktalar Nelerdi?	70

6.1.3. Köyden Mahalleye Dönüşüm Sürecinde Herhangi bir yetkili ile görüşme imkânınız oldu mu?	709
6.1.4. Köylere daha iyi hizmet verebilmek için sizce neler yapılabilir?.....	70
6.1.5. Köyünüzün eksikliklerini gidermede büyükşehir belediyeleri yeterli hizmeti sunabiliyor mu?.....	76
6.1.6. İl Özel İdaresine mi ulaşmak daha kolaydı yoksa belediyelere mi ?	798
YEDİNCİ BÖLÜM.....	80
7. Sonuç	80
7.1. Bulgular ve Öneriler	81
7.2. Genel Sonuç	887
Kaynakça	90

GİRİŞ

Türkiye’de yerel yönetimler alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde sürekli bir değişim ve reform süreci karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nun son zamanlarından itibaren başlayan reform süreci mirasını cumhuriyete taşımış ve bu alanda yapılan çalışmalara hız verilmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara’nın başkent olmasıyla birlikte yeni bir yapılanmaya gidilmiş ve başkent modelinde tüm ülke adeta yeniden yapılanma sürecine girmiştir. O zamanlarda halkın büyük bir kısmı kırsal alanlarda yaşamaktaydı. Söz konusu kırsal alanlara yönelik hizmetler ise 442 sayılı Köy Kanunu ile düzenlenmeye çalışılmıştır.

Sanayileşmenin ülke içerisinde artması tarımda makineleşmeyi de beraberinde getirmiş ve kırsal alanlarda o zamana kadar olan insan gücü ağırlıklı üretim yerini makineler ile yapılan üretime bırakmıştır. Böylelikle kırsal alanlarda insan fazlalığı ortaya çıkmış ve bundan dolayı kentlere göç akımı başlamıştır.

1950’li yıllar ülke içerisinde kırdan kente göç dalgalarının başladığı zamanlar olarak bilinmektedir. Bu göç akımı beraberinde illerde gecekondulaşmayı ve çarpık kentleşmeyi meydana getirmiştir. Bu durumun yarattığı sonuçlar ise tahmin edilemeyecek boyutlara ulaşmış ve ilerleyen yıllara miras olarak kalmıştır. Örneğin çarpık kentleşme büyükşehirlerde düzensiz bir yerleşim planlamasına yol açmış, söz konusu yerlerde alt yapı hizmetleri götürmek belediyeler açısından zor bir durum olmuş, ayrıca buralarda bulunan gelir seviyesi düşük insanlar siyasi çevrelerce büyük bir oy potansiyeli olarak görülmüş ve bu yapılaşmaya bir şekilde göz yumulmuştur.

Özellikle büyükşehirlere doğru olan kırdan kente göç akımı, büyükşehirlerin yönetimi açısından büyük sorunlara yol açmış ve yeni bir model kaçınılmaz hale gelmiştir. Öncelikle çıkartılan 3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, ardından 5216 sayılı büyükşehir belediye kanunu ve son olarak 6360 sayılı büyükşehir belediye kanunları bu ve bunun gibi sorunlara çözüm üretmeyi amaç edinerek hazırlanmıştır.

2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı yeni Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile birlikte büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde bulunan köyler mahalleye dönüştürülmüştür. Bu dönüşüm sürecinin etkileri ilk zamanlardan itibaren kendini göstermeye başlamıştır. Uzun yıllar boyunca köy olarak yönetilen bu kırsal alan yerleşim birimlerinin bir gecede mahalleye dönüştürülmesi yerel yönetimlerimiz açısından büyük bir devrim niteliğinde olmuştur.

Bu çalışmada literatür taraması yapılarak yerli kaynaklardan ve internet kaynaklarından araştırmalarda bulunulmuştur. Söz konusu literatürde bulunan eksikliklere katkıda bulunulmuş, ilgili kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda tespit edilen aksaklıklar ve eksiklikler de belirtilerek yerel yönetimlere katkı sağlanması amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Araştırmanın birinci bölümünde; araştırmanın konusu ve kamu yönetimi açısından önemi, amacı, soruları (hipotezleri), yöntemi, bilgi toplama ve işleme araçları ile anahtar kavram listesine yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde sunuş sırasına değinilerek araştırmanın sunumunda izlenecek yol gösterilmiştir.

1. ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Araştırma hakkında temel oluşturmak adına öncelikle bu bölümde araştırmanın yapılış biçimi hakkında bir takım temel bilgiler verilmiştir. Öncelikle bu bölümde araştırmanın konusu ve kamu yönetimi açısından önemi incelenmiştir.

1.1. Araştırmanın Konusu ve Kamu Yönetimi Açısından Önemi

Değişmeyen tek şey, değişimin kendisidir. Herakleitos'un bu ünlü sözünde belirttiği gibi her şey değişim içerisinde. Dünya da bulunan şehirler de değişim ve gelişim içerisinde olup, bu değişimin yansımaları Türkiye'yi de etkilemiştir. Özellikle şehirlerin nüfuslarının giderek artması ve ekonomik gelişim sonucu şehirlerin cazibeleri artmış, devamlı olarak göçleri beraberinde getirmiştir. Bunun sonucu olarak da kentlerin nüfusları artmış ve mevcut yönetim sistemleri, kentlerimizi yönetmekte yetersiz kalmıştır.

Ülkemizde artan kent nüfusları yeni sistem arayışını beraberinde getirmiştir. Yeni sistem arayışları uzunca bir süre ülke gündemini meşgul etmiş hatta cumhuriyet öncesi dönemden itibaren bu sorun katlanarak artmıştır. İstanbul'da önerilen şehremaneti modelinden bu yana süre gelen büyükşehir belediyelerinin yönetimi sorunu, ilk önce 3030 sayılı yasa ile çözülmeye çalışılmıştır. Bu yasanın kapsama alanının dar olması sonucu 2004 yılında 5216 sayılı yeni bir yasa çıkarılmış ve büyükşehir olmaya yönelik standartlar getirilmiştir. Bu yasayla birlikte kısmen de olsa çözüme kavuşan büyükşehir modelini, diğer kentlerinde artan nüfusu nedeniyle eksik kalmış ve 2012 yılında yeni bir yasanın çıkmasına yol açmıştır. Çıkarılan bu yeni yasa ile nüfusları artan 14 il daha büyükşehir belediyesi statüsüne bürünmüş ve yeni bir yönetim anlayışı gelmiştir. Bu yeni büyükşehir belediye kanunu beraberinde birtakım yenilikler getirmiş ve büyükşehir olan illerin hizmet alanlarını sınırlamayıp bütün şehir olarak belirlemiştir.

6360 sayılı yasa belediyelerin kırsal alanlara yönelik hizmetlerinin de artmasına yol açmıştır. Hizmet alanı genişleyen belediyeler, il özel idarelerinin kapanmasıyla bu kurumun da görevlerini yapmak durumunda kalmıştır. Köylerin mahalleye dönüşüm süreci tam da bu kanunun bir ürünü olarak karşımıza çıkmıştır. Yasaya göre büyükşehir belediyelerinde köy kavramı artık tarihe karışmış, her köy büyükşehir belediyesine bağlı birer mahalleye dönüştürülmüştür. Bu dönüşüm süreci beraberinde birtakım sorunlar meydana getirirse de büyükşehir belediyelerine yeni bir tecrübe katmış ve daha geniş alanlara hizmet sunmasına yol açmıştır.

Bu araştırma kamu yönetimi ve yerel yönetimler açısından oldukça önemli bir durumdadır. Gerek yeni büyükşehir olan belediyeler gerekse de eskiden büyükşehir olan belediyeler için yeni bir tecrübe oluşturan bu dönüşüm süreci, yönetim anlayışımıza da yeni tecrübeler katmaktadır. Asırlık geleneklerimizden olan köy yönetimlerinin kaldırılması ve mahalleye dönüştürülmesi sadece kâğıt üzerinde kalan birtakım değişikliklerden ibaret olmayıp, uygulamada da hizmet yönünden değişiklik yaratmıştır. Bu değişik süreci beraberinde yönetim anlayışımız da değiştirmiş ve kamu yönetimi ile yerel yönetimler alanında önceden görülmemiş dönüşümün temeli olmuştur.

Malatya Büyükşehir Belediyesi'nin köylere yönelik götüreceği hizmetler, büyükşehir belediyesi olmadan önce götürdüğü hizmetlerle karşılaştırılmıştır. Görüşmeler yapılarak bu dönüşüm sürecinin etkileri göz önüne serilmiş ve analiz edilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın ana amacı; 6360 sayılı kanunun getirdiği Büyükşehir Belediyelerinde köylerin kaldırılarak yerine mahalle birimlerinin kurulmasının sonuçlarını Malatya Büyükşehir Belediyesi örneğinde incelemek, ortaya çıkan temel sorunları ve nedenlerini belirlemek, bu sorunların çözümüne yönelik somut öneriler ortaya koymaktır.

Öte yandan daha verimli ve daha yüksek nitelikli yönetim ve hizmet sunabilmenin koşullarının neler olabileceğini belirlemek, bunların gerçekleşmesi durumunda bu hizmetlerden kimlerin, ne oranda ve nasıl yararlanabileceği konularını açıklığa kavuşturmak, Büyükşehir belediyesindeki ilgili kişilerin ve köylerdeki muhtarların bu konular hakkındaki tutum ve davranışlarını ortaya koymak araştırmanın diğer amaçları arasındadır.

Dünyadaki benzer ve farklı örnekler ile Türkiye'deki geçmiş yönetim anlayışı örnekleri gibi çeşitli örneklerle büyükşehirlerin günümüzdeki köylere yönelik hizmet anlayışları hakkında karşılaştırma yaparak, daha özgün ve nitelikli bir hizmetin gerçekleştirilebileceği bir yönetim modeli ortaya koymak araştırmanın bir başka amacıdır.

1.3. Araştırmanın Soruları

Büyükşehir Belediyelerinin Köylere Yönelik Yeni Görevleri: Malatya Büyükşehir Belediyesi Örneğinde Bir İnceleme konulu araştırmanın soruları aşağıda sunulmuştur:

Araştırmanın temel sorusu (TS) şöyledir:

Malatya Büyükşehir Belediyesi 6360 sayılı yasa ile mahalleye dönüştürülen köylere hizmet sağlamada yeterli midir?

Araştırmanın diğer soruları -alt soruları-(AS) ise şu şekildedir:

A.S.1. Büyükşehir belediyelerinin eskiden köy olan mahalle birimlerine sundukları hizmetler, yüksek nitelikli, verimli ve etkin olursa ne gibi sonuçlara yol açar?

A.S.2. Büyükşehir belediyelerinin eskiden köy olan mahalle birimlerine daha yüksek nitelikli ve verimli hizmet sunması hangi koşulların gerçekleşmesine bağlıdır? Bu koşullar aşağıdaki gibi sıralanabilir mi? :

- Büyükşehir belediyesinde sadece kırsal alanlarla ilgilenen yeni bir birim kurulması
- Kırsal alanlara yönelik yeni ve uygun yasal düzenlemeler yapılması
- İlçe belediyeleri ve köy muhtarları arası koordinasyonun artması
- Etkin ve verimli hizmet sunmak için yönetişimi benimseyen bir yönetim tarzı

A.S.3. Kırdan kente göçün doğal afetler veya ekonomik nedenlerden dolayı kentten kıra göç şeklinde olabileceği varsayılırsa bununla alakalı olarak belediyelerin çalışmaları halihazırda mevcut mudur?

A.S.4. Nüfus oranında muhtemel bir artışın gelecek dönemlerde daha fazla büyükşehir belediyesi ortaya çıkartması mümkün müdür. Büyükşehir Belediyesi modeli dışında yeni bir sistem için bir çalışma yapılabilir mi?

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu başlık altında araştırmanın bilgi toplama yöntemi hakkında bilgi verilmiş olup daha sonra araştırmanın bilgi işleme yöntemi açıklanmıştır.

1.4.1. Araştırmanın Bilgi Toplama Yöntemi

Araştırma için genel literatür taraması, temel yazılı kaynakların incelenmesi, internet kaynaklarının taraması yapılmış olup bunun yanı sıra seçilen köy muhtarları, bürokratlar ve akademik kişilerle serbest görüşmeler yapılmıştır.

Bu çerçevede başvuru olan “bilgi toplama araçları” ise serbest görüşmeler, yayınlanmış kitaplar ve makaleler, süreli yayınlar, konuyla ilgili yasal kaynaklar, ilgili kurum kuruluş yayınları, istatistik dökümleri, internet kaynakları ile araştırmacının kendi gözlemleri olmuştur.

1.4.2. Araştırmanın Bilgi İşleme Yöntemi

Çeşitli yol ve yöntemlere başvuru olarak elde edilen bilgiler ve bulgular, istatistiksel olarak çizelge ve dizelgeler kullanılarak işlenmiş ve yorumlanmıştır. Karşılaştırmalı olarak elde edilen veriler sunulmuş, vurgulanmıştır. Bu yolla elde edilen bulgular ortaya konularak daha gözlemlenebilir ve somut bilgiler oluşması sağlanmıştır.

1.5. Sunuş Sırası

Yapılan bu araştırma 7 Ana bölümden ve gerektiği kadar alt bölümlerden oluşmuştur. Bu bölümlerin sunuş sıralaması ve içerikleri konu başlıkları bağlamında aşağıda özetlenmiştir:

Araştırmanın birinci bölümünde araştırmanın konusuna dair genel açıklamalar yapılmış olup kamu yönetimi ve yerel yönetimler açısından araştırmanın önemi vurgulanmıştır. Ayrıca bu bölümde araştırmanın amacına değinilmiş, araştırmanın temel ve alt soruları hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bölümde araştırmanın yöntemi hakkında kısa bilgiler verildikten sonra sunuş sırasına değinilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde bu çalışmada ele alınan temel kavramlardan köy kavramı, büyükşehir belediyesi kavramı, Dünyada ki büyükşehir belediyeçiliği ve Dünyada ki kırsal alan yönetimi hakkında bilgi verilerek bu kavramların tanımları yapılmış ve kısa bilgilere değinilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde ülkemizde ki en küçük yerleşim birimleri olan köylerin tarihsel süreç içerisindeki gelişim ve değişimlerine değinilmiş ayrıca bu bölümde yasalarımızda köylere ait bilgilere değinilerek köy organları ve işleyişiyle alakalı bilgilendirmelerde bulunulmuştur.

Araştırmanın dördüncü bölümünde ülkemizde bugüne kadar yapılmış olan büyükşehir belediye yasaları hakkında bilgiler verilmiş, söz konusu yasaların karşılaştırmalı hali tablo kullanılarak karşılaştırılmıştır.

Araştırmanın beşinci bölümünde Malatya Büyükşehir Belediyesi hakkında bilgiler verilmiş ve Malatya’da bulunan köylere yönelik büyükşehir belediyesinin yeni görevleri açıklanmıştır. Bu bölümde ayrıca Malatya’da bulunan bazı köy muhtarları, akademisyenler ve belediyelerde görevli ilgili kişilerle yapılan görüşmelere yer verilmiş, bu görüşmeler sonucunda birtakım bulgular çalışmaya eklenerek bu bölümde sunulmuştur.

Araştırmanın altıncı ve son bölümünde araştırma sonucu elde edilen bulgular ve bunlara yönelik öneriler ve sonuç kısmına değinilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Araştırmanın ikinci bölümünde araştırmada kullanılan temel kavramlardan büyükşehir belediyesi kavramı, köy kavramı, Dünyadaki büyükşehir belediyeciliği ve Dünyadaki kırsal alan yönetimi hakkında bilgi verilerek bu kavramların açıklamaları ve tanımlarına değinilmiştir.

2. TEMEL KAVRAMLAR VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Büyükşehir kavramı ve kırsal alan kavramları sosyal bilimler alanının bir konusudur. Bu kavramlar gerek sosyal bilimler için gerekse de kamu yönetimi bilimi için başlı başına bir disiplin alanı oluşturmaktadır. Bu kısımda kamu yönetimi ve özellikle yerel yönetimler için öneme sahip büyükşehir belediyeciliği kavramı ile kırsal alan kavramı tanımlanacak ve dünyada ki bu alanların yönetimi ile alakalı olarak bilgiler verilerek konunun açıklanması sağlanacaktır.

2.1. Büyükşehir (Anakent) Kavramı

Nitelik olarak belirli bir büyüklüğü aşan örneğin 1 milyon nüfusu aşan kentlere anakent ya da metropol kent adı verilir (Karakılçık,2015:170). Son yıllarda kentlerde ki genişlemeler, kentlerin yakınında bulunan diğer yerleşimlerin ana şehir içine girmesine neden olmuş ve metropolis (anakent) kavramı ortaya çıkmıştır. Yunanca asıllı bu kavramlardan metro, ana asıl demek iken polis, kent kavramını ifade eder. Yani metropolis anakent demektir (Tortop, 2014:213). Anakentleşme kavramı merkezdeki kent ile çevresindeki yerleşim birimlerinin bir bütün olarak oluşturduğu metropolitan bölgedeki kentsel yapılanma sürecine verilen addır (Keleş,2006,273). Ülkemizde anakentleşme büyükşehir belediyeciliğiyle kontrol altına alınmaya ve yönetilmeye çalışılmıştır.

2.2. Köy Kavramı

Geleneksel bir yerleşim birimi olan ve tarihi, insanlık tarihi kadar eskilere dayanan köy; insanların bir arada yaşadığı en küçük yerleşim birimidir (Tortop vd., 2014:403). 442 sayılı Köy Kanunu'na göre köy 3 şekilde tanımlanmıştır (Karakılçık, 2015:203-204):

- Nüfus Sayısı Bakımından: Nüfusu 150'den fazla 2000'den az olan yerleşim birimleri köy olarak tanımlanmıştır.

- Yerleşim Yapısı Bakımından: Cami, mektep, otlak ve bataklık gibi ortak malları bulunan, toplu olarak veya dağınık halde evlerde yaşayan insanlar; bağ, bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy oluştururlar.
- Tüzel Kişilik ve Sahip Olunan Mal Varlığı Bakımından: Bir yerden bir yere götürülebilen ya da götürülemeyen mallara sahip olan ve iş bu kanun ile kendisine verilen işleri yapan başlı başına birer tüzel kişiliğe sahip olan yerlere köy denir.

Köyler diğer yerinden yönetim birimlerinden farklı birer yapıya sahip olmalarından dolayı farklı açılardan tanımlamaları yapılabilmektedir (Ulusoy, A ve T. Akdemir, 2017: 367-368):

- Sözcük anlamıyla köy; kırsal kesimlerde bulunan az nüfusa sahip yerleşim yeridir
- Üçüncü 5 yıllık kalkınma planına göre köy; ekonomik yapısı tarıma dayalı ve kendine özgü toplumsal ilişkileri olan, belli bir yerleşim alanına sahip, en küçük idari üniteyi oluşturan ve nüfusu 10.000'e kadar olan yerleşim birimleridir.
- Hukuki açıdan köy; tüzel kişiliğe sahip olan en küçük kamu idaresidir.
- Sosyolojik açıdan köy; yerleşimcilerin açık bir kırdaki oturduğu, bu kişilerin büyük çoğunluğunun doğrudan tarımsal faaliyette bulundukları ve diğer mahalli idari birimlerine göre daha küçük olan idari birimlerdir

2.3. Büyükşehir Belediyesi Kavramı ve Dünyada Büyükşehir Belediye Yönetimi

Kentleşmenin hızlanması, kentsel sorunların daha da büyümesi, mevcut modellerle sorunlara kalıcı çözümler üretilmemesi gibi nedenler sonucunda ülkemizde gündeme gelen büyükşehir belediyesi kavramı güncel sorunlara çözüm amaçlamıştır (Karakılçık,2015:172).

Büyükşehirlerde kentleşme, planlama ve imar hizmetleri ile diğer hizmetlerin etkin ve verimli bir biçimde görülebilmesi amacıyla dünyada denenmiş birkaç model vardır. Bunlardan ilk model geçici ve küçük ölçekli çözümler olarak; ikinciler ise uzun süreli modeller olarak adlandırılabilir (Keleş,2006:276-285):

Geçici ve Kısa Süreli Çözümler:

- Yönetimler arası hizmet anlaşmaları
- Hizmet Birlikleri

- Özel Amaçlı Büyükşehir Örgütleri

Uzun Süreli Çözümler:

- Birleşmeler

- Yerel Federasyonlar

Yönetimler Arası Hizmet Anlaşmaları: Yönetimler arası hizmet anlaşmaları, bir yerel yönetimin başka yerel yönetim birimlerinden ya da merkezi yönetim kuruluşları veya özel kuruluşlardan hizmet almasıdır (Ökmen, M ve B. Parlak, 2010: 251).

Burada yerel birimler ve kendi aralarında ya da kamusal ve özel kuruluşlarla hizmet alım satım için birtakım anlaşmalar yaparlar. Bu yöntem Amerika Birleşik Devletleri'nde birçok eyaletinde yaygın olarak uygulanmıştır. Hizmet anlaşmalar yoluyla kimi hizmetleri satın alma yolunun gerek savurganlığı önleme gerekse özel amaçlı örgütler oluşturma gereğini ortadan kaldırma gibi avantajlarının yanında yerel bilimlerin varlıklarını ortadan kaldırmama gibi olumlu sonuçları da vardır. Bununla beraber büyükşehir oluşturan yerel birimler arasında çıkan çıkar çatışmalarına, bütün büyükşehir için bağlayıcı anlaşmalar yapmanın kolay olmamasına, anlaşmaların sürekli olduğundan dolayı halkın denetim görevini yapmasına elverişli bulunmayışına sebebiyet vermesi olumsuz yönüdür.

Hizmet Birlikleri: Yerel yönetimlerin belirli birtakım hizmetleri daha etkili ve verimli olarak sunabilmesi için kendi aralarında birlikler kurmasını anlatmaktadır (Ökmen, M ve B. Parlak, 2010: 251).

Bu yöntem, yerel yönetimlerin bir araya gelerek kendi aralarında birlikler kurma ve belli hizmetleri daha etkin olarak görmeye çalışmaları yöntemidir. Yani bu yöntemin uygulandığı yerlerde, yerel birimler genellikle isteye bağlı olarak bir araya gelip planlama ve benzeri hizmetleri görmeleri asıldır. Almanya, Japonya, Hollanda, İsveç, Belçika gibi ülkelerde bu tür birlikler rastlanır. Birlik; planlama, altyapı, konut, ulaşım, eğitim ve sağlık gibi büyük çaptaki görevleri yönetir. Ülkemizde 1972 yılında hazırlanan metropoliten hizmet birliği yasa tasarısı, nüfusu 100.000'i aşan yerlerde bunları çevreleyen birimlerin zorunlu olarak katılacağı hizmet birliklerine dayalı bir ana kent yönetimi öngörüyordu. 1975 yılında hizmet birliği tasarısı da aynı modeli benimsemişti. Her iki tasarıda da hizmet birliği başkanının vali olması öngörülüyordu.

Özel Amaçlı Büyükşehir Örgütleri: Yerel yönetim birimlerinin; yapılarının ve teknik olanaklarının karşılamaya yetmediği kimi hizmetlerin görülmesi, özel amaçlı örgütler kurmaya gerektirebilir. Dünyada birçok ülkede bulunmakla beraber New York liman yönetimi, bu kuruluşların en etkili örneklerinden biridir. Özel amaçlı kuruluşlar, konuları olan hizmetleri bir yerel birime değil ana kent alanını oluşturan tüm yerel yönetimlere sunar ve böylece belediye sınırlarının belli hizmetler için en uygun alanlarını oluşturmamasından dolayı ortaya çıkan sakıncaları ortadan kaldırır. Özel amaçlı örgütlerin ülkemizdeki ilk uygulaması Kasım 1981 yılında kurulmuş olan İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğüdür.

Birleşmeler: Uzun süreli çözüm önerilerinden birisi olan birleştirmeler, yerel yönetimlerle alakalı olarak ortaya çıkan yeniden düzenleme çalışmalarında, bir büyükşehir çevresinde yer alan küçük belediyeler ve köylerin tüzel kişiliklerine son verilerek bunların büyükşehire katılmasını anlatmaktadır (Ökmen, M ve B. Parlak, 2010: 252).

Bu yöntem yerel yönetimlerin yeniden düzenlenmesinde, yerel yönetimleri oluşturan birimlerin büyüklüklerine en uygun sınırların çizilmesi amacıyla ya da kentsel komünlerin bu toplulukları oluşturan insanların isteklerine bakmaksızın yasa ile birleştirilmesidir. Bu yöntem birçok ülkede büyükşehir alanlarında en uygun yönetim modelini oluşturmak için başvuru olan yöntemdir. Japonya İsveç İngiltere Danimarka gibi örnekleri vardır. Özellikle Fransa'da 1968'de yürürlüğe giren bir yasa ile dört büyükşehirde zorunlu birlikler kurulması yoluna gidilmiştir. Birleştirme adı verilen yöntemin hizmetlerde etkinlik sağlamak, ana kente sınırlarını yasal bir biçimde çizmede sağladığı yararları karşın, yerel birimlerin özerkliklerini zedelediğinden dolayı büyük sakıncaları yol açmıştır. Ülkemizde 1980 darbesinden sonra çıkan 34 sayılı Milli Güvenlik Konseyi kararı ve daha sonrada küçük belediyelerin ana belediyelere bağlanmasına ilişkin yasa ile benzeri bir uygulamaya gidildiği belirtilebilir.

Yerel Federasyonlar: Yerel hizmetleri daha etkin ve verimli olarak yerine getirmek, oluşan kentleşmenin yarattığı düzensiz kent gelişmesini önlemek ve en uygun büyüklükteki yerel yönetim birimleri çerçevesinde hizmetler arasında eşgüdüm sağlamak gibi amaçlar arasında bir denge sağlamak için dünyanın birçok ülkelerinde yerel federasyonlar biçiminde örgütlenmeye gidilmiştir. Üst düzeydeki yönetim basamağı ile

alt düzeydeki birimler yerel görevleri kendi olanakları güç ve teknik gelişmelerine uygun olarak aralarında paylaşmakta kamu gelirlerini de bu birimler arasında adaletli bir dağıtım yapılmaktadır. Bu tür yapıların en güzel örnekleri Tokyo, Toronto, Paris'tir.

Dünyada ki her ülke gerek yönetim yapısı gerek demokratikleşme düzeyi gerekse de içinde bulunduğu dönemin birtakım koşullarından dolayı bu modellerden uygun olan bir veya birkaçını birlikte kullanmaktadır. Dünyada her ülkede olduğu gibi ülkemizde de büyükşehir belediye statüsüne sahip belediyeler için bu modeller uygulanmaktadır. Özellikle uzun süreli çözüm modellerinden olan yerel federasyon yöntemi Türkiye'de anakent sisteminin temelini oluşturmaktadır. 1984 yılında çıkartılan 3030 sayılı Kanun da bu model çerçevesinde bir sistem geliştirmiştir ve 5216 sayılı kanun çıkana kadar 20 sene yürürlükte kalmıştır. Aynı zamanda 2004 yılında çıkartılan 5216 sayılı kanun da bu modeli devam ettirmiştir (Ökmen, M ve B. Parlak, 2010: 252).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Araştırmanın bu bölümünde ülkemizde ki en küçük yerleşim birimleri olan köylerin tarihsel süreç içerisindeki gelişim ve değişimlerine değinilmiş ayrıca bu bölümde yasalarımızda köylere ait bilgilere değinilerek köy organları ve işleyişiyle alakalı bilgilendirmelerde bulunulmuştur.

3. TÜRKİYE’DE KÖY VE KÖY YÖNETİM SÜRECİ

Tarihsel kökene bakıldığında Türkiye, en küçük yerleşim birimi olan köy temelli bir nüfus yapısına sahiptir. Ülkemizde sanayileşme öncesi dönemde nüfusun büyük çoğunluğu köylerde yaşamaktaydı. Bu bölümde ülkemizdeki köylerin tarihsel sürecine değinilmiştir.

3.1. Türkiye’de Köyler ve Köy Yönetimi

Ülkemizde köy denildiğinde, nüfusu diğer yerleşim bölgelerine göre daha az olan, ekonomik yapısı ise büyük ölçüde tarım ve hayvancılığa dayalı, homojen, kendine has toplumsal ilişkileri barındıran yerleşim birimleri aklımıza gelmektedir (Toprak, 2014: 137). Bir yönetsel birim olarak toplumun en küçük idare birimi olan köyler, ülkemizde İl Özel İdareleri ve Belediyeler ile birlikte yerel yönetimin önemli parçalarından birini teşkil etmektedir (Görmez, 2015: 85). Ancak Köy İdarelerinin bu iki yerel yönetim biriminden en temel farkı, il özel idaresi ve belediyelerin cumhuriyet dönemi öncesi tüzel kişilik kazanmış olması fakat köylerin 18 Mart 1924 tarihli 442 sayılı Köy Kanunu ile tüzel kişilik kazanmasıdır (Ulusoy, A ve T. Akdemir, 2017: 367). 442 Sayılı Köy Kanununda bir yerleşim yerinin köy olması için nüfusunun 2000’den aşağı olması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca kanuna göre köy ‘‘ cami, mektep, otlak, yaylak ve bataklık gibi orta malları bulunan, toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar, bağ, bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köyü oluştururlar’’ şeklinde tanımlanmıştır (Köy Kanunu md.1-2)

Köy 1982 anayasasının 127. Maddesinin 1. Fıkrasında bir mahalli idare olarak görülmüştür. Bu yasaya göre köyler, halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluşu ve karar organları kanunla belirtilen yerleşim yerleri olarak görülmüştür ayrıca kanunla belirtilen karar organlarının seçenler tarafından seçileceğine değinilmiştir.

Ülkemizde bir yerleşim yerinin köy olması için en az 150 kişilik bir nüfusunun olması gerekmektedir. Bu nüfusun üzerinde ki yerlerde köy tüzel kişiliği ancak kanunla kurulabilir.

3.2. Türkiye’de Köy Tarihi

Anadolu’da köy yönetiminin tarihi oldukça eskilere dayanmaktadır. Köylerin kuruluşunda 16. Yüzyıldan önce ekonomik nedenler ve ulaşım faktörleri ön plana çıkmıştır. Bu yüzden köyler genellikle kervan yolları üzerine kurulmuş ve buralarda yerleşim olmuştur. Daha sonra Anadolu da ki iskan faaliyetleri ve eşkıyalar tarafından baskınlar olması korkusuyla köy yerleşim merkezleri daha çok dağlık alanlara doğru yönelmiş ve emniyet olarak daha korunaklı alanlara doğru çekilmiştir (Toprak, 2014: 138).

Köy denildiği zaman aklımıza küçük yerleşim birimi gelmektedir. Köyler nüfusu az olan ve ekonomisi hayvancılıkla tarıma dayalı olan en küçük yerleşim birimlerdir. Tarihi serüven içerisinde bu yerleşim birimleri, bazen nüfus ve mekan olarak genişlemiş bazen de küçülmüş ve yok olmuşlardır (Kavruk vd., 2012: 95).

Toplumsal en küçük yerleşim birimi olarak kabul edilen köylerin tarihi M.Ö 5000 li yıllara kadar gider. Türk tarihinde ise yerleşim yeri olarak eskilere dayanmasına rağmen, taşra teşkilatı olarak ilk defa Osmanlı İmparatorluğu döneminde kurulmuştur (Kavruk vd., 2012: 1).

Köy Anadolu coğrafyasında uzunca bir süredir var olan bir kurum olmasına karşın hukuki olarak bir varlığı yoktu. İdari bir kurum olarak ilk defa 1858 yılında çıkartılmış olan Vüatı İzam ve Mutasarrıfını Kiram ile Kaymakamların ve Müdürlüklerin Vezâifini Şamil Talimatta yer almıştır. Ancak bu yönetmeliklerde köyden sadece söz edilmiştir. Nasıl ve ne şekilde kurulacağı ile hangi hizmetleri göreceğine değinilmemiştir (Toprak, 2012: 138).

Köylerin bir mahalli idare birimi olarak düzenlemesine ilişkin ilk yasal düzenleme 1864 yılında çıkartılan Teşkil-i Vilayet Nizamnamesinde gerçekleşmiştir. Bu nizamname ilk defa köyün organlarından söz etmiştir. Ayrıca bu organların oluşma biçimi ve görevleri de belirtilmiştir. Buna göre her köyde, her cemaatten ahali için halk tarafından seçilmiş muhtarlar ve ihtiyar meclisi üyelerinin bulunması öngörülmüştür. Bu dönemde

muhtarlık seçim sonuçları hükümet onayına bağlıdır. Köy yönetiminin ayrı bir tüzel kişiliği yoktur. İhtiyar meclisinin almış olduğu köyle alakalı kararlar da danışma niteliğinin ötesine geçmemiştir. Nizamname köylere tüzel kişilik tanımamakla beraber, köy idaresinin görevlerini de vergi toplama gibi merkezi idareye ait birtakım işlerle sınırlı tutmuştur (Ulusoy, A ve T. Akdemir, 2017: 369).

1870 yılında çıkartılan ve vilayetlerin genel idaresini düzenlemeyi amaçlayan İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi ile köylerde muhtarlara ve ihtiyar meclisine birtakım görevler verilmiştir. Bu görevlerden bazıları şunlardır (Toprak, 2012: 139):

- Köydeki tarım işlerinin düzenlenmesini sağlamak
- Köylerin temizlik işlerinin düzenlemek
- Köylerin ticaret ilişkilerini yapmak ve düzenlemek
- Köylerin hayır işlerini düzenlemek
- Köyün yollarını yapmak, onarmak
- Köye çeşme ve su yolları yapmak

1870-1877 yılları arasında yürürlükte olan mecelle, köy yönetimini temsil eden muhtarın, köyün ortak menfaatleri için dava açabileceğini kabul etmiştir. Bu kanunda geçen tabirle beraber, bazı taşınmaz malları bulunan ve köy ahalisinin ortak çıkarları muhtar tarafından temsil edilmek suretiyle köy idaresi oluşmuştur (Başa, 2007: 5).

İkinci Meşrutiyet zamanında çıkartılan İdare-i Kura yani köy idaresi kanun tasarısı köyün bir mahalli idare birimi olmasını amaçlamıştır. Ancak sadece tasarıda kalan bu kanun yasalaşmamıştır (Ökmen, M ve B. Parlak, 2010: 276).

3.3. Kanunlarımızda Köy Yönetimi

Ülkemizde, köy yönetimi 1924 yılında çıkarılan köy kanunu çerçevesinde uzunca yıldan beri şekillenmektedir. Bu kanun günümüz şartlarından oldukça yoksun bir kanun olmasına rağmen değişiklik yoluna gitme konusunda birtakım çalışmalar olmuştur. 2009 yılında İçişleri Bakanlığı bünyesinde ki bir müdürlük olan, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, köy kanunu tasarı taslağı hazırlamıştır. Bu taslak gerek üniversiteler gerek STK'lar gerekse de konunun ilgili muhataplarına gönderilmiş ve taslak hakkında görüşleri alınmıştır. Ancak bu tasarı, bir taslak olmaktan öteye geçememiş ve kanunlaşma

olanağı bulamamıştır (Şarbak, 2017: 286). Kanunlarımızda köy yönetiminin izlediği seyir cumhuriyet öncesine de dayanmaktadır.

Osmanlı’ da köyler, kapalı bir toplum yapısı şeklinde özellik gösteren ve kendi kendine oluşan bir tür yerleşim birimi olarak ortaya çıkmaktadır. Köylerin oluşmasında, bir arada yaşama yaşamak, ortak yarar görecekları işleri birlikte yapmak ve sosyal anlamda birlik, beraberlik, ortaklaşa işleri yapma isteğı gibi faktörler belirleyici olmuşlardır. Köyler Osmanlı döneminden beri var olmuş en eski yerleşim birimlerindendir. Köylere, merkezi yönetimin belirli hizmet ve uygulamaları sunmada eksik kalmasından dolayı da işlerini kendisi yapan bir birim olarak karşımıza çıkmaktadır (Nadaroğlu, 1989: 343). Köylerin bu kapalı toplum ve merkezden uzak kendi işini kendi gören yönetim yapısı Cumhuriyet’in kurulduğu yıllardan 1950 li yıllara kadar da ufak değişimler dışında farklı bir uygulama olmadan süregelmiştir (Karakılçık, 2018: 245).

1924 yılında çıkarılan 442 Sayılı Köy Kanunu’na kadar köylerin hukuki bir niteliğı ve yönetim yapısı içinde ayrı bir tüzel kişilik verilmemişti. Fakat köylerin ve muhtarlık örgütlerinin kuruluş tarihi Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır((Eryılmaz, 2005:116).

Köylerle ilgili ilk hükümleri içeren düzenleme 1864 tarihinde yapılan Vilayet Nizamnamesinde geçmektedir. Vilayet Nizamnamesi’nde köylerin işleyişi, organları, örgütsel yapısı konusunda fazla detaylı bir düzenleme olmasa da köylere yönelik bazı düzenlemeler yapılmaktadır. Nizamname de geçen düzenlemeye göre ; kent ve kasabalarda bulunan ve hane sayısı 50 olan her bir yerleşim birimi bir mahalle olarak belirlenmektedir. Her mahalle ise bir köy olarak belirtilmektedir. Her mahalle için ikişer köy muhtarı ve bir ihtiyar meclisinin olması da ayrıca getirilen bir düzenlemedir. Böylece 1864 Nizamnamesi ilk defa ihtiyar heyetinin oluşturulmasını öngörerek bu heyete yerel anlamdaki bazı sorunların çözmesi içinde yetkiler tanımıştır. Fakat nizamname tüzel kişilik tanınması konusunda herhangi bir düzenleme yapmamıştır (TOBB, 1996:75).

Köylerle ilgili bir başka düzenleme ise 1871 yılında yapılan Vilayet Nizamnamesi ile olmaktadır. 1871 Vilayet Nizamnamesi muhtarın görevlerini genişletmiştir. Muhtara tanıdığı görevler ise ; hükümetin emirlerini ilan etmesi, vergileri toplama görevi, ölüm ve doğum gibi nüfus hareketlerinin kayıt altına alınarak bildirilmesi, suç işleyen kişilerin yakalanması ve teslim edilmesi hususunda devlet görevlilerine gerekli yardımlarda bulunması gibi görevler verilmektedir. 1871 Vilayet Nizamnamesinde geçen hükümlere

bakıldığında hala köylere yönelik bir tüzel kişilik verilmediği görülmektedir (Nadaroğlu, 2001:241-242).

Köyler ile alakalı olarak bir başka düzenleme ise 1876 yılında yapılan İdare-i Nevahi adlı düzenlemedir. Bu kanun ile birlikte “nahiye” birimi oluşturulmaktadır. Nizamnameye göre, hane sayısı 200 olan köyler nahiye birimine dönüştürülecektir. Sayı olarak 200 hanenin altında olan köyler ise birleştirilerek birer nahiye birimine dönüştürülecektir. Oluşturulan nahiye biriminin idari yapısı ise köy halkından seçilecek bir nahiye müdürü ve bir nahiye meclisi şeklinde olacaktır. Meclis üyeleri köy halkı tarafından seçimle gelecek ve sayısı 4 ‘den az 8 ‘den de fazla olmayacak şekilde bir yapı öngörmektedir. Bu nizamname birkaç vilayet dışında uygulama alanı bulamamıştır (Gözübüyük, 1999:125).

Köy yönetimi konusunda bir başka düzenleme ise İkinci Meşrutiyet döneminde İdare-i Kura adında bir tasarı hazırlanır. Fakat bu tasarı yasalaştırılamadığı için uygulama alanı da bulamamıştır. 1913 yılında yapılan Kanunu Muvakkat adında bir düzenleme getirilir. 1913 Kanunu Muvakkat Nizamnamesinin yapılması ile daha önce yapılan tüm düzenlemeler yürürlükten kaldırılmıştır. 1913 yılından 1924 Köy Kanunu çıkarılıncaya kadar da köyler ile ilgili bir yasal düzenleme olmamış fakat köyler varlıklarını yasal dayanakları olmadan devam ettirmişlerdir (Sobacı, 2005:163-164). Köyler aynı Osmanlı döneminde görülen yapısı gibi doğal yaşam biçimine terk edilip kendi kendine yaşamını devam ettiren birim haline gelmiştir. Cumhuriyet ile beraber her ne kadar köylere yönelik hizmetler sunulmaya çalışılsa da köylerin geleneksel yapısı uzun yıllar devam ettiğini söylemek mümkündür.

1924 yılında çıkarılan Köy Kanunu , köy yönetim birimleri için önemli bir noktada yer almaktadır. 1924 yılında çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu ile beraber köyler hukuksal bir statü kazanmaktadır. Daha önceki düzenlemelerde tanınmamış olan tüzel kişilik hakkı bu kanun ile tanınmaktadır. Köylerin, idare içinde ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olması ile köyler bir yerel yönetim birimi haline gelmiştir. Kendilerine ait ihtiyar meclisi, muhtarı, merkezden bağımsız yerel hizmetlerde bulunma yetkisi verilmektedir. Bu düzenlemeler köy tarihi açısından bakıldığında milat olarak değerlendirilebilir. Köyler bu kanuna kadar ortaklaşa olarak köyün hizmetlerini yapan, kendi içinde üretim ve tüketimini gerçekleştiren , kapalı bir toplum yapısı özelliğini taşıyan, kendi işini kendi yapan birer

yerleşim birimi olarak geçmektedir. Herhangi hukuksal statüsü bulunmamaktadır. Köy Kanunu ile beraber köyler yerel yönetim birimlerinden biri olarak yeni bir statüye kavuşmuştur (Karakılçık,2018:247).

1924 Kanunun çıkarılması ile köyler ile ilgili düzenlemeler yapılması sebebi ile köylerde kısmi anlamda bir canlanma olmuştur. Fakat bu durum fazla uzun sürmemiş 1929 yılında çıkan Dünya Ekonomik Buhranı köyleri de olumsuz etkilemiştir. Bu buhran en çok tarımsal üretim yapan ekonomileri sarsmıştır. Tarımsal ürünlerin değerinin düşmesine neden olmuştur. Geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlayan köy yerleşimi de bu buhrandan olumsuz olarak etkilenmiştir. Sonrasında 1939 yılında İkinci Dünya Savaşının çıkması ve 1945 yılına kadar bu savaşın devam etmesi ile savaşa giren devletler kadar savaşa girmeyen devletlerinde ekonomilerini olumsuz etkilemiştir. Türkiye savaşa katılmadığı halde olası bir savaş tehdidine karşı askeri ve savunma amaçlı tedbirler almıştır. Tarımsal ürünlerin stok edilmesi , bazı maddi yardımlar gibi uygulamalar yapmıştır. Köyler de bu durumdan etkilenmiştir. 1950 yıllarına kadar köyler kendini toparlama konusunda sıkıntı yaşamıştır. Yinede dünya savaşı sonrasında 1950 yılına kadar merkezi yönetim köylere yönelik eğitim, sağlık, bayındırlık vs. gibi hizmetler yapmıştır (Keleş, 2000:174).

1926 yılında Aşar Vergisi kaldırılması köyler için önemli bir olumlu gelişme olarak karşımıza çıkar. Aşar Vergisi köylünün ürünlerinden alınan bir vergiydi. Bu verginin kaldırılması ile köylünün ekonomik anlamda üretiminin arttırılması amaçlanmaktadır. 1940 yılına gelindiğinde Köy Enstitülerinin kurulması ile köylerin eğitim ve tarımsal anlamda verimli olması amaçlandı. Köylü hem eğitim alması hemde modern tarım yöntemleri konusunda eğitilmesi ile tarımsal verimliliğinde arttırılması amaçlanmaktadır. 1945 yılında Çiftçiyi topraklandırma Kanunu ile de köylünün toprağını işlemesi ve toprak dağılımındaki dengesizliğin giderilmesi amacı taşımaktadır. Getirilen bu düzenlemeler köylünün refahını arttırma ve tarımsal alanda verimi sağlamaya yönelik yapılan düzenlemelerdir (Keleş,2000:174-176).

1950 yıllarında başlayan karayolu çalışmaları dışında köyler ile alakalı bir düzenleme olmamıştır. Bir düzenleme olmadığı gibi Demokrat Parti iktidarı 1954 yılında Köy Enstitüleri kapatılmıştır. Kalkınma planlarının yapıldığı 1960 yılları ve sonrasında öngörülen planlar ve tasarılar öngörülmüş olsa da köyler ile alakalı yapılması düşünülen

projeler kağıt üzerinde kalmıştır. 1980 ve sonrasındaki döneme bakıldığında liberal ve özelleştirme uygulamalarının başladığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. 1980 dönemi sonrasındaki liberal dönem ise, devletin küçültülmesi, özelleştirmeye ağırlık verilerek yaygın hale getirilmesi, sosyal devlet politikalarından uzaklaşılması gibi unsurları içinde barındırmaktadır. Bu unsurlar köylü ve merkezi yönetim arasındaki işbirliği ve iletişimi de geriye gitmesine neden olmuştur (Keleş,2000:174-175).

Köyler ile alakalı birçok düzenleme öngörülmüş olsa da yeni ve günümüz şartlarına uygun olacak bir köy kanunu çıkarılmamıştır. Hala 1924 yılında çıkarılan Köy Kanunu yürürlüktedir. 2009 yılında bir köy kanunu tasarısı yayınlanmış fakat bu tasarı da kağıt üstünde kalmıştır. Yeni kabul edilen Büyükşehir Belediye yasası gereğince Büyükşehir olan illerde de köy yerleşim birimi kaldırılıp mahalle yönetim birimine dönüştürülmesi de köyleri etkileyen bir başka unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

2012 yılında çıkartılan 6360 Sayılı kanun ile büyükşehirlerde ki köy tüzel kişiliğine son verilmiş ve köyler mahalle olmuştur. Büyükşehir olan illerde yerel yönetim kademeleri bundan dolayı değişmiştir. Büyükşehir olmayan illerde ise aynı kalmıştır. Yani 6360 sayılı kanun sonrası oluşan yeni yerel yönetim kademesi şu şekilde olmuştur:

Büyükşehir olan illerde Yerel Yönetim Kademeleri:

- Büyükşehir Belediyeleri
- İlçe Belediyeleri

Büyükşehir Olmayan İllerde Yerel Yönetim Kademeleri:

- İl Belediyesi
- İlçe Belediyesi
- İl Özel İdaresi
- Belde Belediyeleri
- Köyler

Şeklinde olmuştur. Köylerle ilgili çalışmalar yeni büyükşehir yasası çerçevesinde devam etmektedir.

3.4. Köy Tüzel Kişiliğinin Oluşumu Organları ve Görevleri

Türk yönetim geleneğinin en eski ürünlerinden biri olan köyler gerek tarihi gerekse de toplumsal olarak birtakım koşulların ürünüdür. Köylere ilişkin düzenlemeler Osmanlıda dönemin örf ve âdet kurallarına göre olmuştur (Karakılçık, 2015: 203). Köyler Anadolu'da uzunca bir süre yazılı olmayan bu kurallara göre varlığını sürdürmüştür. İlk olarak 1864 yılında çıkartılan Vilayet Nizamnamesinde köyün teşkilatı ve görevleri belirtilmiş; muhtar ve ihtiyar meclisinin işleri tanımlanmıştır (Toprak, 2014: 139). Ancak köylere bu nizamname ile tüzel kişilik verilmemiştir. Köylerin tüzel kişilik kazanması 19 Mart 1924 de çıkartılan 442 Sayılı Köy Kanunu ile olmuştur.

Bir yerleşim biriminin köy olabilmesi için nüfus olarak en asgari 150 kişi, en fazla 2000 kişi olması gerekir. Köyün kurulması için İl İdare Kurulu ve İl Genel Meclisinin görüşü alınır. Daha sonra Çevre Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığının görüşü alınır. Son olarak İçişleri Bakanlığının kararıyla köy kurulur (Tortop, 2014: 405).

Yeni bir köyün kurulması şu 4 şekilde olmaktadır (Özer, M ve M. Akçakaya, 2014: 229):

- Belli bir yerde dönemin hükümeti köy kurulmasını isteyebilir
- Belirli bir yerde yaşayan halk köy kurulmasını isteyebilir
- Birkaç köy kendi aralarında anlaşır birleşerek köy kurulmasını isteyebilir
- Mevcut köyden bir kısmının ayrılmak istemesiyle yeni bir köy kurulabilir

Köy kurma yetkisi İçişleri Bakanlığına aittir. İçişleri Bakanlığı ilgili yerlerden görüşler aldıktan sonra kararını valiliğe bildirir ve köy kurulmuş olur.

Köyleri üç organı vardır. Bu organlar 1982 Anayasasına göre düzenlenen:

- Köy Derneği
- Köy İhtiyar Meclisi
- Muhtardır

Bunlardan muhtar yürütme organı iken, köy ihtiyar meclisi ile köy derneği danışma ve karar organıdır.

3.4.1. Köy Derneği

Köyde ikamet eden ve seçme yeterliliği olan bütün kadın ve erkeklerin oluşturduğu kuruldur (Görmez, 2015: 92) (Ulusoy, A ve T. Akdemir, 2017: 376) (Kavruk vd., 2012: 109). Bu kurul hem köy muhtarını hem de ihtiyar heyetinin üyelerini seçme hakkına sahiptir. Yani bu kurul sayesinde köylü doğrudan yönetime katılmış olur. Antik Yunanda uygulanan doğrudan demokrasinin bir benzeridir. Derneğin belirli günlerde toplanma zorunluluğu yoktur. Sadece gerekli gördüğü zaman muhtarın çağrısı ile toplanan bu kurulun belirli bir takım görevleri vardır (Ulusoy, A ve T. Akdemir, 2017: 376).

Köy derneğinin bir çok görevi bulunmakla beraber en önemli görevleri köy muhtarı ve ihtiyar heyetinin üyelerini seçmektir. Diğer görevleri ise şöyle sıralanabilir (Görmez, 2015: 92):

- Köyün isteğe bağlı olan işlerini zorunlu hale getirmek. Bu zorunlu hale getirme sırasında illere bağlı olan köylerde valinin, ilçeye bağlı olan köylerde ise kaymakamın onayı alınır.
- Merkezi idare tarafından köyde bulunan camiye imam ataması yapılmamış ise, köylüler arasından seçtikleri imamın görev yapacağı süre boyunca alacağı ücreti belirleme
- Köyün başka köylerle birleşmesi durumunda onay verme
- Muhtar ve ihtiyar heyeti üyelerinin köy tüzel kişiliği ile davalı veya davacı olması durumunda, açılacak olan davada köy tüzel kişiliğini temsil edecek olan kişi veya kişileri belirleme gibi görevleri vardır.

3.4.2. Köy İhtiyar Meclisi

Köyün karar organı olan ihtiyar meclisi: hem seçilmiş hem doğal üye olmak üzere 2 tür üyeden oluşur. Köy ihtiyar meclisinin üyeleri köy derneği tarafından seçilir. İhtiyar meclisine üye olmak için seçilme yeterliliği taşımaları gerekmektedir ayrıca en az 6 yıl boyunca yerleşim biriminin bulunduğu köyde ikamet ediyor olmak şartı aranmaktadır. Yapılacak olan seçimlerde aday gösterme usulü yoktur (Tortop vd., 2014: 406)

Köy ihtiyar meclisine seçilen üyelerin sayısı köyün nüfusuna bağlı olarak değişim göstermektedir. Nüfusu binden az olan köylerde köy ihtiyar meclisi 4 asıl 4 yedek olmak üzere 8 kişiden oluşmaktadır. Nüfusu binden fazla olan köylerde ise 6 asıl 6 yedek olmak üzere 12 kişiden oluşmaktadır. Köy ihtiyar meclisinin seçilmiş olan bu üyelerinin yanı

sıra köyde bulunan öğretmen ve köyün imamı tabi üyelerdir. Bu kişiler seçilmiş olan diğer ihtiyar meclisi üyeleri ile aynı haklara sahiptirler (Karakılçık, 2015: 208)

Köy ihtiyar meclisi köyün en önemli karar organıdır. Bundan dolayı birçok görevi bulunan meclisin görevleri şunlardır (Tortop vd., 2014: 406):

- İhtiyar meclisi; köyde bulunan kişilerin hangi işleri çalışarak imece ile yapacağını, hangi işlerin para ile veya ırgat ile yapılacağına karar verme yetkisine sahiptir. Bu kararlar uygulanırken köylünün imece usulüyle yapacağı işlerin boş zamanlara rastlatılması gerekmektedir.
- Köyün zorunlu veya isteğe bağlı görevlerinin yerine getirilmesi için gerekli gayrimenkullerin değer paahası ile satın alınmasında görevlidir.
- Köylünün köy işlerinde imece ile kaç gün çalışacağını belirler
- Salma miktarını kararlaştırır
- Muhtarla beraber köyün zorunlu işlerini gördürmeye ve toplatılması gereken paraların toplatılmasında görevlidirler.
- Köyün mecburi işlerinde çalışmayanlara köy ihtiyar meclisinin kararı ile para cezası verilir
- Köylüler arasında çıkan anlaşmazlıkları çözer
- Köyün bütçesini onaylar
- Muhtarın nerelere harcama yaptığını denetler.

3.4.3. Köy Muhtarı

Muhtar, köy ya da mahalle birimini yöneten, bu birimlerin tüzel kişiliğinin başı olan kişilere denir. Köy muhtarı doğrudan doğruya köy derneği tarafından seçilmektedir. Seçilen muhtarın görev süresi 5 yıldır. En az 6 aydan beri o köyde oturmak şartıyla seçilme yeterliliğine sahip olan her Türk vatandaşı muhtarlığa aday olabilir. Muhtar seçilmek için okuma yazma şartı yeterlidir. İlkokul mezunu olma şartı aranmaz. Köy muhtarı seçilirken adaylık usulü yoktur. Yani siyasi partiler köy muhtarlığı için aday gösteremezler. Muhtarlık seçimlerinde seçim çevresi köyle sınırlıdır. Muhtarlık seçimleri tek dereceli çoğunluk sistemine göre yapılır. En çok oyu alan aday muhtar seçilir (Görmez, 2018: 442).

Köy kanununa göre muhtar hem devlet tüzel kişiliğinin köylerdeki temsilcisi, hem de yerel yönetim birimi olan köyün başı ve yürütme organıdır. Bundan dolayı muhtarın görevleri ikiye ayrılır. Bunlar devlet işlerine ilişkin görevler ve köy işlerine ilişkin görevlerdir. Köy kanunumuza göre muhtarların devlet işlerine ilişkin görevleri şu şekildedir (Varcan, 2014: 179):

- Hükümet tarafından muhtara bildirilen kanunları ve nizamları köylüye ilan etmek ve kanunları halka anlatmak
- Köyde salgın veya bulaşıcı hastalıklar varsa, bunları günü gününe hükümete bildirmek
- Doktor olmayanların veya varsa üfürükçülerin ilaç yazmasını önlemek ve bunları hükümete haber vermek
- Köye vergi toplamak için gelen vergi tahsildarlarına yol göstermek ve yapılan bu tahsilatta eğer yolsuzluk varsa hükümete bunu bildirmek
- Asker kaçaklarını veya bakaya kalmışları bildirmek
- Köy civarında eşkıya görürse hükümete bildirmek. Elinden geliyorsa bunları tutturaktır.

Köy kanunumuza göre, köy muhtarının köyün temsilcisi olarak göreceği işler şunlardır (Özer, M. ve M. Akçakaya, 2014: 237)

- Köy muhtarı köyün görülmesi zorunlu hizmetlerini ihtiyar meclisi ile görüşerek yapar veya yaptırır
- Köy muhtarı köyün yapılması isteğe bağlı olan işlerinin yapılması için köylüye öğüt verir
- İhtiyar meclisi ile görüşüp kararlaştırdıktan sonra köylüyü işe çağırır
- İhtiyar meclisinin verdiği kararla köy işleri için harcanması gereken parayı toplar
- Köy işleri için toplanan parayı harcamak için emir verir
- Bir aylık harcama bilançosunu ihtiyar meclisine sunar
- Köy işleri için hem davacı hem hasım olarak mahkemede bulunur.

3.5. Köy Tüzel Kişiliğinin Gelirleri, Giderleri ve Personel Durumu

Bu başlık altında Köy Kanunumuzda yer alan köy tüzel kişiliğinin gelirleri ve personel durumu açıklanmış. Gelirleri ayrı ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

3.5.1. Köy Tüzel Kişiliğinin Gelirleri

Köy kamu tüzel kişiliğine sahip bir yerel yönetim birimi olmasından dolayı kendine ait bir bütçeye sahiptir. Köyün gelir durumu ve gider durumu Köy kanunumuzun 15,16,17,18 ve 19.maddelerinde açıkça gösterilmiştir (Kavruk vd., 2012: 121)

Köy tüzel kişiliğinin gelir yapısı Köy Kanununun 15 ila 17. maddelerinde detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Bu gelirler detaylı olarak şu şekilde sıralanabilir (Erdoğan, 2015: 507-508):

- Köyün ihtiyar meclisi tarafından köylüye salınacak para
- Köy Kanununa göre alınacak olan para cezaları
- Köylerin kendi adına kayıtlı olan emlak ve arazilerinden elde ettikleri gelirler
- Köye bağış yoluyla vakfedilen arazi ve emlak gelirleri
- Avarız yoluyla alınan gelirler
- Hediyeler ve köye bağışlanmış paralar ve mallar
- Köyün kendi adına ekilen tarlalardan elde edilen gelirler
- Köy tezgahlarından ve ambarlarından elde edilen dükkan gelirleri
- Köy sınırları içerisinde varsa taş, tuğla, kireç, kiremit, kil gibi maddelerin ocaklarından alınacak olan para
- Çay ve nehirlerin üzerindeki kayık veya sallardan alınacak paralar
- Köyün sınırları içerisinde bulunan otlaklardan veya meralardan fazlasının kira paraları
- Köyde satılmak için kesilen hayvanlardan alınacak olan paralar
- Köy sınırları içerisinde bulunan hayvanlardan, satılacak olanlarından alınan ihtisap resmi
- Köyün sınırları içerisinde bulunan sahipsiz ağaçların ve yemişlerin gelirleri
- Köy sınırları içerisinde bulunan kaplıcalar ve maden sularından alınacak olan gelirler

Tüm bu maddeleri sınıflandırıldığında köyün gelirlerini bir bütüne toplayacak olursak bunlar:

- İmece
- Salma

- Resim, Harç ve Tahsilat
- Bakaya olarak sınıflandırmamız mümkündür.

3.5.1.1. İmece

Geleneksel hukuku bir kurumu olarak kabul gören imece, köylerimizde kamu hizmetlerinin yapılabilmesi için köyün gelirleri arasında sayılarak Köy Kanunumuzda yerini almıştır (Kavruk vd., 2012: 122).

Köy kanunumuzun 14. Maddesinde köy işlerinin birçoğunun imece usulüyle yapıldığı belirtilmiştir. İmece; gecikmesinde sakınca bulunan veya sahibinin bu işi tek başına bitiremeyeceği ev veya tarla işinde, köylünün birleşerek yardıma muhtaç olan kişiye yardım etmesidir (Erdoğan, 2015: 509).

İmece, köylülerin köy işlerinde bedelsiz bir şekilde, bedensel olarak çalıştırılmasını ifade eden bir kavramdır. Bu yönüyle imece, köy gelirleri içerisinde önemli bir yer tutar. Bedeni bir yükümlülük olarak görülse de köy bütçesine günlük cari işçi ücreti dikkate alınarak gelir kaydedilir (Toprak, 2014: 174).

İmece bir başka tabirle köy halkının iş birliği ve elbirliği halinde bedensel olarak çalışmasıdır. Yasalarımız her bir köylüyü imece ile yükümlü tutmuştur. Ayrıca kimin ne kadar çalışacağına da köy ihtiyar meclisi karar vermektedir (Karakılçık, 2015: 209) Köy kanunumuz imece ile çalışacak olan kimselerin, yaş ve cinsiyetlerini belirtmemiştir. Bu konuda inisiyatifi Köy İhtiyar meclisine bırakmıştır. Eğer köylü imeceden doğan mükellefiyetlerini yerine getirmemezse, ihtiyar meclisi kararıyla para cezasına çarptırılırlar. Köylüler imeceye uymadıklarından dolayı aldıkları para cezasını ödememekte ısrar ederlerse, alınması gereken bu paralar köy kanunumuza göre hacizle alınır. Ancak para cezasını ödemek, köylünün imece mükellefiyetini ortadan kaldırmaz. Kanunumuza göre imece, köylünün boş vakitlerine rastlatılmalıdır (Tortop vd., 2015: 418).

İmece ile yapılacak işler şöyle sıralanabilir (Karakılçık, 2015: 209):

- Her zaman yapılabilecek işler
- Yalnız bir defa yapılabilecek işler
- Olağanüstü dönemlerde yapılacak işler

3.5.1.2. Salma

442 sayılı köy kanuna 1939 tarihinde getirilen ek maddelerle uygulamaya giren salma, köyde oturanlar için hane başına belirlenen ve köy gelirlerinden sayılan bir vergi türüdür. Salma belirlenirken her hanenin ödeme gücü esas alınır (Kavruk vd., 2012: 123). Cumhuriyetin ilk yıllarında köy gelirleri, köyde görevli kişilerin ücretlerinin karşılanmasına ve köyün zorunlu işlerinin görülmesine yetmediği için salma salınması başlanmıştır. O günün koşullarına göre yılda bir kez 2 cumhuriyet altını değerinde salınmaktaydı ve köyün giderlerinin bir kısmı bu şekilde karşılanmaktaydı (Toprak, 2014: 175). Köy kanununa göre köyün aylıklı adamları ve zaruri işleri hariç başka hiçbir iş için salma salınamaz. Bu amaçla toplanan paralar başka yerde kullanılamaz (Ulusoy, A ve T. Akdemir, 2017: 385). Salma ilke olarak parayla ödenmektedir. Ancak durumu olmayanlar için paraya çevrilmesi mümkün olan malları veya hizmetleri de salma olarak ödenebilir. Ödeyemeyecek olanlar ihtiyar meclisi kararıyla bedenen çalıştırılabilir (Tortop, 2014: 419).

Köy ihtiyar meclisi salınacak olan salmanın miktarını ve cinsini belirledikten sonra 15 gün süreyle halkın görebileceği yerlere asarak ilan eder. Köyde ikamet etmeyenlere ise salmayla alakalı olarak gerekli tebligatın yapılması gerekir. Salmayı ödeyenlere muhtar tarafından makbuz verilmelidir. Bu bir zorunluluktur ve bütçeye gelir olarak kaydedilmelidir. Eğer makbuz verilmeden salma toplanırsa usulsüzlüğe girer ve köy muhtarı suçlu konuma düşer (Erdoğan, 2015: 509).

Salma bir tür aile vergisidir. Köy ihtiyar meclisi kararıyla salınır. Salmanın özellikleri şu şekildedir (Karakılçık, 2015: 209):

- Köyün aylıklı görevlileri ve zorunlu işleri için salınır
- Herkesin ödeme gücüne göre salınır
- İhtiyar meclisince her yıl ocak ayında belirlenir
- Herkese duyurulur
- Vali veya kaymakam itiraz edebilir
- Tavan fiyat 20 liradır

Salma ilk başlarda köy gelirlerinin üçte birini oluşturup büyük öneme sahipti. Ancak günümüz şartlarında 20 liranın çok değerli bir meblağ olduğu söylenemeyeceğinden dolayı önemini gittikçe yitirmektedir (Kavruk vd., 2012: 124).

3.5.1.3. Resim ve Harçlar

Köy gelirlerinden olan resim ve harçlar şu şekilde sınıflandırılabilir (Erdoğan, 2015: 510):

- Köy sınırları içerisinde işletilmiş olan taş ocaklarından alınan paralar
- Köy sınırları içerisinde yer alan kulüp, kahvehane, gazino, halka açık kır bahçeleri vb. yerlerdeki bilardo, tavla, dam, satranç gibi oyun aletlerinden 3 ile 5 lira arasında para almak
- Köyde satılmak için kesilen hayvanlardan alınacak olan paralar
- Köyde satılacak olan hayvanlardan alınan paralar
- Köyde varsa iskele ve rıhtım gelirleri
- Pazar veya panayır gibi yerlerde satış yapan satıcıların yer işgali için alınan paralardır

3.5.2. Köy Yönetiminin Giderleri

Köy tüzel kişiliği adına harcanacak paralar iki türdür. Birincisi köylünün isteğine bağlı olmayan harcamalar, diğeri ise köylünün isteğine bağlı olan harcamalardır. Köylünün isteğine bağlı olmadan harcanacak paralar şunlardır (www.icisleri.gov.tr):

- Köy muhtarının köy derneğince belirlenen aylık veya seneliği
- Köyde mevcut bir köy katibi varsa, katibin ücreti
- Köy adına bulunan arazilerin vergi ve diğer masrafları
- Köyün mecburi işlerine harcanan paralar
- Köylünün isteğine bağlıyken mecburi hale getirilen işler için harcanacak paralar
- Köyün işlerine bakan diğer adamların aylıkları

Köylünün isteğine bağlı olarak harcanacak paralar ise tamamen köy derneğince kararlaştırılır ve harcanır.

3.5.3. Köyün Personel Durumu

Köylerde de tıpkı başka yerleşim yerlerimizde olduğu gibi halk için önemli işleri gören birtakım personeller mevcuttur. Köylerde gerekli hizmetlerin verilmesinde görevli olan bu personeller yaptıkları işler dolayısıyla köylerde önemli yere sahiptir. Köylerde görev yapan personeller şunlardır:

- Köy İmamı
- Köy Kâtibi
- Köy Korucusu
- Öğretmen

3.5.3.1. Köy İmamı

Köy imamları, 442 sayılı köy kanunun 83. Maddesine göre, köy derneği veya müftünün önerisi doğrultusunda kaymakamlar ve valiler tarafından tayin edilmektedir. İmam olacak kişilerde şu şartlar aranmaktadır (Özer, M. ve M. Akçakaya, 2014: 242):

- İmamlık için gereken genel şartlara haiz durumda olmak
- Yeterli derecede 4 işlemi ve ilmihali bilmek
- Türkiye coğrafyasını ve Türk-İslam tarihini bilme
- Sağlık işlerini bilmek
- Okunaklı yazı yazmak

Köy kanunumuz 1924 yılında çıkmış ve imamları o zamanın şartlarına uygun olarak düzenlemiştir. Ancak daha sonradan köy imamları da Diyanet İşleri Başkanlığına bağlandığı için buna ilişkin düzenlemeler anlamını yitirmiştir. Yani köy imamları günümüzde Diyanet İşleri Başkanlığının kadrolu elamanı olmuştur. Bu yüzden köy personeli arasında gösterilemez (Şahin, 2015: 185).

İmamlar köy ihtiyar heyetinin doğal üyesidir. Eğer bir köyde birden fazla imam varsa, hangi imamın köy ihtiyar heyeti üyesi olacağına kaymakam karar verir.

3.5.3.2. Köy Kâtibi

Köy katibinin nasıl atanacağı konusunda Köy Kanunumuzda bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak kanunun 39. Maddesinde muhtarın yazılarının köy kâtibi tarafından yazılması gerektiği belirtilmektedir. Eğer bir köyde kâtip yoksa yazıları ya köyün öğretmeni ya da köyün imamı yazar. Uygulamada köy katibini, muhtar veya köy ihtiyar meclisi tayin eder. Ancak kâtip tek bir köy için değil de birden çok köy için tutuluyorsa bu sefer tayin etme yetkisi kaymakama aittir. Ülkemizde her köyde kâtip bulunmamaktadır. Köy katibinin bulunduğu köylerde, kâtibin maaşı köy bütçesince ödenir (Özer, M. ve M. Akçakaya, 2014: 243)

3.5.3.3. Köy Korucuları

Köy koruculuğu, köy kanunumuzun 68. Maddesinde belirtildiği üzere, köy sınırları içerisinde yaşayan herkesin canını, ırzını ve malını korumak için görevlidirler. Köy kanunumuza göre her köyde en az bir korucu bulunmak zorundadır. Köyün nüfusu 1000'den fazla ise her 500 kişiye bir korucu düşecek şekilde yeni korucular tutulmalıdır. Köy korucuları ihtiyar meclisi tarafından tutulur ve kaymakamın onayına sunulduktan sonra atanırlar. Korucu olmak için (Koçak, 2013 : 125) :

- En az 22, en fazla 60 yaşında olmak
- Herhangi bir suçla cezalandırılmamış olmak
- Etrafta iyi huylu, kötü davranışları olmayan biri olarak bilinmek gerekir

Köy korucuları, muhtarın emri altındadır. Silahlıdır ve kendilerine karşı gelenler jandarmaya karşı gelmiş gibi sayılırlar. Ücretleri köy sandığından karşılanır.

Şiddet ve terör olaylarının artmasıyla, köy kanununda 1984 yılında bir değişikliğe gidilmiştir. Bu değişikliğe göre Bakanlar Kurulunun belirlediği illerde, valinin teklifi ve İçişleri Bakanlığının onayı ile geçici köy korucusu görevlendirilmesine karar verilebilir. Her ne kadar isimleri köy korucusu olarak geçse de bu korucuların köy yönetimi ile doğrudan ilişkisi yoktur. Jandarma ile birlikte çalışırlar. Kanunda şiddet olayları sona erdiğinde geçici köy koruculuğu da sona erecektir denilse de şiddet olaylarının artarak devam etmesi bu korucuların da varlığının sürdürülmesini sağlamıştır (Koçak, 2013: 126).

3.5.3.4. Köy Öğretmeni

Köy yaşantısında kısıtlı imkanlardan dolayı eğitim her zaman aksayan bir yön olarak karşımıza çıkmıştır. Söz konusu eğitim eksikliği köylerde yetişen çocukların geleceğini de etkilemiştir. Köylerde bu eğitim sürecini en çok etkileyen kişiler ise öğretmenlerdir.

Öğretmen; mesleği bilgi öğretme olan kimse anlamına gelir. Bu yönüyle en çok bilgiye muhtaç olan kesim kırsal alanlarda bulunan köy çocuklarıdır. Çünkü köylerde bulunan imkanlardaki kısıtlılık hali şehirdeki yaşlıları için geçerli değildir. Köy öğretmenliği mesleğe yeni atanmış kişiler için ilk görev yeri olmakla beraber mesleki açıdan en zorlu imkanlarla karşılaştıkları yer olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.6. İl Özel İdaresi

Köylerle doğrudan ilişkili olan kurumların başında il özel idareleri gelmektedir. İl Özel İdareleri görev, yetki ve sorumluluklarını ilgili kanunlarından alan, belirli bir karar organları bulunan ve idari, mali yönden özerklikleri bulunan kamu tüzel kişiliğidir. İl Özel İdareleri ile ilgili olarak ülkemizde çıkarılan ilk yasa Osmanlı dönemine dayanmaktadır. 1913 yılında çıkartılmış olan İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkatı İl Özel İdarelerinin yapısını düzenlemektedir. 1987 yılına gelindiğinde İl Özel İdarelerinin söz konusu 1913 yılında bulunan eski yasa ile düzenlenemeyeceği ve yeni ihtiyaçlara cevap veremeyeceği anlaşılmıştır. Bu gibi nedenlerden dolayı 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu çıkarılmıştır. 2005 yılına gelindiğinde 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu çıkartılmış ve İl Özel İdarelerinin yapısı düzenlenerek güçlendirilmiştir. İl Özel İdarelerinin yapısına değinen son yasa ise 6360 sayılı yeni büyükşehir belediye yasası olmuş ve Büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde bulunan İl Özel İdareleri kaldırılmıştır. Bu durum yerel yönetimlerimiz açısından bir belirsizlik yaratmıştır. (Ertaş, 2006: 80-100)

3.6.1. İl Özel İdarelerinin Görevleri

İl Özel İdarelerinin görevleri iki ana bölüme ayrılmıştır. Bunlar il sınırları içerisinde ki görevleri ve belediye sınırları dışındaki görevleridir. (5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 5)

5302 sayılı İl Özel İdaresi kanununa göre idarenin belediye ve köyler de dahil olmak üzere il sınırı içindeki görevleri şu şekilde sıralanabilir;

- Sağlık Hizmetleri,
- Gençlik ve spor Hizmetleri,
- Tarım,
- Sanayi ve ticaret,
- Belediye sınırları il sınırı olan büyükşehir belediyeleri hariç ilin çevre düzeni planı,
- Bayındırlık ve iskan Hizmetleri,
- Toprağın korunması,
- Erozyonun önlenmesi,
- Kültür ve sanat,
- Turizm,
- Sosyal hizmet ve yardımlar,
- Yoksullara mikro kredi verilmesi,
- Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları,
- İlk ve ortaöğretim kurumlarının arsa temini,
- Binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde yürütmesi olarak sıralanmaktadır (Eryılmaz, 2011: 156-157).

İl Özel İdarelerinin belediye sınırları dışındaki görevleri ise kanunda şu şekilde sıralanmıştır:

- İmar,
- Yol,
- Su,
- Kanalizasyon,
- Katı atık,
- Çevre,
- Acil yardım ve kurtarma,
- Orman köylerinin desteklenmesi,
- Ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında il özel idareleri yürütür (Eryılmaz, 2011: 156-157).

3.6.2. İl Özel İdaresinin Organları

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununa göre il özel idaresinin organları il genel meclisi, İl encümeni ve vali olarak belirlenmiştir.

3.6.2.1. İl Genel Meclisi

İl Özel İdaresinin organlarından birisi olan İl Genel Meclisi karar organı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu organın üyeleri ilde bulunan seçmenler tarafından seçilen üyelere oluşmaktadır. İl genel meclisinin başında bulunan il genel meclis başkanı, meclisin içerisinde seçilerek belirlenmektedir. Bu düzenleme il özel idaresi 5302 sayılı kanunla gelen bir düzenlemedir. 5302 den önce çıkartılmış olan 3360 sayılı yasada meclis başkanlık görevi vali tarafından yerine getirilmekteydi. 5302 sayılı kanunla birlikte getirilen yeni düzenlemeyle beraber valinin il genel meclis başkanı olma vasfı ortadan kaldırılmıştır. Bu duruma karşı valinin il daimi encümeni olma vasfı kaldırılmamıştır. Ayrıca il özel idarelerinde tüzel kişiliği temsil eden makam olarak vali varlığını devam ettirmiştir (Karakılçık, 2015: 160-161).

İl genel meclisi, seçimlerin sonuçlarının açıklantıktan sonraki beşinci günde kendiliğinden toplanmaktadır. Meclis toplandıktan sonra kendi üyelerinin arasında gizli oy ile oylama yapmaktadır. Bu oylama sonucunda meclis başkanını seçer. Seçilen meclis başkanının görev süresi 2 yılı kapsamaktadır. Meclis başkanının ilk iki yıl için seçilmesi durumu Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartında geçen üçüncü madde gereğince yapılmaktadır (Karakılçık, 2015: 161).

Meclis başkanının görevi, gündemi belirlemek ve il genel meclisinin düzenli çalışmasını sağlamaktır. Meclis başkanının bu görevleri yerine getirmesinde başkan vekilleri ve katip üyeler başkana yardımcı olmaktadır. Başkan vekilleri ve katip üyeler de mecliste yapılan başkanlık seçimleri sırasında meclis üyeleri tarafından seçimle iş başına getirilen yetkililerdir. Meclis başkanı, meclis başkan vekilleri ve katiplerin oluşturduğu kurula ise meclis başkanlık divanı adı verilmektedir (Parlak ve Sobacı, 2005:111).

İl Genel Meclisinin görevleri şu şekilde sıralanabilir (Karakılçık, 2015: 161)

- İl Özel İdaresinin bütçelerini ve kesin hesabını kontrol eder.

- İllerin çevre planlarını ve ilin belediye sınırları dışında bulunan imar planlarını karara bağlar.
- İl Özel İdaresinin borçlanmasına karar verir.
- Ticari işletme kurmaya veya bir ortaklığa katılmaya karar verir.
- Herhangi bir şarta bağlı olarak bağışları kabul eder.
- Taşınır taşınmaz mal edinir Bu malları satar, kiralar ve tahsis etmeye karar verir.
- Vergi, resim ve harç dışı alacakları anlaşmayla tasfiye eder.
- Özel idare adına imtiyaz verilmesine, yap-işlet-devret modeliyle yatırım yapılmasına ve İl Özel İdaresine ait işletmelerin özelleştirilmesine karar verir.

3.6.2.2. İl Encümeni

İl Özel İdaresinin organlarından olan İl Encümeni 7 üyeden oluşur. Bunlar; (5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 5)

- Vali (doğal üye ve başkan)
- Genel Sekreter
- İl Genel Meclisinin her yıl kendi üyeleri arasında seçeceği üç üye
- Valinin her yıl birim amirleri arasından seçeceği iki üyedir. (5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 5)

İl Encümeninin görev ve yetkileri şu şekilde sıralanabilir:

- İl Özel İdaresinin stratejik planları, yıllık çalışma programı, bütçe ve kesin hesaplarını inceleyip meclise görüş bildirme
- Kamulaştırma kararı uygulama
- Bütçe kalemleri arası aktarma yapma
- Yasanın öngördüğü cezaları verme
- Uyuşmazlıklarla alakalı sorunları çözme
- Taşınmazların alınması, satılması ve trampasına karar verme
- Belediye sınırları dışında halka açık olan yerlerin açılış – kapanış saatlerini belirleme,
- Yasalar tarafından verilen diğer görevleri yapma. (5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md. 26)

3.6.2.3. Vali

Vali İl Özel İdaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Valinin İl Özel İdaresi ile ilgili görevleri şu şekilde sıralanabilir;

- Kurumsal yapıyı sevk ve idare eder.
- Hazırlanan stratejik plan çerçevesinde bütçeyi, personeli ve faaliyetleri yönetir
- İdareyi temsil eder
- İl Encümeninin doğal başkanıdır
- İl Özel İdaresine ait taşınır ve taşınmaz malları yönetir
- Gelir ve alacakları tahsil eder
- Sözleşme yapar
- Bütçeyi uygular
- İl Özel İdaresine bağlı işletmeleri ve bağlı kuruluşları denetler
- Şartsız yapılan bağışları kabul eder
- İl halkının sağlık, huzur ve esenliği için önlemlerini alır
- Yasalar tarafından kendisine verilen diğer görevleri yapar. (Karakılçık, 2015: 164)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Araştırmanın bu bölümünde ülkemizde geçmişten günümüze büyükşehir belediyelerinin tarihsel gelişim sürecine değinilmiş ve büyükşehir belediyelerinin özellikleri açıklanmıştır.

4. TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YÖNETİMİ

Ülkemizde büyükşehir belediyelerinin yönetimi Osmanlı zamanında Payitaht olan İstanbul özelinde başlamıştır. İstanbul hem imparatorluğun başkenti olması hem de bulunduğu konum itibariyle ticaret merkezi olmasından dolayı nüfusu fazla olan bir kentti. Bu kentin yönetilmesi için de bir takım çalışmalar yapılmaktaydı.

İkinci kademe belediyeyi oluşturan Galata-Beyoğlu Dairesinin, 1858’de hayata geçmesiyle 1855’de İstanbul’da uygulanmaya başlanan İstanbul Şehremaneti modeli metropoliten alanın yönetimi açısından iki kademeli büyükşehir belediye sisteminin Dünyadaki en eski örneklerden birisi olarak ortaya çıkmıştı. 1930 yılındaki 1580 sayılı Cumhuriyetin ilk belediye kanunu ile bu sistemin terk edilmesinden sonra büyükşehir belediye sisteminden de vazgeçilmiş oldu ve mevcutta sadece Belediye Kanunu’nun İstanbul’a dair özel birtakım maddeleri kaldı. Kırsaldan büyük kentlere hızlı göçün 1950’lerde başlayıp sonraki dönemlerde de devam etmesi ve kentlerde çok sayıda belediyenin yan yana var olmaya başlaması gibi başka birçok gelişme neticesinde 1970’lerde büyük kentlerin yönetimi konusunda arayışlar ve kanun tasarıları ortaya çıktı. 1930 yılından 1984’e kadar geçen dönemde gerçek bir büyükşehir belediye yönetimi yoktu. 1980 darbesinden sonra ise yeni bir takım düzenlemelere gidildi (Özgür ve Yavuzçehre, 2016: 922).

Tüm bu gelişmeler göz önünde bulundurularak ülkemizde büyükşehir belediyelerinin nasıl yönetileceği konusu uzun yıllar boyunca tartışmalara yol açmış ve üzerinde sıklıkla durulan konular arasına girmiştir. Bugün bile hala tartışma konusu olan büyükşehir belediyelerinin yönetimi hakkında kanunlarımızda geçmişten bugüne değişiklikler olmuştur. Büyükşehir yönetimlerine ilişkin olarak anayasalarda daha önceden doğrudan bir düzenleme bulunmamakla beraber 1982 anayasasının 127. Maddesi “Kanun büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir”

denilmektedir. Bu da yeni bir düzenleme olacağına işaret eder. Buna göre büyükşehir belediyeleri ilk kez anayasanın 127. Maddesinde yer alan hükme bağlı olarak 1984 yılında çıkartılan 3030 sayılı “Büyükşehir belediyelerinin yönetimi hakkında kanun” ile düzenlenmiştir (Tortop vd., 2014: 226). Daha sonra 2004 yılında çıkartılan 5216 sayılı yasa ile büyükşehir yönetimi yeniden düzenlenmiştir. Bu yasada özellikle Avrupa Birliği ile müzakere sürecinin etkisi olmuştur. Bu Yasayla beraber bir takım nüfus koşulu getirmiştir. 2012 yılında çıkartılan 6360 sayılı yasa ile büyükşehir sayısı artırılmış, standartlar getirilmiş, yeni hükümlerle illerin daha iyi hizmet almaları hedeflenmiştir. Bu bölümde yasal mevzuatımızda büyükşehir belediyeciliğinin açıklanması yapıldıktan sonra köylere ilişkin görevleri hakkında bilgi verilmiştir.

4.1. Yasal Mevzuatlarda Büyükşehir Belediyeciliği

Ülkemizde büyükşehir yönetimi; kentleşmenin hızlıca artması, kentle alakalı sorunların daha da büyümesi ve uygulamada bulunan mevcut modellerle soruna kalıcı çözüm üretilmemesi gibi nedenlerle gündeme gelmiştir (Karakılçık, 2015: 172). Türkiye’de büyükşehir uygulamaları bir ihtiyaçtan ortaya çıkmış ve uygulamaya konulmuştur. İlk olarak 1984 yılında çıkartılan 3030 sayılı yasa ile üç ili kapsayan büyükşehir modeli öngörülmüştür. Bu illerimiz İstanbul Ankara ve İzmir’dir. Daha sonra 1986 yılında Adana, 1987 yılında Bursa, Gaziantep ve Konya illeri de büyükşehir olmuştur. Ardından bunlara Kayseri de eklenerek büyükşehir sayısı sekize yükselmiştir (Tortop, 2014: 226). 1993 yılı Eylül ayında 504 sayılı kanun hükmünde kararname ile Antalya, Mersin, Eskişehir, Samsun, İzmit, Erzurum ve Diyarbakır illeri de büyükşehir belediyesi olmuştur. Son olarak 2000 yılında Sakarya ile büyükşehir olmuştur. Bundan sonra uzunca bir süre yeni büyükşehir yapılmamış 2012 yılında çıkartılan 6360 sayılı Yeni büyükşehir yasası ile 14 tane büyükşehir daha kurulmuştur. Şu anda ülkemizde 30 adet büyükşehir belediyesi bulunmaktadır (Karakılçık, 2015: 174). 2012 yılında çıkarılan yasa ile ülkemizdeki büyükşehirlerde yaşayan nüfus miktarı 60 milyon kişiyi aşmıştır. Bu başlık altında 3030, 5216 ve 6360 sayılı yasalarımızda büyükşehir belediyesi yönetimi açıklanacaktır.

4.1.1. 3030 Sayılı Yasada Büyükşehir Belediyeciliği

3030 sayılı büyükşehir belediyelerinin yönetimi hakkındaki kanun 9 Temmuz 1984 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 3030 sayılı kanun ile büyükşehir belediyelerinin yönetimi yapısı, hukuki durumları, yetkileri ve görevleri düzenlenmiştir. Kanun büyükşehir

belediyesi ve ilçe belediyesi olmak üzere ikili bir yapı ön görmüştür.3030 sayılı kanunla büyükşehir yönetiminin amacının; hizmetlerin planlı, programlı, etkin ve bir uyum içerisinde yürütülmesinin sağlanması olarak belirlenmiştir. Bu kanun ayrıca büyükşehir belediyelerinin kuruluş, görev ve yetkileri, merkezi idare ile diğer mahalli idarelerin ilişkilerini düzenleme amacı da gütmektedir. Belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan şehirlere büyükşehir denileceği, büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçelerde kurulan belediyelere de ilçe belediyesi denileceği belirtilmiştir (Tortop vd., 2014: 226).

Bu kanun, büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyesi olmak üzere iki kademeli ve merkezi bir anakent yönetimi öngörmüştür. Bu kanunla idareler arası ilişkilerde büyükşehir belediye meclisine ve başkanına koordinasyon amaçlı vesayet yetkileri verilmiştir. Ayrıca büyükşehir belediyesinin organları meclis, encümen ve başkan olarak belirlenmiştir. 3030 sayılı kanun, büyükşehir belediyelerine ek mali kaynak sağlamıştır. Bundan dolayı yasanın uygulamaya girdiği 1984 tarihinden bu yana birçok kentte büyükşehir statüsü kazanma eğilimi ortaya çıkmıştır. Bu durum karşısında çeşitli dönemlerde çıkartılan kanun ve kanun hükmünde kararnameler ile büyükşehir olma niteliğine sahip olmayan belediyelerde, büyükşehir belediyesi haline getirilmiştir. Söz konusu belediyelerden 1993 yılında kurulan Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Kocaeli, Mersin, Samsun büyükşehir belediyelerinin farklı bir statüsü vardır çünkü belediye sınırları içerisinde ilçe belediyesi olmadan büyükşehir belediyesi olmuşlardır. Oysaki yasanın ilk halinde ilçe belediyesi zorunluluğu vardır. Ancak söz konusu yedi büyükşehir belediyesinin her birinin kurulmasına karar veren kararnamelerde, büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde ilçe belediyesi bulunması koşulu aranmaksızın alt belediyeler kurulması ve bu alt belediyelerin ilçe belediyelerin fonksiyonlarını yerine getirmesi öngörülmüştür. Bu tip bir uygulamanın yapılmasında; merkezi yönetimin yeni ilçeler kurmanın ağır maliyetine katlanmak istememesinin büyük etkisi olmuştur. Ayrıca bu durum büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe ve alt kademe belediyeleri arasında görev ve yetki karmaşasına sebep olmuş, kıt kaynakların israf edilmesine yol açmıştır. Geçmişte herhangi bir tecrübesi bulunmayan belediyeler açısından uyum sorunu yaşanmış, ilk defa 1984 yılında 3030 sayılı kanunla hayata geçirilen bu sistemle; görev ve yetki paylaşımında nesnel ölçütler bulunmaması, yönetim kademeleri arasında iş birliğinin olmaması ayrıca büyükşehir belediyesi ilçe ve alt kademeler üzerinde bir

hâkimiyet kuramaması gibi nedenlerle büyük sorunlara yol açmıştır (Ulusoy, 2017: 332-333).

Bu kanuna göre, büyükşehir belediyelerinin görev ve yetkileri şu şekilde belirlenmiştir (Özgür ve Yavuzçehre, 2016: 913):

- İmar planları, imar uygulamaları, imar ile ilgili kontrol ve denetim yetkisinde bulunmak
- Ulaşım, toplu taşıma, yol ve meydanlar ile ilgili düzenlemelerde bulunmak
- Altyapı hizmetleri ve yatırımlarında bulunmak
- Mezarlıklarla ilgili faaliyetleri yönetmek
- Temizlik, zabıta, itfaiye hizmetlerini yürütmek
- Engellilere yönelik faaliyetlerde bulunmak

3030 sayılı Kanun, Türkiye'nin yerel yönetim sistemine ilk kez genel sekreterliği getirmiştir. Genel sekreter, büyükşehir belediyesinin personellerinin tepe noktasını oluşturur. Büyükşehir belediye başkanının önerisi ile İçişleri bakanlığı tarafından atanır. Genel sekreter yardımcıları, daire başkanları, müdürler ve diğer personel ise büyükşehir belediye başkanınca atanır ve meclise bilgi verilir. Bakanlıklar ve kamu tüzel kişiliğine haiz kamu kurum ve kuruluşlarına bağlı olsa bile, genel sekreter dışındaki büyükşehir belediye personelinin atamaları hiçbir makam ve merciin onayına tabi değildir (Özgür ve Yavuzçehre, 2016: 915).

2004 yılında 5216 sayılı yasa çıkarılmış ve 3030 sayılı kanunda düzenlemelere gidilmiştir.

4.1.2. 5216 Sayılı Yasada Büyükşehir Belediyeciliği

2003 yılının aralık ayında dönemin hükümeti 59. Hükümet olan AK Parti Hükümetinin yerel yönetimle alakalı önerileri meclisten geçti ve yerel yönetimlerle ilgili üç özel kanun (5019, 5025, 5026) çıkarıldı. Ancak bu üç kanun tasarısı da 10. Cumhurbaşkanı Sezer tarafından yerel seçimlere 12 aydan daha az bir süre kala bir yerleşim biriminin statüsü değiştirilemez gerekçesinden ötürü veto edildi. Bu düzenlemelerden 5019 sayılı olanı büyükşehir belediyelerinin sınırlarını belirli yarıçaplarla genişletmeyi ve coğrafi olarak en küçük olanlarını il sınırlarına büyütmeyi öngörmekteydi. 2002 Kasım ayında iktidara gelen AK Parti döneminde yerel yönetimlere

ilişkin ciddi ve çeşitli reform girişimleri tasarlanmıştır. Bunlardan bir tanesi 5227 sayılı veto edilen Kamu Yönetimi Temel Kanunu'dur. TBMM'den geçen ancak çok sayıda maddesi dönemin Cumhurbaşkanı Sezer tarafından veto edilen bu kanun tasarısı yeniden incelenerek adı Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Kanunu haline getirilmiştir. Bu kanun TBMM'de görüşülürken, iktidar partisi kendi hazırlayıp revize ettiği tasarıyı görüşmelerden çekerek, içeriğinde öngördüğü değişiklikleri 9 ilgili kanuna yansıtmıştır. Bu kanunlar arasında yerel yönetimlerle ilgili dört kanun (belediye, büyükşehir belediye, il özel idaresi, mahalli idare birlikleri) önemli yer edinmekteydi. Bu revize edilen kanunlardan birisi de 5216 sayılı yeni Büyükşehir Belediye Kanunudur (Özgür ve Yavuzçehre, 2016: 915).

1984 tarihli 3030 sayılı kanun, 5216 sayılı büyükşehir belediyesi kanunu ile değiştirilmiş ve yeniden düzenlenmiştir. 5216 sayılı kanun yedi bölümden oluşur 33 madde ve dört geçici maddede bulunur. Bu kanunun birinci bölümünde kanunun amacı kapsamı ve tanımları yer almıştır (madde 1-3). İkinci bölümünde ise büyükşehir belediyelerinin kuruluşu ve kapsamı belirtilmiştir (madde 4-6). Üçüncü bölümünde büyükşehir belediye ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları (madde 7-11), dördüncü bölümünde büyükşehir belediyesinin organları (madde 12-20), beşinci bölümünde büyükşehir belediyesin teşkilatı ve personeli (madde 21-22), altıncı bölümünde belediyenin bütçesi, gelir ve giderleri belirtilmiştir (madde 23-27). Son bölüm olan yedinci bölümde ise çeşitli hükümler yer almaktadır (Ökmen ve Parlak, 2010: 258).

Bu kanunun amacı büyükşehir belediyesinin yönetimi, hukuki statüsünü yeniden düzenlemek, hizmetlerin ise planlı, programlı, etkin ve uyum içinde yürütülmesini sağlamaktır (Tortop, 2014: 227).

Bu kanunun 3. maddesinde büyükşehir belediyeleri “En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, kanunda verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idari ve mali özerkliği sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini” İfade eder. (Ökmen ve Parlak, 2010: 259). Bu kanundaki ilçe belediyesi kavramı: ana kent sınırları içerisinde kalan ilçe belediyelerini ifade eder. İlk kademe belediyesi ise ana kentin sınırları içerisinde ilçe kurulmaksızın oluşturulan ve ana kent içindeki ilçe belediyeleri ile aynı yetki, ayrıcalık ve sorumluluklara sahip kılınmış belediyeleri ifade eder (Keleş, 2006: 296).

3030 sayılı yasadaki farklı olarak bu yasanın dördüncü maddesinde bir yerde büyükşehir belediyesi kurulması için belediye sınırları içerisinde en az 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin toplam nüfuslarının son nüfus sayımına göre 750.000'den fazla olması şartı getirilmiştir (Ulusoy ve Akdemir,2017:333). Nüfus ölçütü ilk kez bu yasayla gelmiştir. Eski kanunda böyle bir ölçüt bulunmamaktadır. Hatta bu kanun zamanında kurulan bazı büyükşehir belediyelerde 750.000 nüfus yoktur.

Yani 5216 sayılı kanuna göre bir yerde Büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için:

- Yerleşim biriminin il olması gerekir
- En az 3 ilçe veya ilk kademe biriminden oluşması gerekir
- Nüfusun 750.000'den fazla olması gerekir
- Kanunla kurulması gerekir

5216 sayılı kanunla sisteme kazandırılan yenilikler şunlardır (Özer ve Akçakaya, 2014: 108):

- Büyükşehir belediyelerine katılabilme şartları güncellenmiştir.
- Yılda üç defa olan büyükşehir belediye Meclisi toplantı sayısı her ay olarak değiştirilmiştir
- Meclisin kararlarının kesinleşmesi için aranan Başkan tarafından veto edilmesi ve mülki amirin onaylanması şartı kaldırılmıştır
- İlçe ve ilk kademe belediyeleri ile büyükşehir belediyesi bütçesinin onaylanmasında tek yetkili organ büyükşehir belediye Meclisi olmuştur
- Büyükşehir belediyesi ile İlçe ve ilk kademe belediyesi arasında çıkabilecek yetki ve görev uyuşmazlıklarını önlemek amacıyla görev ve yetkiler konusunda ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır
- Encümenin yapısı düzenlenmiştir
- Bazı ihtisas Komisyonlarının kurulması kanunla zorunlu hale getirilmiştir.
- Stratejik plan yapılması zorunlu hale getirmiştir.

Bu yasa ile büyükşehir belediyesinin organları şunlardır:

- Büyükşehir belediye meclisi
- Büyükşehir belediye encümeni

- Büyükşehir belediye başkanı

Büyükşehir Belediye Meclisi: Bu meclis büyükşehir belediyesinin karar organı olup her ilçenin ayrı ayrı belediye meclislerinde 1/5 inin Büyükşehir belediye meclisine seçilmesi ile oluşur. Bu meclisin başkanı büyükşehir belediye başkanıdır. Ayrıca diğer ilçe belediye başkanları da bu meclisin doğal üyesidir. Meclis her ayın ikinci haftası toplanır. Kasım ayı dönem başlıdır. Başkan meclisin almış olduğu kararları veto ederek meclise geri gönderebilir. Meclis bu kararı üye tam sayısının salt çoğunluğu ile aynı şekilde kabul ederse bu karar kesinleşir. Kesinleşen bu kararlar yedi gün içerisinde en büyük mülki amire gönderilir. Ancak mülki amirin veto yetkisi yoktur fakat gönderilmez ise geçersiz sayılır. Bu meclis ayrıca ilçe belediyeleri arasında çıkabilecek anlaşmazlıkların karara bağlandığı yerdir. (Karakılçık, 2015: 178-179)

Büyükşehir Belediye Encümeni: Bu düzenleme ile idari bir organ olarak düşünülen encümen; Katılım ilkesinin güçlenmesi amacıyla büyükşehir belediyesi meclisi üyelerinin beşinin katılımını öngörmektedir. Encümen, belediye başkanı başkanlığında; Belediye Meclisi'nin her yılın ilk olan toplantısında kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye ile başkanın kendisi ve biri genel sekreter, biride mali hizmetler birimi amiri olmak üzere bir yıllığına birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden yani toplam 11 üyeden oluşur. Başkan yok ise Genel Sekreter toplantılara başkanlık eder (Ökmen ve Parlak, 2010: 268)

Büyükşehir Belediye Başkanı: Büyükşehir belediye başkanı; büyükşehir belediyesinin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Büyükşehir belediye sınırları içerisindeki seçmenlerce beş yıllığına seçilir. Kanunla birçok görevi sıralanmış olan başkan belediye yönetmek, beldelerin haklarını ve menfaatlerini savunmak gibi görevleri vardır (Tortop vd., 2014: 235).

4.1.3. 6360 Sayılı Yasada Büyükşehir Belediyeciliği

1982 anayasasının 127. Maddesiyle getirilen büyük yerleşim yerlerinde özel yönetim biçimleri uygulanabileceğini öngören düzenlemeye bağlı olarak 1984 yılında ilk büyükşehir belediyesi uygulamasına gidilmiş ve bu uygulama 2004'e kadar yürürlükte kalmıştır. 2004'te 5216 sayılı yasa çıkmış ve büyük şehirler yeniden düzenlenmiştir. 6 Aralık 2012'de çıkartılan 6360 sayılı yasa ile "büyükşehir yasası" tamamen yeni bir

modele dönüşmüştür. Bu modelde 5216 sayılı yasa tamamen ortadan kalkmamış ancak önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir (Karakılçık, 2015: 183).

Çıkarılan 6360 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle beraber getirdikleri yenilikler şu şekilde özetlenebilir (Özer ve Akçakaya, 2014: 109-111):

-14 ilde yeni büyükşehir belediyesi kuruldu. Yasanın ilk halinde 13 büyükşehir belediyesi öngörülmüyordu ancak daha sonra Ordu ilinin eklenmesiyle bu sayı 14'e çıktı. Yeni kurulacak olan 14 büyükşehir belediyesi ile Türkiye'deki büyükşehir belediye sayısı 30'a yükseldi.

-Bu yasa ile mevcut büyükşehir belediyelerinin sınırı il sınırı olmuştur. Yani nüfusu 750.000'in üzerinde olan illerin il belediyeleri, sınırları il mülki sınırları olmak üzere büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür.

-Bu yasa ile büyükşehirlerde İl Özel idarelerinin, belde belediyelerinin ve köylerin tüzel kişilikleri kaldırıldı

-26 yeni ilçe kuruldu ve nüfusu 2000'in altındaki 559 belde belediyesinin tüzel kişiliği sona erdi. En çok ilçe Hatay'da kuruldu. (4 ilçe)

-30 büyük şehrin tamamında il Özel idaresi kaldırıldı. Diğer illerde il Özel idaresi varlıklarını korudu. İl özel idarelerin yetki ve malları dağıtıldı.

-Yeni yasanın mahalle yapılan kırsal yerleşim yerlerinde uygulanması için beş yıllık bir ara geçiş dönemi öngörülmüştür

-İl Özel idareleri kaldırıldı için valilerin yetkisi azalmıştır. Valilerin yerel yönetimlerle ilgili yetkileri yeni kurulan bir merkezi yönetim birimi olan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığına devredilmiştir. Böylelikle daha güçlü ve etkin bir vali ortaya çıkmıştır.

Bu yasanın getirdiği en önemli yeniliklerden olan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı yerelde merkeziyetçiliği güçlendiren bir yapıya sahiptir. Bu birim illerde merkezi yönetimin taşradaki temsilcisi olan valinin başkanlığında çalışacak yeni bir merkezi yönetim birimi olarak kurgulanmış, bu yolla valilerin il özel idarelerinin kaldırılmasıyla azalan yetkileri daha da artmıştır (Karakılçık, 2015: 190).

Bu birimin kuruluş, görev ve yetkileri yasada şöyle tanımlanmıştır:

“Büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerde kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılması, izlenmesi ve koordinasyonu, acil çağrı, afet ve acil yardım hizmetlerinin koordinasyonu ve yürütülmesi, ilin tanıtımı, gerektiğinde merkezi idarenin taşrada yapacağı yatırımların yapılması ve koordine edilmesi, temsil, tören, ödüllendirme ve protokol hizmetlerinin yürütülmesi, ildeki kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik edilmesi ve bunların denetlenmesini gerçekleştirmek üzere valiye bağlı olarak Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı kurulmuştur”

Görüldüğü gibi büyükşehir illerindeki kamu kuru ve kuruluşlarının denetlenmesi dahil olmak üzere birçok yetkiye sahip olan bu başkanlık illerde merkeziyetçiliği güçlendiren önemli bir kurum olmuştur. Valilerin il özel idareleri aracılığıyla sahip olduğu yerel hizmetler üzerindeki vesayet yetkisi Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı ile daha da ağırlaşmış ve valileri adeta merkezi yönetimin yereldeki devlet bakanları konumuna yükseltmiştir. Bu başkanlık bir tür yerel yönetim bakanlığı gibi kurgulanmış adeta yeni bir “yerel merkeziyetçilik” kurumu oluşturma yoluna gidilmiştir (Karakılçık, 2015: 190).

Bu yasa ile getirilen bir diğer yenilik ise Ulaşım Koordinasyon Merkezinin kurulmasıdır. Söz konusu merkez, büyükşehirlerde kara, deniz, su, göl, demiryolu üzerindeki her türlü taşımacılık hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi adına büyükşehir belediye başkan ya da görevlendirdiği kişinin başkanlığında, yönetmelikle belirlenecek kamu kurum ve kuruluşları ile Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonunun görevlendireceği ilgili odanın temsilcisinin katılımıyla kurulacaktır. Ayrıca ilçe belediye başkanları da kendi belediyelerini ilgilendiren konuların görüşülmesinde koordinasyon merkezlerine üye olarak katılacaklardır. Bu yeni birimle büyükşehirlerde yerel yönetişimi esas alan bir yapı öngörülmüştür ve Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı’nın aşırı merkeziyetçi yapısı bu yeni oluşturulan Ulaşım Koordinasyon Merkezi ile dengelenmeye çalışılmıştır (Karakılçık, 2015: 193).

3030 ve 5216’dan farklı olarak 6360 ile bazı hizmetlerin ilçe belediyelerine devrine olanak sağlanmaktadır; böylece yeni kanunla beraber ölçeği oldukça büyüyen tüm büyükşehir belediyelerinin geniş alanda bu dört hizmeti, ilçe belediyelerine devrederek, ölçek ekonomisinden yararlanmak ve 3030 sayılı Kanundaki yetki ve görevlerin ortaya

konduğu günden beri ilçe belediyelerinin yetki ve görevler açısından zayıf bırakıldığı eleştirisini cevaplayabilecek bir olanak sunulmaktadır.(Özgür ve Yavuzçehre,2016:921)

Bu üç yasamızı karşılaştırmalı olarak şöyle özetleyebiliriz:

	3030 Sayılı Yasa	5216 Sayılı Yasa	6360 Sayılı Yasa
NÜFUS ŞARTI	YOK	750.000	750.000
BÜYÜKŞEHİR SAYISI	16	16	30
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN ORGANLARI	-Büyükşehir Belediye Başkanı -Büyükşehir Belediye Meclisi -Büyükşehir Belediye Encümeni	-Büyükşehir Belediye Başkanı -Büyükşehir Belediye Meclisi -Büyükşehir Belediye Encümeni	-Büyükşehir Belediye Başkanı -Büyükşehir Belediye Meclisi -Büyükşehir Belediye Encümeni
KURULMA ŞARTI	▪ Belediye sınırları içerisinde birden fazla ilçenin bulunması gerekir ▪ Birden fazla ilçe yoksa en az 2 ilçe kurulması gerekir	• 750.000 kişilik nüfus gerekir • Fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri dikkate alınabilir • En az 3 ilçe veya ilk	• 750.000 kişilik nüfus gerekir

		kademe belediyesi gerekir	
BÜYÜKŞEHİR HİZMET SINIRLARI	-Sadece büyükşehir belediyesinin bulunduğu il merkezinin sınırlarıdır	-Mevcut valilik binası merkez kabul edilmek şartıyla 1 milyon → 20km 2 milyon → 30 km 2 milyon+ → 50 km lik alan yetki ve hizmet alanı olarak dairesele şekilde belirlenir. -İstanbul ve Kocaeli'nin hizmet sınırları, il mülki sınırının tamamıdır.	-İl Mülki Sınırlarının tamamı hizmet alanıdır
BELEDİYE MECLİSİNİN TOPLANMA SIKLIĞI	-Yılda 3 kere -Sınırsız sayıda olağanüstü toplantı hakkı vardır	-Yılda en az 12 kere - Sadece 4 kere olağanüstü toplantı hakkı vardır	Yılda en az 12 kere

BÜTÇE GÖRÜŞMELERİ	En fazla 30 gün	En fazla 20 gün	En fazla 20 gün
------------------------------	-----------------	-----------------	-----------------

4.2. Büyükşehir Belediyelerinin Organ ve Görevleri

Ülkemizde büyükşehir belediyeleri, diğer belediyelerde olduğu gibi bir takım organlara sahiptir. Bu organlar esas itibariyle diğer organlara paralel olarak düzenlenmiştir. Bu organlar şu şekildedir:

- Büyükşehir Belediye Meclisi
- Büyükşehir Belediye Encümeni
- Büyükşehir Belediye Başkanı

4.2.1. Büyükşehir Belediye Meclisi

Büyükşehir belediyelerinin karar organı büyükşehir belediye meclisidir. Bu meclis ilçe belediyelerinin meclis üyelerinin 1/5 inden oluşmaktadır. Meclis başkanı büyükşehir belediye başkanıdır. Ayrıca ilçe belediye başkanları bu meclisin doğal üyesidir (Nohutçu, 2017: 162).

Büyükşehir Belediye Meclisi her ayın ikinci haftasında önceden belirlenen gün ve yerde toplanmaktadır. Kasım ayı dönem başıdır ve dönemin ilk toplantısı bu ayda yapılır. Bütçe sürecine denk gelen meclis toplantısı en fazla 20 gün sürer diğer toplantılar ise en çok 5 gün sürmektedir. Ayrıca meclis kendi belirleyeceği bir ay tatil yapabilir (Karakılıçık, 2015: 178).

Büyükşehir belediyesi başkanı, acil durumlar oluşması durumunda ve lüzum görmesi halinde büyükşehir belediye meclisini bir yılda üç defadan fazla olmamak şartıyla ve her toplantı süresi bir bileşimi geçmemek şartıyla toplantıya çağırır. Bu olağanüstü toplantı çağırısı ve gündem en az 3 gün önceden yazılı olarak büyükşehir belediye meclisi üyelerine duyurulur. Bu toplantılarda çağırıcıyı gerektiren konu haricinde herhangi bir konu görüşülemez (Toprak, 2014: 350).

Büyükşehir belediye başkanı meclisin de başkanı olarak kararları onaylar. Ancak başkan hukuka aykırı gördüğü belediye meclisi kararını veto edebilir ve 7 gün içerisinde

gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere meclise iade edebilir. Başkan tarafından veto edilerek yeniden görüşülmesini istediği kararlar, meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ile yeniden kabul edilirse kesinleşir. Ancak bu kararlar aleyhine büyükşehir belediye başkanı, idari yargıya başvurabilir (Nohutçu, 2017: 162)

Büyükşehir belediye meclisinin kesinleşen kararları, en geç yedi gün içerisinde mahallin en büyük mülki amirine gönderilir. Mülki İdare amirine gönderilmeyen kararlar yürürlüğe giremez (Toprak, 2014: 350). Ancak mülki amirin veto yetkisi bulunmamaktadır. Kesinleşen kararlara karşı mülki amir 10 gün içerisinde idari yargıya başvurabilir (Karakılçık, 2015: 179).

Büyükşehir Belediye Meclisi üyeleri arasından seçilecek en az 5 en çok 9 kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurulabilir. Bu komisyonlar, her siyasi parti grubunun ve bağımsız üyelerin büyükşehir belediye meclisinde bulunan üye sayısının, meclisin toplam üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşmaktadır. Büyükşehir belediye kanununa göre şu komisyonların kurulması zorunludur (Nohutçu, 2017: 163):

- İmar ve Bayındırlık Komisyonu
- Çevre ve Sağlık Komisyonu
- Plan ve Bütçe Komisyonu
- Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu
- Ulaşım Komisyonu

İhtisas komisyonlarının görev alanına giren işler bu komisyonlarda görüşüldükten sonra büyükşehir belediye meclisince karara bağlanır. Komisyonun kararları alenidir ve halka duyurulur (Toprak, 2014: 351).

Meclisin önemli görevleri şunlardır (Görmez, 2015: 213):

- Belediyelerin stratejik plan, performans programı, yatırım ve çalışma programını belirlemek
- Belediye bütçesini kabul etmek
- İmar planlarını onaylamak
- Borçlanmaya karar vermek
- Taşınmaz mal alımına, takasına, tahsisine karar vermek
- Ücret tarifesini belirlemek

- Belediye şirketlerinin kurulmasına ve mevcut şirketlerin özelleşmesine karar vermek
- İmtiyaz verilmesine karar vermek
- Belediye yönetmeliklerini kabul etmek
- Kardeş kent ilişkilerine karar vermek

Büyükşehir belediye meclisinin yasalarda gösterilen diğer görevleri şunlardır (Ulusoy, A ve T. Akdemir, 2017: 344):

- İlçe belediyelerine ait bazı görevlerin, mali açıdan oluşan külfetinin, istekte bulunulması kaydıyla ortaklaşa olarak veya bizzat büyükşehir belediyesi tarafından yapılmasına karar vermek
- Büyükşehir belediyesi bünyesinde hizmet birimlerinin kurulmasına, kaldırılmasına veya bunların birleştirilmesine karar vermek
- Büyükşehir belediyesine ait olan iktisadi kuruluşların safi gelirlerinden belediye bütçesine aktarılacak miktarın oranını tespit etmek
- İlçe belediye bütçelerini kabul etmek
- İlçe belediyelerinin birbirleriyle veya büyükşehir belediyesiyle aralarına oluşan anlaşmazlıkları ortadan kaldırmak amacıyla tedbirler almak
- Yeni kurulan büyükşehir belediyelerinde meydan, bulvar, cadde, yol, sokak, park gibi alanların büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyeleri arasına dağılımına ilişkin esasları belirlemek
- Yasalarda belirtilen diğer görev ve yetkileri yerine getirmek

4.2.2. Büyükşehir Belediye Encümeni

Büyükşehir belediye encümeni, büyükşehir belediyesinin yürütme ve danışma organı işlevini yerine getirmekte olan bir organdır. Encümen büyükşehir belediyelerinde 11 üyeden oluşur. Bu üyeler büyükşehir belediye meclisinin kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği 5 üye, büyükşehir belediye başkanının bir genel sekreter bir mali hizmetler birim amiri olmak kaydıyla kendi birim amirleri arasından seçeceği 5 üye ve büyükşehir belediye başkanının kendisidir (Ulusoy, A ve T. Akdemir, 2017: 345) (Tortop vd., 2014: 234).

Encümenin görev yetkileri şu şekilde sıralanabilir (Görmez, 2015:218):

- Stratejik plan, yıllık çalışma planı, bütçe ve kesin hesap gibi planları inceleyerek belediye meclisine bunlar hakkında görüş bildirmek
- Meclisin yıllık çalışma programına aldığı işlerle ilgili kamulaştırma kararı almak ve bu kararları uygulamak
- Kanunda öngörölmüş olan idari cezaları vermek
- Vergi, resim, harç dışında kalan ve belediyenin dava konusunda olan uyuşmazlıklarının anlaşma yolu ile tasfiyesine karar vermek
- Taşınmaz mal satımına, takasına ve tahsisine ilişkin olarak meclisin verdiği kararları uygulamak, süresi üç yılı geçmemek kaydıyla kiralanmasına karar vermek
- Halka açık olan yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek
- Devlet ihale kanununa göre yapılacak olan ihalelerde ihale komisyonu olarak görev yapmak

Encümenin görevleri arasındadır.

Encümen toplantılarının başkanı büyükşehir belediye başkanıdır. Başkanın bulunmadığı toplantılara genel sekreter başkanlık eder (Karakılçık, 2015: 179).

4.2.3. Büyükşehir Belediye Başkanı

Büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisi konumundadır. Başkan ilgili kanunlarda gösterildiği üzere büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yaşayan seçmenler tarafından doğrudan seçilmektedir. Yani başkanın seçim çevresi, o şehirde bulunan köylerde dahil olmak üzere kent sınırlarının tamamıdır (Toprak, 2014: 353).

Büyükşehir belediye başkanının görev süresi 5 yıldır. Başkanın görevde olmadığı izin, hastalık veya başka sebeplerde, başkanın yerine vekalet edecek kişi büyükşehir belediye başkan vekilidir. Büyükşehir belediye başkan vekili, belediye kanunundaki usullere göre belirlenir. Ancak büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde bulunan ilçe belediyelerinin başkanları başkan vekili olamaz (Ulusoy, A ve T. Akdemir, 2017: 346).

Büyükşehir belediye başkanı, görev süresi devam ederken hiçbir şekilde siyasi partilerin yönetim ve denetim organlarında görev alamazlar. Büyükşehir belediye başkanı profesyonel spor kulüplerine de başkanlık edemez (Tortop vd., 2014: 235).

Kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye meclisinin feshine sebep olacak olan eylem ve işlemlere katılırsa Danıştay 8. Dairesinin kararıyla son verilir (Nohutçu, 2017: 164).

Nüfusu 2 milyonu aşan büyükşehir belediyelerinde 10, diğerlerinde 5'i geçmemek üzere danışman atanabilir. Danışman olarak görevlendirilecek kişilerden en az 4 yıllık yüksek öğrenim mezunu olmak şartı aranır. Danışmanın görev süresi, büyükşehir belediye başkanının görev süresini aşmamak sürece sözleşme süresiyle sınırlıdır (Nohutçu, 2017: 164).

Büyükşehir belediye başkanının görevleri şu şekilde sıralanabilir (Görmez, 2015: 216) (Ulusoy, A ve T. Akdemir):

- Belediye örgütünün sevk ve idaresini yapmak
- Kurumsal yönetimi sağlar
- Kurum personelini atar
- Kurumu denetler
- Büyükşehir belediye meclisine ve büyükşehir belediye encümen toplantısına başkanlık eder
- Mahkemelerde kurum adına açılan davalarda kurumu temsil eder
- Gerekğinde nikah kıyar
- Büyükşehir belediyesi ve bağlı kuruluşlar ile işletmelerin bütçe tasarılarını, bütçe üzerinde ki değişiklik önerilerini ve bütçe kesin hesap cetvellerini hazırlar
- Yetkili organların kararını almak şartıyla, büyükşehir belediyesi adına sözleşme yapar, karşılıksız bağışları kabul eder ve gerekli tasarruflarda bulunur
- Diğer kanunların kendisine verdiği görev ve sorumlulukları yapmaktır.

Büyükşehir belediyesinin organlarının görevleri aşağıdaki tabloda karşılaştırmalı olarak belirtilmiştir:

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE TEŞKİLATI	ORGANLAR	TEMEL NİTELİKLERİ
	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI	• İl halkı tarafından çoğunluk sistemine göre seçilir • Basit çoğunluk yöntemi geçerlidir • Belediyenin yürütme organıdır • Büyükşehir belediyesinin en üst düzey yöneticisidir
	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE MECLİSİ	• Doğrudan seçimle başa gelmez • Bib. Bşk.ları ve Bib meclis üyelerinin 1/5'inden oluşur • BŞB başkanı, meclisin hem başkanı hem doğal üyesidir • Karar organıdır • 2014-2019 dönemi için 46 üye ile en az Eskişehir'de; 310 üye ile en fazla İstanbul'da oluşmuştur
	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE ENCÜMENİ	• Seçilmiş ve atanmış üyeler olmak üzere karma bir yapıya sahiptir • 5 büyükşehir belediye meclisi 5 bürokrat 1 BŞB başkanı olmak üzere 11 üyesi vardır • BŞB başkanı encümenin hem başkanı hem doğal üyesidir • Danışma organıdır • İdari kurul niteliği vardır • İdari nitelikli kararlar alabilir

(Görmez, 2015 : 211)

4.3. Büyükşehir Belediyelerinin Mahalle Sayıları

6360 sayılı kanun sonrası büyükşehir belediyelerinin sınırları içerisinde bulunan köyler mahalleye dönüşmüştür. Bu dönüşüm sonrası büyükşehir belediyesi olan illerin mahalle sayıları aşağıda ki tabloda sunulmuştur: (İçişleri Bakanlığı, 2020)

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ	2021 YILI MAHALLE SAYISI
ADANA	831
ANKARA	1421
ANTALYA	941
AYDIN	671
BALIKESİR	1131
BURSA	1054
DENİZLİ	618
DİYARBAKIR	1048
ERZURUM	1187
ESKİŞEHİR	539
GAZİANTEP	787
HATAY	592
İSTANBUL	961
İZMİR	1298
KAHRAMANMARAŞ	712
KAYSERİ	724
KOCAELİ	484
KONYA	1154
MALATYA	718
MANİSA	1093
MARDİN	705
MERSİN	805
MUĞLA	572
ORDU	775
SAKARYA	667
SAMSUN	1248

ŞANLIURFA	1420
TEKİRDAĞ	358
TRABZON	704
VAN	693

4.4. Büyükşehir Belediyelerinde Köylerin Mahalleye Dönüşmesinin Değerlendirilmesi

6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile Büyükşehir Belediyelerinde köylerin mahalleye dönüşmesi, var olan köy idaresinin tüzel kişiliğinin sona ermesine yol açmış , tüzel kişiliğin sona ermesine bağlı olarak köy idaresinin varlıklarının kaybına ve yeni yükümlülüklerin gelmesine yol açmıştır.

6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile köy varlıklarının devir ve paylaşırma işlemleri ile tasfiye işlemlerini yürütmek amacıyla il valisi tarafından, bir vali yardımcısının başkanlığında, valinin uygun göreceği kurum ve kuruluş temsilcilerinin ve ilgili belediye başkanlarının katılımı ile tasfiye, devir ve paylaşırma komisyonu kurulmaktadır. (6360 sayılı Kanun, Geçici md. 1/1) Kanun ile mevcut tüzel kişilikleri sona eren köy ve belediyelerin ellerinde olan taşınır ve taşınmaz mallarını, mevcut personelini, ellerinde olan iş makineleri ve diğer taşıtlarıyla kamu kuruluş ve kurumlarına olan borç ve alacaklarını yasa sonrası katılacakları ilçe belediyesine söz konusu kanunun yayınlandığı tarihten itibaren bir ay içerisinde bildirmeleri gerekmektedir. Bu köy ve belediye taşınmazlarının tahsisi ve kiralanması, yeni nazım ve uygulama imar planının yapılması, iş ve toplu iş sözleşmesinin yapılması, imar planı değişikliği ve revizyonu ile her türlü imar uygulaması (inşaat ruhsatı hariç), iş makineleri ve diğer taşıtların satışı ile borçlanmaları katılacakları ilçe belediyesinin onayına bağlıdır. 6360 sayılı kanun ile tüzel kişilikleri sonlandırılan köy ve belediyeler tarafından nakil yoluyla atanacaklar da dâhil olmak üzere hiçbir şekilde yeni personel alımı yapılamayacak ve bu belediye ve köyler tarafından aynı tarihten itibaren tüzel kişiliğin sona ereceği tarihi geçecek şekilde ya da mevcut hizmet alımlarının kapsamını ve personel sayısını artıracak şekilde hizmet alımı sözleşmesi düzenlenemeyecektir (6360 sayılı Kanun, Geçici md. 1/2). 6360 sayılı kanun ile tüzel kişilikleri sona eren köy ve belediyelerin personeli, hakları, borçları ve alacakları, her türlü taşınır ve taşınmaz malları, komisyon kararı ile ilgisine göre bakanlıklara,

büyükşehir belediyesi, ilçe belediyesi ve bağlı kuruluşuna 90 devredilecektir (6360 sayılı Kanun, Geçici md. 1/3). 6360 sayılı Kanuna göre, tüzel kişiliği sonlandırılan köy ve belediyelerin taşınmazlarının satışı ile vadesi, tüzel kişiliğin biteceği tarihi aşan borçlanmaları İçişleri Bakanlığının onayına tabi olacaktır. Ayrıca bu tüzel kişiliği sonlandırılan köy ve belediyelerin mahkemelerde süren davalarında katıldıkları ilçe belediyesi taraf olacaktır (6360 sayılı Kanun, Geçici md. 1'in 12 ve 13 fıkraları). 6360 sayılı kanun ile tüzel kişiliği sona eren köylerin sadece yerel varlıkları el değiştirmemiş bunun yanında bu kanun ile beraber yeni yükümlülükler de getirilmiştir. Buna göre bu Kanun ile 5 yıl sonra, 1319 Sayılı Emlak vergisi Kanunu gereği emlak vergisi ile 2464 sayılı Belediye Vergisi Kanununa göre alınması gereken harç, vergi ve katılım payları alınacağı belirtilmiştir. İçme ve kullanma suları için de alınacak ücret 5 sene süreyle en düşük tarifenin % 25'ini geçmeyecek şekilde belirlenmiştir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun geçici 2. maddesiyle köy tüzel kişiliği sonlandırarak mahalleye dönüştürülen yerler de dâhil edilmiştir (6360 sayılı Kanun, Geçici md.1'in 15. fıkrası)

4.4.1. Köyler Açısından Yeni Büyükşehir Belediyesi Yasasının Avantaj ve Dezavantajları

6360 Sayılı yasa sonrası köyler mahalleye dönüştürülmüştür. Bunun sonucunda köyler için bir takım avantajlar ve dezavantajlar oluşmuştur.

4.4.1.1. Büyükşehir Belediye Yasasının Köylüler İçin Avantajları

6360 sayılı yeni Büyükşehir Belediye Yasası köylüler için birtakım avantajları beraberinde getirmiştir. Bunları özetleyecek olursak:

- Mahalleye dönüştürülen yerleşim yerlerinde hizmetler, ilçe belediyelerinden ve ağırlıklı olarak da illerdeki büyükşehir belediyelerinden verilecektir.
- Toplu taşıma hizmetleri, su, kanalizasyon, anayolları ve köyün meydanları ile köyleri ilçelere bağlayan yolların bakımı, yapımı, temizliği, karla mücadele çalışmaları, buralardaki reklam ve ilan işleri illerdeki büyükşehir belediyeleri tarafından yapılacaktır.
- Büyükşehir belediyelerinin yetki alanı dışında kalan imar işleri ve yollar ile sokaklarla ilgili hizmetler, evlendirme, cenaze, çöp toplama gibi hizmetler de ilçe belediyesi tarafından yapılacaktır.

4.4.1.2. Büyükşehir Belediye Yasasının Köylüler İçin Dezavantajları

6360 sayılı yasa ile Büyükşehir Belediyesinde bulunan köyler mahalleye dönüştürülmüştür. Bunun birtakım dezavantajları olmuştur. Özetleyecek olursak:

- Köylerin mahalleye dönüştürülmesi, bir kimlik krizinin çıkmasına sebep olabilecektir. Köyler kendi başına hem sosyolojik bir birim hem de iradedir. Dolayısıyla, köyler mahalleye dönüştüğü zaman bu sosyoloji niteliği kaybolacak ve iradesi de elinden alınmış olacaktır.
- Tüzel kişiliği sona eren köylerin taşınır ve taşınmaz mallarına el konulacağından, ayrıca arazi ve arsalarında ilçe ve büyükşehir belediyesi söz hakkı olacağından dolayı önemli sorunlar ortaya çıkabilecektir.
- Köy idarelerinin kaldırılmasıyla, köy salması, köy imecesi ve köy bütçesi de kaldırılmış olacaktır. Bunların kaldırılması sonucu mahalleye dönüştürülen birimlerinin ihtiyaçlarını yerine getirebilecek gerçek finans kaynaklarını olmadığı takdirde yerel ve müşterek ihtiyaçların yerine getirilmesi açısından bazı sorunlara ortaya çıkabilecektir (Demir, 2014:252).
- Köylüler emlak vergisi ödemeye (6360 sayılı Kanun uygulamasından 5 yıl sonra) başlayacaklardır. Köylüler büyükşehir tarifesini üzerinden emlak vergisi ödemek mecburiyetinde kalacaklardır. Bu da yüzde 100 artırımlı emlak vergisi ödeyecekleri anlamına gelmektedir. Köylünün ödeme mecburiyetinde kalacağı vergi oranları şu şekildedir (Aksu, 2012: 5-6) :
 - ✓ Evlere, binde 2 oranında,
 - ✓ Diğer binalara, binde 4 oranında,
 - ✓ Arazilere, binde 2 oranında,
 - ✓ Arsalara, binde 6 oranında emlak vergisi ödenecektir.

Bu vergilere ilâve olarak yüzde 10'u oranında “taşınmaz, kültür varlıklarının korunmasına katkı payı” da ödenecektir. Emlâk vergisinden muaf tutulan, köy birliklerine ve köylere ait olan tarım işletme binaları, içmeler ve kaplıcalar, soğuk hava depoları ile köylünün hamam, değirmenler, çamaşırhane ve köy odalarına bile emlâk vergisi ödenecektir. Ayrıca, köylü kuyudan bile kullandığı içme ya da kullanma suyu için de para ödeyecektir. Köylü çevre temizlik vergisi adı altında çöp vergisi de ödeyecektir. Köylü,

köye yapılacak olan, yol, kanalizasyon ve su tesisleri giderlerinin karşılanması amacıyla katılma payı da ödeyecektir (Aksu, 2012: 6).

BEŞİNCİ BÖLÜM

Araştırmanın bu bölümü 3 alt bölümden oluşmaktadır. Öncelikle birinci bölümde Malatya Büyükşehir Belediyesinin tarihinden bahsedilmiştir. Ardından Malatya ilinde 6360 sayılı yasa öncesi köy olan, şu anda ise mahalle statüsündeki yerleşim yerleri hakkında bilgiler verilmiştir.

5. MALATYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE KÖY MAHALLE İLİŞKİSİ

Malatya ili çok eski zamanlara dayanan tarihi yapısıyla Anadolu illeri arasında ön plana çıkmaktadır. 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı yasa ile büyükşehir statüsü kazanmış ve çevre illeri açısından bir rol model olarak örnek hale gelmiştir. Araştırmanın bu bölümünde Malatya ili ile alakalı olarak bilgiler verilmiştir.

5.1. Malatya Büyükşehir Belediyesinin Tarihi

Osmanlı Devleti'nde belediye işleri önceleri kadılar tarafından yönetilmekteydi. Daha sonra bu işler şehremaneti kurumuna devredildi. Malatya Sancağı 1860'lı yılların sonuna doğru kuruldu ve Malatya Sancağının ilk belediye reisi 1876 yılında Ömer Efendi oldu. Daha sonra sırasıyla Sıddık Bey ve Ali Bey belediye reisliği yaptıktan sonra 1891 yılında Hacı İbrahim Efendi'nin reisliğe seçilmesi sonucu, 4 belediye encümeni, 1 kâtip, 2 müfettiş ve 1 belediye tabibiyle belediye teşkilatı şekillendi. 1915-1920 yılları arasında belediye reisliği yapan Arpacızade Mehmet Rıfat Efendi, şehirde yaşanan büyük boyutlara ulaşmış buğday kıtlığını gidermek adına Kahta bölgesinden buğday getirtmiştir. Bu Malatya'da bilinen ilk belediyecilik faaliyeti olmuştur.

Malatya'nın 1924 yılında il statüsüne geçmesinden sonra ilk belediye başkanı Hasan Derinkök olmuştur. Malatya Belediyesinin ilk binası bugün Kışla Caddesinde bulunan iki katlı bir hanın en üst katıdır. Bu binada 71 yıl faaliyet gösterildikten sonra 2009 yılında yeni belediye sarayına taşınıldı ve hala bu binada hizmet vermektedir.

Malatya Belediyesi 2012 yılında resmî gazetede yayımlanan 6360 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunuyla Büyükşehir Belediyesi statüsüne kavuşmuştur. Malatya Büyükşehir Belediyesi'nin ilk başkanı şu anda Malatya Milletvekili olan Ahmet Çakır olmuştur. Büyükşehir belediyesinin şu anki başkanı (2023) Selahattin Gürkan'dır. Gürkan cumhuriyet dönemindeki 24. Malatya Belediye Başkanı'dır (Malatya Büyükşehir Belediyesi, 2017: 25).

5.2. Malatya Büyükşehir Belediyesi ve Köyler

Ülkemizin yerel yönetim yapısında büyük değişim getiren ve 12 Kasım 2012 tarihinde TBMM’de kabul edilen, 6 Aralık 2012 tarihinde Resmi Gazete ‘de yayınlanarak yürürlüğe giren 6360 sayılı kanun ile 14 Mart 2013 tarihinde TBMM’de kabul edilen ve 22 Mart 2013 tarihinde Resmi Gazete ’de yayınlanarak yürürlüğe giren 6447 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda değişiklik yapılması ile yerel yönetim yapımızda büyük değişiklikler getiren düzenlemeler yapılmıştır. 2012 yılında çıkartılan 6360 sayılı ‘‘14 ilde Büyükşehir Belediyesi ve 27 İlçe Belediyesi Kurulması’’ kanunu ile Malatya Belediyesi büyükşehir statüsüne bürünmüştür. Bu kanunun getirdiği birtakım gereksinimler Malatya’da uygulamaya geçmiş ve Malatya Büyükşehir Belediyesi bu alanlarda hizmet vermeye başlamıştır. Bu kanunun 4.maddesinde açıkça belirtildiği üzere büyükşehir belediyesinin sınırları il mülki sınırlarının tamamı olmuş ve köyleri de kapsamıştır. Bu kanun sonucunda Malatya il sınırları içerisinde bulunan bütün köyler mahalleye dönüştürülmüştür. İl genelinde bulunan 496 köyün mahalleye dönüşüm sürecinde çeşitli sıkıntıların meydana gelmesini önlemek için Büyükşehir Belediyesi yoğun çabalarda bulunmuştur.

Malatya Büyükşehir Belediyesi bünyesinde 718 adet mahalle bulunmaktadır. Bunların 496 tanesi eskiden köy olup mahalleye dönüştürülmüştür. Merkez ilçeler hariç olmak üzere eskiden köy olan yerleşim yerleri şu şekildedir (Malatya Büyükşehir Belediyesi, 2022):

AKÇADAĞ KÖYLERİ			
Aliçeri	Alıntı	Aksaray	Aşağı Örükçü
Bayram uşağı	Bölüklü	Büyük çimiş	Bahri
Dedeköy	Derin boğaz	Develi	Doğanlar
Dümüklü	Esenli	Gülpınar	Güz yurdu
Fatih	Hançerli	Ilıcak	İkinciler
Kadı İbrahim	Karamağara	Karanlık dere	Karapınar
Keklik pınar	Keller	Kömekavak	Mihmanlı
Muratlı	Ören	Pınarlı geçit	Resul uşağı

Sarı hacı	Şıhlar	Yağmurlu	Yalın budak
Yalın kaya	Yukarı örükçü	Yalımlı	Kürecik
Kepez	Aksüt	Bekir uşağı	Çakır pınar
Darıca	Çevirme	Demirciler	Durul ova
Dutlu	Düvencik	Gür kaynak	Harap uşağı
Kalı yalı	Kasım uşağı	Ortaköy	Taş evler
Kaya dibi	Kol köy	Kozalak	Kurt uşağı
Küçük kürne	Mezra köy	Sakalı Uzun	Taşolar
Tatar uşağı	Yeni Pınar	Yukarı Kozluca	Levent
Bağ köy	Büyük köy	Çatal Bahçe	Çoban Uşağı
Doğan tepe	Esenbey		
ARAPGİR KÖYLERİ			
Aktaş	Boğazlı	Budak	Çaybaşı
Çiğnir	Çimen	Düzce	Eynir
Gözeli	Kayakesen	Koru	Onar
Ormansırtı	Selamlı	Suceyin	Sugeçti
Sağlı Uşağı	Tarhan	Taşdibek	Yaylacık
Yeşilyayla	Yukarı yabancı	Taşdelen	Alıçlı
Bacalı	Bostancık	Çakırsu	Deregezen
Karaca	Eşikli	Gebeli	Kaynak
Kazanç	Kılıçlı	Konducak	Pirali
Sinikli	Sipahi uşağı	Ulaçlı	Yazılı
ARGUVAN KÖYLERİ			
Akören	Armutlu	Asar	Asmaca
Aşağı sülmenli	Bahçeli	Bozan	Boz burun
Çavuş köy	Çayırılı	Çevreli	Doydum
Ermişli	Eymir	Gümüşlü	Güngören
Güveçli	İçmece	İsa köy	Karababa
Kara höyük	Kışla	Kızık	Koçak
Konak başı	Koyuncu	Kuru dere	Mor hamam
Tarlacık	Tatkınık	Yamaç	Yayıklı

Yazı başı	Yeniköy	Yenisu	Yukarı sülmenli
Yürek taşı	Çobandere	Yoncalı	Alhas uşağı
Göçer uşağı	Gökayaç	Kömürlük	Kurutaş
Sığırcıuşağı	Görge		
DARENDE KÖYLERİ			
Ayvalı	Ağılyazı	Aşağı Ulupınar	Balaban
Ilıca	Yenice	Ağılbaşı	Akbaba
Başdirek	Çukurkaya	Gaziköy	Gedik ağızı
Güllüce	Güdül	Günerli	Günpınar
Irmaklı	Karabacak	Karadiğın	Kavakköy
Kölükler	Kurudere	Kuzpınar	Sakızlı
Şuğul	Yarımca	Yazıköy	Yeniköy
Akçatoprak	Barındır	Başkaya	Çaybaşı
Çınarköy	Gökçeören	Hisarcık	Karabayır
Karşıkaya	Kerimli	Mollauşağı	Sendere
Ozan	Uzunhasan	Yeşiltaş	Yukarı Ulupınar
DOĞANŞEHİR KÖYLERİ			
Altıntop	Beğre	Bıçakçı	Çavuşlu
Çıgılık	Çömlekoba	Dedeyazı	Elmalı
Eskiköy	Fındıkköy	Gövdeli	Günedoğru
Gürobası	Hudutköy	Kadılı	Kapıdere
Karaterzi	Kelhalil	Koçdere	Küçükölü
Örencik	Polat	Polatderesi	Söğüt
Suçah	Şatırobası	Topraktepe	Yolkoru
Yuvalı	Sürgü	Erkenek	Karanlıkdere
Kurucaova	Reşadiye	Savaklı	
DOĞANYOL KÖYLERİ			
Akbent	Behramlı	Burçköy	Damlı
Gevheruşağı	Gökçek	Gümüşsu	Koldere
Konutay	Mezra	Poyraz	Ulutaş
Yalınca	Yeşilköy		

HEKİMHAN KÖYLERİ			
Akpınar	Aksütlü	Aşağı Kirmanlı	Aşağı Sazlıca
Ballıkaya	Başkavak	Beykent	Boğazgören
Çanakpınar	Gülhali	Dereköy	Deveci
Dumlu	Dursunlu	Güvenç	Güzelyurt
Hacılar	Haydaroğlu	Iğdır	Işıklı
Karaçayır	Karaköşek	Kavacık	Kacaözü
Koşar	Kozdere	Molla İbrahim	Salıcık
Sarıköz	Uğurlu	Yağca	Yayladan
Yeşilpınar	Yukarı Kirmanlı	Hasan Çelebi	Köylü Köyü
Sazlıca	Taşoluk	Yeşilkale	Kurşunlu
Cecimli	Çelikli	Delihasanıyurdu	Dikenli
Ebecek	Gelengeç	Güçlü	Kızılyatak
Söğüt	Yeşilköy	Yukarı Selimli	Saraylı
Güzelyayla			
KALE KÖYLERİ			
Bağlıca	Akuşağı	Bentköy	Çanakçı
Dedeköy	Duruldu	Erdemli	Cülenköy
İkizpınar	Kaleköy	Karaağaç	Kıyıcak
Kozluk	Kumluyazı	Mahmutdursun	Salkımlı
Sarıot	Tepebaşı	Değirmen	Yenidamlar
KULUNCAK KÖYLERİ			
Başören	Bıcık	Bıyıkboğazı	Ciritbelen
Çayköy	Darılı	Gögebakan	İlisuluk
Karıncalık	Karlık	Kaynarca	Kızıllıhisar
Kızıllağara	Konaktepe	Kömüklü	Sofular
Sultanlı	Temeklü	Yukarı Selimli	Yünlüce
Aşağı Selimli			
PÜTÜRGE KÖYLERİ			
Akça	Aktarlı	Alınlı	Aslankent
Bakımlı	Bayırköy	Belenköy	Bölükaya

Bölünmez	Çayköy	Çengelli	Çığırlı
Çukuroymağı	Düvelik	Erdemler	Esencik
Gökçeli	Gözlüce	Gündeğer	Gündüz
Karahüseyin	Karakaya	Karşıyaka	Koçköy
Pazarcık	Taşmış	Tatlıcak	Teluşağı
Tosunlu	Uyanık	Uzun Hüseyin	Uzunkoru
Yedigöl	Sinan	Aliçeri	Alihan
Antoprak	Başmezra	Büyüköz	Çaygören
Dikilitaş	Esenlik	Gökçeli	Kayadere
Korucak	Közlük	Körme	Sahilköy
Sorguçlu	Söğütlü	Taştepe	Tekederesi
Ulutaş	Uzuntaş	Üçyaka	Yandere
Yazıca	Köklükkaya	Örencik	Deredüzü
Meşedibi	Bayırlı	Örnekköy	Nohutlu
Uzuntaş	Tepehan	Kozluk	Kökpınar
Ormaniçi			
YAZIHAN KÖYLERİ			
Akyazı	Alican	Ambarlı	Balaban
Bereketli	Boyaca	Boztepe	Böğürtlen
Buzluk	Çivril	Dedekargın	Durucasu
Eğribük	Epreme	Fethiye	Gövük
Hamidiye	İriağaç	Karaca	Mısırdere
Piriçli	Sandıklı	Sinanlı	Sürür
Tahtalı	Tecirli		

(www.trharita.com)

Söz konusu köyler 2012 yılından sonra mahalleye dönüştürülmüştür.

5.3. Köylerin Mahalleye Dönüşüm Sürecinden Sonra Meydana Gelen Değişiklikler

6360 sayılı yasa sonrasında büyükşehir belediye sınırları içinde olan köyler, tüzel kişilikleri kaldırılarak mahalleye dönüştürülmüştür. Mahallelerin tüzel kişilikleri

olmadığı için kendi başlarına karar alma ve uygulama olanakları bulunmamaktadır. Tüzel kişiliği kaldırılmış ve mahalle yönetimine dönüştürülmüş olan köylerin, kendilerine özgü ve farklı kültürel bir kimliği bulunmaktadır. Ayrıca farklı kültürel kimliklerinin yanı sıra her köy yönetiminin kendine has bir yapısı da bulunmaktadır. Bu anlamda bakıldığında ise mahalle yönetimine dönüştürülen köylerin içinde hala bu farklı yapılar ve kültürel kimlik barınmaktadır. Özellikle büyükşehir belediyesi karar mekanizmalarına katılım süreci açısından ele alınması önem arz etmektedir. Büyükşehirlerde köy yönetimlerinin mahalle olmasıyla beraber tüzel kişiliği de kaldırıldığı için karar mekanizmasına katılımı da olmamaktadır. Bunun yanında köyler ülkemizde bir yerel yönetim ve hizmet birimleridir. Bu birimler içinde yaşayan vatandaşlar açısından aidiyet ve kimlik duygusunu da köyler temsil ederler. Bu bağlamda düşünüldüğünde köylerin mahalleye dönüştürülmesi konusunda çıkan yasanın yerinden yönetim ilkesine de aykırılığı gündeme gelebilir. Çünkü bu yasa bölgesel farklılık ve çeşitliliğin korunması hususuna karşıt olarak düzenlemeleri beraberinde getirmiştir. Yasa ile birlikte köylü bilinci kaldırıldığı için insanların bir yere ait olma kendini o alanın kültürel değerlerine sahip çıkma gibi değerler ve kültürel açıdan yabancılaşmasına neden olabileceği konusunda görüşlerde ortaya çıkabilir. Hizmet ve ihtiyaçlarının yerel birimler olan köy tüzel kişilikleri değil de büyükşehir belediyesi tarafından karşılanmasını istemesi vatandaşın hem hizmetten yararlanma süresini uzatmakta hem de hizmetlerin faydasını minimum derecede görmesine de neden olmaktadır. Nitekim köy tüzel kişilikleri kendilerine ait bütçe, yönetim ve imce gibi yöntemleri olduğundan dolayı yerinden yönetim ilkesini temsil eden bir yapıdır. Bu yapılar mahalleye dönüştürüldüğünde yapılması beklenen hizmetlerin etkin ve verimli olarak vatandaşın kullanımına sunulması hem zaman hem de maddi olanaklar açısından zorlukları beraberinde getirebilir (Mercek, 2015:133).

5.4.Köylerin Mahalleye Dönüşüm Sürecinden Sonra Gerçekleştirilen Değişikliklerin Olumlu ve Olumsuz Yönlerinin Karşılaştırılması

Tüzel kişiliği kaldırılan köy yönetimlerinin mahalleye dönüştürülmesiyle birlikte bu konu ile alakalı olumlu ve olumsuz yönlerinde gündeme gelmesine neden olmuştur. Köy yönetimleri geleneksel tarzda varlık sürdüren yerel yönetim birimleridir. Köylerde yaşayan halk birtakım özelliklerini köy ortamı çerçevesinde gerçekleştirmektedir. Bu birimler mahalleye dönüştürüldüğünde eski atmosferin, köy hallerinin, sosyokültürel yapının eskisi gibi olmayacağı konusunda kanaat getirilebilir. Bir diğer taraftan

bakıldığında köylere ilgili büyükşehir belediyesinin alt yapı hizmeti sunması, kırsal alan kalkınma planlarının sunulması, hizmetlerin sunulmasında verimlilik sağlanması açısından çeşitli kalkınma projeleri yapılması da mahalleye dönüştürülen birimler açısından olumlu kabul edilecek konulardır (Mecek,2015:133).

2012 de gelen yasa ile birlikte günümüz kentleri ve kasabaları mahalle yönetimlerine dönüştürülmüştür. Mahallerin tüzel kişiliği yoktur bu nedenle yerel yönetim birimi değildir. Fakat mahalle yönetimlerinin organları seçimleri yerel yönetim seçimleriyle birlikte yapılmaktadır. Zaten uygulamaya bakıldığında da görülür ki mahalle yönetimleri fiilen de olsa yerel yönetim birimlerini çağrıştırmaktadır.

Söz konusu değişim sürecinin olumlu ve olumsuz yönleri şu şekilde sıralanabilir:

5.4.1. Olumlu Yönler:

- Hizmetlere Erişim: Mahalleler kent merkezlerine yakın olmaları bakımından köylere göre hizmetlere erişimleri kolaydır. Söz konusu değişim sürecinde mahalle statüsüne geçen köyler, söz konusu hizmetlere ulaşma konusunda belediyelerden taleplerini artırarak daha kolay erişim sağlayabilir
- Altyapı Gelişimi: Köylerin mahalleye dönüşümüyle birlikte Büyükşehir Belediye sınırları tüm il olarak genişletilmiştir. Bununla birlikte altyapı hizmetlerinin artırılarak gelişmesi de daha kolay olmuştur. Yollar, kanalizasyon hizmetleri, elektrik, su gibi temel ihtiyaçların karşılanması daha da kolaylaşmaktadır.
- Toplumsal Etkileşim: Mahalle sayısının köy sayısından fazla olması ve mevcut köylerinde mahalleye dönüştürülmesi sonucu mahalleler arası toplumsal etkileşimin artarak devam etmesi beklenmektedir.
- Ekonomik Fırsatlar: Köylerin temel geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır. Mahalleye dönüşüm sürecinden sonra hizmetlerin daha fazla gelmesiyle beraber ekonomik olarak çeşitlenecek fırsatların oluşması beklenmektedir.

5.4.2. Olumsuz Yönler

- Kültürel Kayıpların Artması: Köylerin mahalleye dönüşmesiyle birlikte geleneksel yaşam tarzları ve kültürel olan birtakım değerler zaman içerisinde değişikliğe uğrayarak kaybolabilir.

- Yüksek Maliyetler: Köylerin mahalleye dönüşmesiyle birlikte altyapı hizmetleri ve ulaşım hizmetlerinin artacak olması büyükşehir belediyelerine ekstra maliyetler yükleyeceği bilinmektedir.
- Doğal Çevre ve Ekosisteme Etkisi: Köylerin mahalleye dönüştürülmesi ile birlikte yapılaşma ve altyapı hizmetlerinin artması sonucu tarım alanlarının azalması veya ormanlık alanların tahrip edilmesi gibi sonuçlar beraberinde gelebilir.

5.5. Köylerin Mahalleye Dönüşüm Sürecinde Malatya Büyükşehir Belediyesinin Teşkilat Yapısında Meydana Gelen Değişiklikler

Malatya Büyükşehir Belediyesi 6360 sayılı yasanın öncesinde ve sonrasında köylere yönelik hizmetleri yürütmede teşkilat yapısı olarak değişiklikleri içinde barındırmaktadır. Bu başlık altında söz konusu değişiklikler anlatılmıştır:

5.5.1. Büyükşehir Belediyesi Olmadan Önce Malatya Belediyesinin Köylere Yönelik Teşkilat Yapısı ve Görevleri:

Malatya Belediyesi 6360 sayılı yasadan önce köylere yönelik olarak daha kısıtlı bir hizmet anlayışına sahipti. Çünkü illerde mevcut olan il özel idarelerinin varlığı sayesinde köyler hizmetlerini gördürme konusunda direk başvuracağı mercii il özel idareleriydi. Malatya Belediyesinin 6360 sayılı yasa öncesi köylerle ilgilenen birimleri şu şekilde sıralanabilir (www.malatya.bel.tr):

- Köy Hizmetleri Müdürlüğü: Malatya Belediyesinde bulunan söz konusu müdürlük köylerin altyapı hizmetleri, yol yapımı ve bakımı gibi konularda İl Özel İdareleri ile koordine halinde hareket ediyordu. Ayrıca köylerin ihtiyaçlarını belirlemek, projeler geliştirmek ve uygulamak amacıyla da çalışmalar yürütüyordu.
- Sağlık Hizmetleri Birimi: Belediye bünyesinde bulunan bu birim İl Sağlık merkezi il koordineli bir şekilde sağlık taramaları ve aşılar konusunda köylere hizmet götürülmesine yardım ediyordu.
- Eğitim Hizmetleri Birimi: Köylerde bulunan eğitim kurumlarının bakımı, temizliği ve iyileştirilmesi ile ilgileniyordu.
- Park ve Bahçeler Müdürlüğü: İhtiyaç halinde köylere peyzaj hizmeti vermektedir.
- Kültür ve Sosyal İşler Birimi: köylerdeki sergiler ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesine katkı sağlamaktadır.

6360 sayılı yasadan önce büyükşehir belediyesi olmayan Malatya Belediyesi'nin köylere yönelik eski görevleri şu şekilde sıralanabilir:

- Altyapı Hizmetleri için Destekleme Faaliyetleri
- Sağlık Hizmetleri
- Çevre Hizmetleri
- Tarımsal Destek Hizmetleri
- Sosyal ve Kültürel Hizmetler

5.5.2. Büyükşehir Belediyesi Olduktan Sonra Malatya Büyükşehir Belediyesinin Köylere Yönelik Teşkilat Yapısı ve Görevleri:

6360 sayılı yasadan sonra Büyükşehir belediyesi olan illerde köyler mahalleye dönüştürülmüş ve büyükşehir belediyelerine bağlanmıştır. Köylere hizmet götüren İl Özel İdareleri de kaldırılmış onların hizmetlerini büyükşehir belediyeleri görmeye başlamıştır.

6360 sayılı yasa sonrası büyükşehir belediyesi olma statüsü kazanan Malatya Büyükşehir Belediyesi teşkilat yapısı bir takım değişikliklere uğramıştır (www.malatya.bel.tr):

- Park ve Bahçeler Daire Başkanlığı
- Ulaşım Dairesi Başkanlığı
- İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı
- Yol Bakım ve Altyapı Dairesi Başkanlığı
- Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı
- Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
- Emlak ve İstimlak Daire Başkanlığı

Söz konusu başkanlıklar doğrudan veya dolaylı olarak köylere yönelik hizmetlerin görülmesinden sorumlu olarak çalışmaktadır.

6360 sayılı yasadan sonra büyükşehir belediyesi olma statüsü kazanan Malatya Büyükşehir Belediyesi'nin köylere yönelik yeni görevleri şu şekilde sıralanabilir:

- Çevre ve Peyzaj İşleri
- Altyapı ve Ulaşım Hizmetleri
- İmar Hizmetleri

- Sağlık Hizmetleri
- Kültür ve Sanatsal Faaliyetler
- Tarımsal Destek Hizmetleri
- Eēitim Destekleri
- Onarım ve Bakım Hizmetleri Şeklinde sıralanabilir.

ALTINCI BÖLÜM

Araştırmanın bu bölümünde Malatya Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yer alan ve eskiden köy olan ancak şu an mahalle statüsünde olan yerleşim yerleri muhtarları ile yapılan görüşmeler değerlendirilerek birtakım bulgular elde edilmiştir.

6. YAPILAN GÖRÜŞMELER

Bu başlık altında Malatya Büyükşehir Belediyesi, Yeşilyurt İlçe Belediyesi, Battalgazi İlçe Belediyesi başkanlıklarında bulunan yetkili kişiler, alanında bilgi sahibi akademisyenler ve köy muhtarlarıyla yapılan konu ile alakalı görüşmeler değerlendirilmiştir.

6.1. Görüşmeler ve Sorulan Sorular

Malatya’da bulunan bazı muhtarlarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Muhtarlarla yapılan görüşmelerin bilgisi şu şekildedir:

S/No	Yer	Zaman	İletişim Türü
1	Yeşilyurt İlçesine Bağlı 2177 Nüfuslu Mahalle	16.09.2020	Yüz Yüze
2	Battalgazi İlçesine Bağlı 6527 Nüfusu Mahalle	16.09.2020	Yüz Yüze
3	Battalgazi İlçesine Bağlı 1300 Nüfusu Mahalle	08.02.2021	Yüz Yüze
4	Battalgazi İlçesine Bağlı 14000 Nüfusu Mahalle	08.02.2021	Yüz Yüze
5	Yeşilyurt İlçesine Bağlı 7300 Nüfuslu Mahalle	15.08.2021	Cep Telefonu
6	Yeşilyurt İlçesine Bağlı 11000 Nüfuslu Mahalle	18.11.2021	Cep Telefonu
7	Battalgazi İlçesine Bağlı 5500 Nüfusu Mahalle	19.11.2021	Cep Telefonu
8	Battalgazi İlçesine Bağlı 9000 Nüfusu Mahalle	28.12.2021	Cep Telefonu

Yapılan görüşmelerde temel olarak 6 soru üzerinde durulmuştur. Bu sorular:

- 6360 Sayılı kanun öncesinde muhtarlıkların yürüttüğü hizmetlerle; 6360 sayılı kanun sonrası yürütülen hizmetler bakımından ne gibi farklılıklar yaşandı ve bu farklılıkların size yansıyan olumlu ve olumsuz tarafları nelerdir?
- 6360 sayılı kanun öncesi durumun eksik yanları nelerdi?
- Köylerin mahalleye dönüşüm sürecinde herhangi bir yetkili ile görüşme imkânınız oldu mu? Size yeni kanunun gerektirdikleri ile alakalı bir bilgilendirme yapıldı mı?
- İl Özel İdaresinin kaldırılması sonucu köyünüzün hizmetlerini görmede büyükşehir belediyeleri yeterli oluyor mu ?
- Köylere yönelik daha iyi hizmet verilmesi için sizce neler yapılabilir ?
- Yeni Büyükşehir Belediye modeli sonucunda İl Özel İdareleri kaldırıldı. İl Özel İdaresine mi ulaşmak daha kolaydı yoksa belediyelere mi ?

Bu sorulara verilen genel cevaplar şu şekildedir:

6.1.1. Soru 1: 6360 Sayılı kanun öncesinde muhtarlıkların yürüttüğü hizmetlerle; 6360 sayılı kanun sonrası yürütülen hizmetler bakımından ne gibi farklılıklar yaşandı ve bu farklılıkların size yansıyan olumlu ve olumsuz tarafları nelerdir?

Yapılan görüşmeler neticesinde eski köy, yeni mahalle muhtarları, 6360 sayılı kanunla mahalleye dönüşen köylerinin muhatap olarak daha çok büyükşehir belediyelerine bağlandığını ifade ederek eskiden doğrudan muhatap bulamadıkları ve çoğu kez Fen İşleri Müdürüyle görüşebildiklerini ve şu anda daha çok muhatap bulabildiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum kırsal kesimde yaşayanlar için olumlu olarak değerlendirilmekle beraber 6360 Sayılı kanun öncesinde köy idaresinin İl Özel İdarelerinden hizmet talep etme niteliğinden de kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Çünkü köy muhtarları, köyleri ile ilgili ihtiyaç duyduğu hizmetlerin İl Özel İdaresi tarafından karşılandığını ifade etmekte ve ulaşım gibi birtakım hizmetlerden sadece belediyelerden faydalandıklarını söylemektedirler. Muhatap bulma sorununun aşılmasıyla sıkıntıların azalacağı ancak köy muhtarlarının mahalle muhtarı olmaya alışma

sürecinin birtakım sıkıntılar doğuracağı aşikar olmakla birlikte, ilerleyen dönemde köy mahallelerinin ve büyükşehir belediyesi arasındaki hizmet ilişkilerinin giderek artacağı değerlendirilmektedir.

6.1.2. Soru 2: 6360 Sayılı Kanun Öncesinde Eksik Olan Noktalar Nelerdi?

Köy muhtarları 6360 sayılı kanun öncesinde yaşadıkları en önemli sıkıntıların özellikle muhatap bulunamaması olduğunu ifade etmişler ve gereken hizmetlerin sağlanmasındaki koordinasyon eksikliğinden bahsetmişlerdir. Özellikle merkeze yakın olmasına rağmen köy yerleşim birimlerinin ötelenmesi ve İl Özel İdaresinin sorumluluğunda diyerek yeterli hizmeti götürmemelerinden dolayı eksiklik yaşayan köy halkı 6360 sayılı yasadan sonra gereken hizmetleri alma noktasında Büyükşehir Belediyeleriyle koordinasyonu sağlamak ve istedikleri hizmetleri muhatap bularak talep etmektedirler.

Bir diğer eksik noktanın hizmetlere ulaşım konusunda olduğunu ifade eden köy muhtarları ulaşım alt yapı gibi temel hizmetlere 6360 sayılı kanun öncesinde çok zor ulaştıklarını ifade etmişlerdir.

6.1.3. Soru 3: Köyden Mahalleye Dönüşüm Sürecinde Herhangi bir yetkili ile görüşme imkânınız oldu mu? Size yeni kanunun gerektirdikleri ile alakalı bir bilgilendirme yapıldı mı?

Söz konusu soruyla alakalı olarak bazı mahalle muhtarları ile görüşmeler yapılmıştır. Söz konusu konuyla alakalı olarak elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir;

6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası ile beraber Türkiye’de köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak mahalle yönetimine dönüştürülmüştür. Mahallelerin tüzel kişiliği yoktur. Köylerde yaşayan bireyler de bir gecede kentli durumuna dönüştürülmüştür. Bu şekilde mahalleye dönüştürülen yerleşim yerlerinde yaşayan insanların kentli olma bilincine sahip olması durumu da ayrıca tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hali hazırda bir köy kanunu varken büyükşehir statüsüne sahip illerde bir gecede yeni bir kanunla köylerin ortadan kaldırılması yönetim düzeyinde bir takım yenilikleri de beraberinde getirmiştir. Büyükşehir olan illerde Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetki alanı il sınırlarına kadar genişletilmiştir. Bu durum yeni büyükşehir modelinin yerellik ilkesine uygunluğu açısından da ele alınmasını beraberinde getirmiştir. İl

sınırlarında görev ve yetki merci olan il mülki idare amiri vali ile büyükşehir belediye başkanının görev, yetki ve sorumluluk bakımından tekrar düzenlenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Görev , yetki ve sorumluluk tanımlarının kapsamlı olarak yapılması gerektiğini yetkili kişiler ayrıca belirtmişlerdir.

Yeni büyükşehir belediye yasası ile mahalle sayısı artmış ve hizmetler tek birimden sunulmak istenmiştir. Köyler mahalle yönetimlerine dönüştürülmeden önce tüzel kişilikleri olan birimlerdi. Bazı kamu hizmetlerini merkezden beklemeden imece usulü adı verilen bir sistemle kendiler ihtiyaç duydukları yol, köprü, cami, okul vs. gibi hizmetleri kendi imkanlarını kullanarak gerçekleştiriyorlardı. Mahalleye dönüşümle birlikte imece usulü de kaldırıldığı için ihtiyaç duyulan hizmetleri Büyükşehir belediyesinden beklemek durumunda kalındı. Bu da ihtiyaç duyulan hizmetlerin büyükşehir belediyesine bildirilmesi, büyükşehir belediyesinin bu hizmetleri karşılaması gibi süreçlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

6.1.4. Soru 4: Köylere daha iyi hizmet verebilmek için sizce neler yapılabilir?

Mahalle muhtarlarıyla yapılan görüşmelerde, yönetiminde bulundukları mahallelere daha iyi hizmet verebilmeleri için şu önerilerde bulunmuşlardır:

- Köylerin ulaşım olanakları geliştirilmelidir.
- Köylerin bağlı bulunduğu ilçe belediyeleri veya Büyükşehir belediyeleri ile koordinasyonun artırılması gerekmektedir.
- Kırsal alanda bulunan mahallelerin alt yapı sorunlarıyla alakalı olarak erken çözüm getirecek birimler oluşturulmalıdır.
- Kırsal alanda bulunan mahallelerde ki göçlerin azaltılması için kentlerde bulunan olanaklar sunulmalıdır.

a. Köylerin ulaşım olanakları geliştirilmelidir;

Köylerde yaşanan sorunlara bakıldığında bu sorunların köyde yaşayan vatandaşların ihtiyaç duydukları hizmetlerden kaynaklandığı görülmektedir. İhtiyaç duydukları hizmetlerden birisi de ulaşım. Ulaşım köy halkının sosyal yaşamını etkileyen önemli bir hizmettir. Köylerde karşılaşılan ulaşım sorunları geçmişten günümüze kadar devam etmiştir. Bugün de çözüme ulaşamamış sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ulaşım, sosyal hayatın içinde olan sağlık, eğitim, ekonomi, gibi birçok alanı etkileyen hizmetlere erişilebilirlik açısından önemli bir noktayı arz etmektedir. Bu nedenle köylerde ulaşımın iyileştirilmesi, ulaşım araçlarının sayı ve sıklığının artırılması, köy vatandaşının ihtiyaç duyduğu diğer hizmetlere erişimi açısından önem taşımaktadır.

Ulaşım sorunlarının olduğu yerlerde sağlık birimlerine, eğitim birimlerine ve sosyal hayatta ihtiyaç duyulan diğer birim ve yerlere erişimde sorunlu olacaktır. Bu erişim sıkıntısı nedeniyle vatandaşların hizmete ulaşması, hizmetlerden yararlanması ya zor olacak ya da hizmetten yararlanamayacaktır.

Bahsedilen sorunlar nedeniyle kent yerleşim yerindeki ulaşım olanaklarının sunacağı erişim kolaylığı neticesinde köyden kente göçler artacaktır. Köylerdeki hizmetlerde yaşanan erişim sorunu nedeniyle hizmetlere ulaşamadığı için sunulan hizmetler de amacına ulaşmamış olacaktır.

Kentlerde sunulan ulaşım olanakları ve sağladıkları faydalar yadsınamayacak ölçüde insan yaşamını kolaylaştırmaktadır. Bu sebeple köylerde yaşayan vatandaş bulunduğu yerde yaşadığı ulaşım sorunu ve bu sorun neticesinde erişemediği hizmetlerden yakınlıkta bulunduğu yerden kente doğru göç edecektir. Bu durum kentlerde nüfus, eğitim, alt yapı, vs. gibi sorunları tetikleyerek kentsel anlamda yaşanacak sorunlarında nedenini oluşturacaktır.

İnsanların yaşamında ulaşım önemli bir yere sahiptir. Hizmetlere ulaşım, yerleşim yeri içinde ulaşım ve yerleşim yeri dışında ulaşım gibi ulaşımın birçok boyutu vardır. Köylerde yaşanan ulaşım sorunları vatandaşın günlük yaşamını olumsuz etkilemekte ve hizmetlerden faydalanmasını aksatmaktadır. Hizmetten faydalanma aksadıkça da başka sorunlar ile köyler karşı karşıya kalmaktadır. Günlük yaşamda karşılaşacağı bir sağlık alanındaki ihtiyaç, ulaşım sorunundan ötürü olumsuz olarak etkilenecek, sağlık birimlerine erişemeyen vatandaş, doktor, hemşire, malzeme ve ekipmanlar nedeniyle farklı sorunlar ortaya çıkmakta ya da var olan sorunun çözülmemesiyle devam etmesine neden olmaktadır. Ulaşım konusunun etkilediği bir başka alanda eğitim birimlerine erişim konusudur. Ulaşımında yaşanan sorunlar eğitim birimlerine erişimin engelli ya da kısıtlı olmasına neden olur. Bu nedenle ulaşım araçlarının sayı ve sıklığının az olması ya da yol durumunun elverişsiz olmasından ötürü eğitim alanı da aksaklıkla karşılaşacaktır. Ayrıca

bağlı belediyelerce götürülen hizmetlerin ulaşımı, hizmetlerin sunulması, vatandaşın erişmesi yönünden ulaşım hayati öneme sahiptir.

İnsan hayatında en önemli yere sahip olan ihtiyaç sağlıktır. Köy halkının en çok ihtiyaç duyduğu hizmetlerden olan sağlık konusunda görülen aksaklıkların giderilmesi amacıyla ekipman ve malzemenin getirilmesi ve yerine ulaştırılması ulaşım ile mümkün olacaktır. Bu nedenle ulaşımı kolaylaştıracak yol, geçit, köprü gibi yapıların ihtiyaçlar doğrultusunda yapılarak en kısa zamanda ulaştırılması yine ulaşım konusunu karşımıza çıkartmaktadır.

Merkez yerleşim birimlerine uzak mesafede olan köy yerleşim birimleri için ulaşım önemli bir konudur. Sunulan hizmetlere erişim olarak da bu konuda sorunların saptanıp iyileştirme ve geliştirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Bağlı belediyelerden gelecek olan alt yapı hizmetlerinin köyün en küçük birimlerine kadar götürülmesi ve yayılması içinde ulaşım faktörü karşımıza çıkmaktadır. Ulaşım sorunu yaşayan yerlere götürülecek hizmetlerin ulaştırılması da sorunlu olacak ya da bu hizmetler götürülemeyecektir. Bu durum köy yerleşim yerlerinde yaşayan vatandaşlarında erişilebilirlik konusunda sorunlar yaşamasına neden olacaktır. Erişemediği hizmetler neticesinde de başka sorunlar çıkacak bu durum göç konusunu ortaya çıkaracaktır.

b. Köylerin bağlı bulunduğu ilçe belediyeleri veya Büyükşehir belediyeleri ile koordinasyonun artırılması gerekmektedir;

Kırsal kesimlerde bulunan yerleşim yerlerinin, bulundukları coğrafi konum nedeniyle hizmet almada, ulaşım ve birçok alanda sorunları mevcuttur. Bu sorunları çözecek olan organlar 6360 sayılı kanun öncesinde İl özel idareleri ve kısmen de belde belediyeleri iken 6360 sayılı yeni Büyükşehir belediye kanunu sonrasında Büyükşehir belediyeleri ve kısmen de ilçe belediyeleri olmuştur.

Köylerin yaşadığı birçok soruna çözüm bulması için sorunlarını çözmeye yetkili olan organlara ulaşmaları gerekmektedir. Bu yolla köylerde ortaya çıkan sorunların hızlı ve etkin bir biçimde yetkili kişilere iletilmesi aracılığıyla koordinasyon kurulması gerekmektedir.

Büyükşehir belediyelerinde kırsal alan yerleşim birimleriyle alakalı olarak, sadece kırsal alanlarla ilgilenen aktif bir birimin kurulması koordinasyon için olmazsa olmaz bir anlam ifade etmektedir.

Tüm bunların yanı sıra cep telefonlarındaki uygulamalar yoluyla, yetkili kişiler ve diğer köy muhtarlarının içinde bulunduğu bir grup kurulmalı, aktif bir şekilde sorunlar paylaşılmalıdır.

Tüm bu önerilerin oluşması köylerdeki sorunların çözümünde koordinasyonun önemini göz önüne serecektir.

c. Kırsal alanda bulunan mahallelerin alt yapı sorunlarıyla alakalı olarak erken çözüm getirecek birimler oluşturulmalıdır;

Alt yapı; bir yerleşim yeri için gerekli ve önemli olan yol, su, elektrik, gaz, kanalizasyon, peyzaj, çevre ve ulaşım donanımlarının bütünüdür. Köyler en küçük yerleşim birimleridir. Köylerin ihtiyaç duydukları temel hizmetlerden biri alt yapı hizmetleridir.

Alt yapı geçmişten beri süre gelen bir sorundur. Köylerin başlıca sorunlarına bakıldığında ulaşımdan sonraki ikinci sorunu altyapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Alt yapı sorunları; alt yapının olmaması, yetersiz olması ya da düzenli olmamasından kaynaklanmaktadır. Köylerin alt yapı sorunları ile doğrudan ve birebir ilgilenecek bir birimin olmaması sorunların çözümünü uzatmakta ya da çözülmemesine neden olmaktadır. Bu nedenle alt yapı sorunu ile ivedilikle ilgilenecek ve doğrudan müdahale edecek birimlerin kurulması hem sorunun çözümünü kısa sürede gerçekleştirecek hem de öngörülen sorunlara karşı önlemlerin alınmasını da sağlayacaktır.

Alt yapı konusu yaşamsal alanda önem arz etmektedir. Bu nedenle hizmetlerin sunulması, bu hizmetlerden yararlanılması ve bu hizmetlerin amacına ulaşabilmesi açısından alt yapı hizmetlerinin sistemli ve hızlı bir şekilde sunulması gerekmektedir.

Sunulan alt yapı hizmetlerinde görülecek aksaklıkların giderilmesi konusunda bu alanda uzman olan birimlerin köy yerleşim yerlerine yakın mesafede kurularak karşılaşılan alt yapı sorunlarıyla ilgilenmesi, karşılaşılan alt yapı sorunlarının en kısa sürede giderilmesi noktasında etkili bir çözüm yolu olacaktır.

Köylerde karşılaşılan alt yapı sorunları çoğu zaman günler, aylarca sürmektedir. Bu durum köylerde yaşayan vatandaşın ihtiyaç duyduğu alt yapı hizmetlerine yönelik olarak memnuniyetini azaltmaktadır. Ayrıca alt yapı sorununu bağlı belediyeye bildirme noktasında oluşan zaman kaybı hem sorunun büyümesine hem de sorunun ortadan kalkmasını geciktirmektedir. Bu durum karşılaşılan alt yapı sorunun etki alanının artmasına ve köy vatandaşının da olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Bu nedenle soruna sorun ortaya çıktığı andan itibaren müdahale edecek birimler ve uzmanların olması köy yerleşim birimlerinde görülen alt yapı sorunlarını hafifletecek ileri süreçte ise bu sorunların ortadan kalkmasında temel teşkil edecektir.

Yol, kanalizasyon, elektrik, su vs. gibi sosyal anlamda hayati önem taşıyan unsurlarda çıkan aksaklıklar bu birimler sayesinde alanında uzman kişilerce giderilerek sorunun ortadan kalkması ya da öngörülen sorunlara yönelik tedbirlerin alınarak sorunların engellenmesini sağlayacaktır.

Öneri olarak sunulan alt yapı birimleri, bir ya da birden fazla köyü kapsayacak şekilde sorumlu olup ilçe belediyesine bağlı olarak kapsamı içine giren köylere en yakın mesafede kurulmalıdır. Bu birimler içinde çalıştırılacak olan personel teknik bilgiye sahip olmalıdır. Birimlerde görev alan personel teknik bilgiye sahip kişilerden oluşur ise teknik konularda meydana gelen sorunlara sunacağı çözümlerde kalıcı nitelikte olacaktır. Yerel yönetimlerin yerellik ve yerindelik şartına uygun olarak kurulması önerilen bu birimler, hizmetlerini doğrudan ve en kısa sürede sunabilmeleri imkânı olması açısından sorumlu oldukları köy yerleşim birimlerine en yakın noktada kurulmalıdırlar. Bu sayede her birim kendi sorumlu olduğu köy ve köylerde ortaya çıkan alt yapı hizmetleriyle ilgili konularda zaman kaybı olmadan etkin ve verimli hizmet sunabilecektir.

d. Kırsal alanda bulunan mahallelerde ki göçlerin azaltılması için kentlerde bulunan olanaklar sunulmalıdır;

Göç, toplumumuzun uzunca yıllardan beri içinde bulunduğu en önemli sorunlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle kırsal alanda ki en önemli geçim kaynağı olan tarımda makineleşmenin hızlanması sonucu iş gücü fazlasının oluşması, kentlerde bulunan cazip olanakların giderek artması ve köylerde olmayan imkanlardan dolayı göç kaçınılmaz bir hal almış ve giderek artan bir süreç olmuştur.

Göçün olumsuz etkilerinden kaçınmanın yolu ise kırsal kesimlerin gerek sağlık gerek ulaşım gerekse de altyapı gibi birçok yönden geliştirilmesi ve istihdam olanaklarının artırılmasıdır.

Bu nedenlerden ötürü 6360 sayılı kanun sonrası Büyükşehir belediyelerine çok önemli görevler düşmektedir. Bu görevlerin başında köylere gereken altyapı desteğinin verilmesi ve bu yolla yapılacak olan yatırımların önünün açılması gelmektedir. Altyapısı olmayan bir yerleşim yerine gerekli hizmetin de gitmesi güç olacaktır.

Altyapı olanağının gelişmesi ile birlikte istihdam şartlarının iyileştirilmesi de gün yüzüne gelecektir. İş gücü imkanlarının yüksek olduğu bir yerde göç de azalacaktır.

Köylerdeki göçün önlenmesinin bir diğer yolu da eğitim ve sağlık hizmetlerinin artırılmasıdır. Bu yolla Büyükşehir belediyeleri gereken yerlerle bağlantı kurarak yeterli teşviki sağlamalıdır.

Köylerdeki sosyal imkanların artırılması ve sağlık gibi hayati ihtiyaçların giderilmesi, istihdam imkanının artırılmasıyla birleşince kentlere göçün önüne geçilecektir. Bunun sonucunda da kırsal kesime gelen hizmetler artarak devam edecektir.

6.1.5. Soru 5: İl özel idarelerinin büyükşehir belediyelerinde kaldırılması sonucu köyünüzün eksikliklerini gidermede büyükşehir belediyeleri yeterli hizmeti sunabiliyor mu?

6360 sayılı kanun sonrası büyükşehir belediyesi olan illerde İl Özel İdareleri kaldırılmış ve İl Özel İdarelerinin görevleri Büyükşehir Belediyelerine verilmiştir. İl Özel İdaresi teşkilatı yıllar boyunca kırsal alanların sorunlarını çözmede etkili olmuş ve bu konuda büyük tecrübeler kazanmıştır. Yeni yasa ile beraber büyükşehir belediyeleri İl Özel İdarelerinin görevlerini almış ve bu konuda tecrübesizliklerini yaşamışlardır. Hem yeni büyükşehir belediyesi olmanın getirdiği tecrübesizlik hem de il özel idarelerinin yetkilerini alarak kırsal alanda da yeni sorumluluklar üstlenen büyükşehir belediyeleri için bu geçiş sürecinin yansımaları köy halkı üzerinde hissedilmiştir. Kırsal alan mahalle muhtarlarıyla yapılan görüşmelerde İl Özel İdarelerinin kaldırılması sonucu Büyükşehir Belediyesinin eksiklikleri gidermede ve hizmet getirmede yeterli olup olmadığı sorusu sorulmuş bu soruya olumlu ve olumsuz cevaplar verilmiştir.

Olumlu yönleri;

Büyükşehir olan illerde il özel idarelerinin kaldırılması sonucu kırsal kesime hizmet görevi Büyükşehir belediyelerine geçmiştir. Kapanan il özel idarelerinin kırsal kesim için ayrılan gelirleri de doğal olarak Büyükşehir belediyelerine aktarılmıştır. Geliri artan Büyükşehir belediyeleri, kırsal alanda bulunan yerleşim yerlerine yönelik olarak yaptığı hizmetleri de kaliteli yapma yoluna gitmiştir. Özellikle ışıklandırma ve kanalizasyon gibi hizmetler daha kaliteli şekilde verilmeye başlanmıştır.

Köylerimizdeki muhtarlara verilen önem son dönemlerdeki muhtarlarla yapılan toplantı uygulaması sonrasında artmış ve belediyelerden hizmet talep etmeleri kolaylaşmıştır.

Köylerdeki muhtarlar özellikle Büyükşehir belediyeleri bünyesindeki fen işleri birimiyle bağlantılarını sıklaştırmış ve gereken hizmeti talep edip bu hizmetleri alma imkânı artmıştır.

Belediyelerdeki yetkili kişilerin köylere yaptığı ziyaretler de eksiklikleri yerinde tespit etme konusunda önem arz etmektedir.

İçme suyu ve kanalizasyon boruları gibi hayati ihtiyaçların uzun vadeli ve dayanıklı borularla yenilenmesi köy halkı için olumlu gelişme olarak karşımıza çıkmıştır. Taleplerin daha fazla giderilmesi ise köy muhtarları için birinci öncelikli istek olmuştur .

Olumsuz yönleri;

6360 Sayılı Büyükşehir Kanunu ile Büyükşehir olan illerde köy tüzel kişilikleri, tüzel kişiliği olmayan mahalle birimlerine dönüştürülmüş ve kendilerine en yakın ilçe belediyelerine bağlanmışlardır. Getirilen bu yeni uygulama yeterli tartışma yapılmadan, belde halkının görüşü alınmadan yapılmıştır. Ayrıca Avrupa Yerel Özerklik şartında geçen yerel yönetimlerin yerelliği yerel birimlere sorulmadan değişime uğrayamayacağı ifadesine de aykırı bir düzenleme olmuştur. Bu nedenle birçok eleştiriyle karşı karşıya kalmıştır.

Köyler Büyükşehir kanunu öncesinde İl Özel İdarelerinden hizmet alan yerel yönetim birimleriydi. Büyükşehir yasası ile köyler, mahalle birimlerine dönüştürülerek kendilerine en yakın ilçe belediyelerine bağlandı. Bu durum köylerin hem hizmete ulaşım

hem de verilen kararlara katılımı konusunda sorunlar yaşıyacağı bir durum halini almıştır.

Büyükşehir yasası ile köylere ortak mal olarak kullanılan meralar, araziler, doğal kaynaklar kolay şekilde el değıştirilebilir hale dönüştürülmüştür. Bunun yanında bu ortak alanlar imara açılarak rant gelir elde edilecek alanlar şekline gelmiştir. Bu durum köyün kaynaklarının amacı dışında kullanılması ya da verimsizleştirilmesi gibi kaygıları da beraberinde getirmiştir. Köy vatandaşının ortak olarak ve ücretsiz kullandığı bu alanlar ellerinden alınabilir ya da imara açılabilir hale getirilince bu duruma karşı köy vatandaşlarının uygulamaya karşı olumsuz bakmasına neden olmuştur. Köy vatandaşının endişe ettiği konular ve yönelttiği eleştiriler dikkate alındığında haklı olduğu yönlerin olduğu görülmektedir.

Mahalleye dönüştürülen ve ilçe belediyelerine bağlanan köylerde hizmet beklentileri de artmıştır. Daha önce il özel idaresinden aldıkları hizmetler küçük çaplı ve daha çok alt yapı konuları ile alakalı hizmetlerdi. Kanun ile beraber mahalle birimlerine dönüşen köylerde hizmet beklentişi artmış ve bekledikleri hizmetlerin sayıları artmıştır. Kentte verilen hizmetler ile eşit şartta hizmet alabilme beklentisi içerisine girmişlerdir. Bekledikleri hizmetlerin köylere getirilmesi zaman almış ve bazı hizmetler beklenti olmaktan öteye gidememiştir.

İl Özel İdareleri köye en yakın ve doğrudan ulaşabilen birimlerdi. Yerel yönetimlerin yerellik ve yerindelik ilkesine uygun olarak kurulmuştu. Yerindelik ve yerellik ilkesinin gereğince de İl Özel İdareleri hizmet götürecekleri köy yerleşim birimlerine yakın mesafede kurulan, köyün coğrafi şartları ve bölge şartları konusunda bilgi ve tecrübeye sahip birimlerdi. İlçe belediyeleri ise mesafe olarak köyden daha uzak konumda yer alan ve köylerin bulunduğu bölge ve coğrafya hakkında bilgi yetersizliği olan birimlerdi. İlçe belediyeleri bu hususta yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmadığı için sunduğu hizmetlerde de bölge halkının ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersiz kalmıştır.

İlçe belediyelerine iletişim kurma ve ulaşım sağlanması konusunda köylerdeki vatandaşların ve muhtarın sorun yaşadığı görülmektedir. Bu durum ise yaşanan problemlerin iletilememesine, sorunların çözülememesine, ihtiyaç ve beklentilerin karşılanmamasına neden olmaktadır. Bunun yanında sorunların iletilmesi sorunu yaşanması sebebiyle ya da muhatap bulunamaması nedeniyle sorunun çözümü de zaman

almaktadır. İleri düzeyde hizmet götürülse bile sorunlar tamamıyla çözülemediği ve iletişim aşamasında zaman kaybı yaşandığı için farklı sorunlarda ortaya çıkmaktadır.

Köylerde yaşanan herhangi bir probleme karşı İl Özel İdareleri daha kısa sürede ve verimli hizmet sunarken ilçe belediyeleri daha uzun sürede ulaşabilmektedir. İl Özel İdarelerine iletişim ve ulaşım daha kolay olmaktadır. Bu nedenle beklenen hizmet ve çözülmesi istenen sorunlar zaman kaybı olmadan hizmet sunulmaktadır. İlçe belediyelerine bağlanıp mahalle olduktan sonra köyler, karşı karşıya kaldıkları sorunları dile getirme konusunda fazla zaman aldığı için sorunların çözüme kavuşması noktasında zaman kaybı ile karşılaşmıştır.

6.1.6. Soru 6: Yeni Büyükşehir Belediye modeli sonucunda İl Özel İdareleri kaldırıldı. İl Özel İdaresine mi ulaşmak daha kolaydı yoksa belediyelere mi ?

Köylere hizmet verilmesi 1984 yılında kurulan Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile kurumsal hal almaya başlamıştır. Köylerin yol, su, kanalizasyon, elektrik gibi hizmetlerini hızlı ve etkin şekilde görmeyi planlayarak kurulan Köy hizmetleri genel müdürlüğü 2005 yılına kadar görevine devam etmiştir.

2005 yılında Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün köylere yönelik görevleri İl Özel İdarelerine bırakılmıştır. İl özel idareleri 2005 yılından itibaren ülkenin 79 ilinde (İstanbul ve Kocaeli hariç) köylerin alt yapı ihtiyaçlarını görmüştür. Ayrıca 2005 yılında Köyleri kalkındırmak için başlatılan KÖYDES projesi de il özel idaresi sorumluluğunda gerçekleşmiştir.

2012 yılında yerel yönetimler alanında yapılan köklü bir değişiklik olan “On üç ilde Büyükşehir belediyesi ve yirmi altı ilçe kurulması kanunu” ile il özel idaresi Büyükşehir belediyesi olan illerde kaldırılmıştır. İl özel idaresinin kaldırılması beraberinde birtakım belirsizlikler bırakmış kırsal alanda kalan yerleşim yerlerinin akıbetinin ne olacağı sorularını gündeme getirmiştir. Özellikle kırsal alanda bulunan köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak mahalleye dönüştürülmesi, ihtiyaç duyulan hizmetlerin kimler tarafından yapılacağı konusunda belirsizlik yaratmıştır.

İl özel idarelerinin yetkilerinin Büyükşehirlere devredilmesiyle beraber kısmen de olsa belirsizlik azalmıştır ancak ilk başlarda tecrübesizlikten kaynaklı hizmetlerde bir aksama meydana gelmiştir.

Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular neticesinde köy muhtarlarının şuan Büyükşehir Belediyelerine ulaşmada bir zorluk yaşamadığı ancak yerellik ilkesi gereği hizmetlerin en yakın birimden verilmesi hususuna aykırı bir yol olmuştur. İlerleyen zamanlarda ilçe belediyelerine yetki verilerek kırsal alan yerleşim yerlerinde bulunan kişilere hizmet vermenin daha da kolaylaşacağı değerlendirilmektedir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde araştırmanın genel değerlendirmesi yapılmış, araştırma boyunca elde edilen bulgular ve bu bulgulara yönelik öneriler ile genel sonuç bölümüne yer verilmiştir.

7. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Araştırma boyunca gerek literatür taraması gerekse de yapılan görüşmeler sonucunda bir takım bulgular elde edilmiştir. Bu bulgulara yönelik olarak sunulan çözüm önerilerine değinilen bu bölümde aynı zamanda araştırmanın genel sonucu bulgularla birlikte değerlendirilmiştir.

7.1. Bulgular ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde çalışma sonucu ortaya çıkan bulgular ve öneriler değerlendirilmiştir.

Bulgu 1: Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisindeki bütün köylerin mahalleye dönüştürülmesi yerellik ilkesine aykırı olarak merkezileşmeye yol açmıştır.

Araştırma sonucu yapılan çıkarımlara göre yerinden yönetimin önemli ilkelerinden yerellik ilkesi önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek ülkemizde bulunan köyler gerekse de belde belediyeleri yerellik ilkesinin önemli birer yapı taşlarıydı. Yerellik ilkesi gereği halkın en yakından hizmet alması hem sorunların çözümünü ilk ağızdan dinlemek açısından önemli hem de halkın kendi sorunlarına fikir üretmesinde yardımcı olan bir ilkedir.

Çalışmanın yerelliğin mahalli idarenin en küçük birimleri açısından önemini belirterek yeni yasa ile birlikte bu ilkenin terkedilmesinin yarattığı etkilerden bahsederek. Bu soruna cevaplar içermektedir. Söz konusu çalışma kapsamında yerellik kavramının önemi köy halkı açısından incelenmiştir. Yerellik kavramı köyler açısından çok önemlidir çünkü hizmetlerin halka en yakın birimden verilmesi köy halkının sorununun çözümünde büyük öneme sahiptir. Ancak 6360 sayılı yasa ile bu ilke terkedilmiş ve merkezden yönetim anlayışı hakim olmuştur. Böylelikle köy halkı sorunlarının çözümünde hizmetlerin görülmesinde büyükşehir belediyelerine ulaşmakta zorlanmıştır. Elde edilen bulgudan görüldüğü üzere yerellik kavramı köyler açısından olmazsa olmaz kavramlardan birisidir.

Öneri-1: Bu tezde verilmiş olan bilgiler sonucunda üretilmiş olan önerilerin paylaşılmasının gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Yerellik ilkesi var olan sorunların, yönetim içerisindeki mevcut otoritenin en küçük birimi tarafından çözülmesi gerektiğini belirten bir ilkedir. Çok önemli bir kavram olmasına karşın ülkemizde uygulanabilirliğinin düşük olduğu görülmüştür. Malatya Büyükşehir Belediyesi örneğinde yapılan bu araştırma sonucunda yerellik ilkesinin uygulanabilirliği için şu şekilde önerilerde bulunulabilir:

- Kırsal alan yerleşimleriyle ilgilenen birimlerin sayılarının artırılması gerekmektedir. Böylelikle sorunların çözümünde kırsal alanda yaşayan insanların muhatap bulacağı kişilerin sayısı artacaktır. Bunun sonucunda var olan sorunların çözümü için ilgili bulmak kolaylaşacak ve her türlü sorun için çözüm üretecek mekanizma bulmak kolaylaşacaktır.
- Kırsal alan yerleşim birimlerinin büyükşehir belediye sınırları içerisinde bağlı oldukları ilçe belediyelerinin, bu yerleşim yerlerinin temsilcilerinin katılımlarıyla belirli aralıklarla toplantılar düzenlemesi gerekmektedir. Böylelikle kırsal alan yerleşim yerlerinin temsilcisi olan muhtarlar sorunlarını belirli aralıklarla kendilerine en yakın yerleşim birimi olan ilçe belediyelerine iletecek, bunun sonucunda ilçe belediyeleri mevcut sorunları çözmeye yardımcı olacaktır.
- Günümüz iletişim çağı olması nedeniyle büyükşehir belediyelerinin sadece kırsal alan yerleşim birimlerine yönelik olarak bir web sayfası oluşturması gerekmektedir. Büyükşehir Belediyelerinin günümüz şartlarında e-belediyeçilik anlayışına sahip olması olmazsa olmaz konulardan birisidir. Sadece kırsal alan yerleşim birimlerinin sorunlarına ve taleplerine yönelik oluşturulacak olan bir web sayfası ile kırsal alan yerleşim birimlerinin temsilcileri olan muhtarlar sorunlarını web sayfası aracılığı ile belediyelere bildirecek ve böylelikle sorunların çözümü için muhatap aramak zorunda kalmayacaklardır. Belediyeler de söz konusu talep istek veya önerilere mümkün olduğunca en kısa sürede cevap vererek yerellik ilkesinin uygulanabilirliğini farklı bir boyuta taşımış olacaklardır

Bulgu-2: İl Özel İdarelerinin 6360 sayılı yasa gereği büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde kaldırılması hizmetlerin görülmesinde uzun yıllar boyunca elde edilen tecrübenin azalmasına yol açmıştır.

Araştırmadan yapılan çıkarımlara göre yerel yönetimin en küçük yapı taşlarından olan köylere hizmet götürülmesinde tecrübe çok önemlidir. Mevcut olan sorunların çözümünde deneyimli ve bilgi birikimine sahip bir yapı ile henüz çok yeni olan ve görev paylaşımında deneyimsizliklere sahip bir yapının kıyaslanması şu anlık süreçte mümkün değildir. Yeni yapının gayreti ve isteği ön plana çıkmaktadır. Ancak tecrübe ve geçmişten gelen kültürün oluşması uzun zaman alacaktır.

Çalışmanın kırsal alan yerleşim birimleri açısından tecrübe ve kültürün önemi konularına cevap aramaktadır. Kırsal alanlarda görülen hizmetlerin belirli bir bilgi birikimine dayanması hususu bu bulgu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Söz konusu bulgu araştırmanın sorularından olan “Malatya Büyükşehir Belediyesi 6360 sayılı yasanın köylere yönelik gerektirdiği hizmetleri yapmada ve uygulamada hem yönetim olarak hem de gördükleri hizmetler olarak yetersiz ve tam anlamıyla tecrübe sahibi değildir.” sorusunu destekler niteliktedir.

Öneri-2: Araştırma sonucunda elde edilen bulgu neticesinde kırsal alanlarda mevcut olan sorunların çözümünde bilgi birikiminin önemi ortaya çıkmıştır. Yeni düzen sonucunda gerek kırsal alanda yaşayan vatandaşlar ve muhtarlar, gerekse de kendilerine yeni görevler yüklenen büyükşehir belediyesi personelinin ilk zamanlarda bir boşluğa düştükleri gözlemlenmiştir. Mevcut ve olması muhtemel sorunlar karşısında yapılacak olan hareket tarzlarıyla alakalı olarak bilgi birikimine sahip tecrübeli personeli olan İl Özel İdareleri bu sorunların çözümünde mümkün olduğunca elindeki imkanları tecrübeli personeli sayesinde kullanmaktaydı. Bunun sonucunda da sorunlar kolaylıkla çözüme kavuşturuluyordu. 6360 sayılı yasa ile İl Özel İdarelerinin kaldırılması ile tecrübe eksikliği göz önüne çıktı. Bu bulgu ile alakalı olarak şu önerilerde bulunulabilir:

- İl Özel İdaresi personeli ile Büyükşehir Belediyesi personeli tecrübe aktarımı açısından koordineli çalışmalıdır. Böylelikle mevcut tecrübelerin yeni görev alacak personele aktarılması sorunların çözümünü kolaylaştıracaktır.

- İl Özel İdaresinin deneyimli personelinin Büyükşehir Belediyesi kadrolarına alınması gerekmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgu neticesinde yapılan çalışmaların olduğunu ancak İl Özel İdaresi personelinin devlet memuru olması neticesinde kurumlararası geçiş sürecinin büyük sıkıntılara yol açtığı gözlemlenmiştir.
- Kurumsal hafızanın oluşması bakımından İl Özel İdaresinin arşivlerinin Büyükşehir Belediyesinde bu alanda görevlendirilen personeline açılması gerekmektedir. Böylelikle söz konusu kırsal alan yerleşim yerlerinde oluşabilecek olan sorunlarda geçmişten gelen bilgi birikiminin önemli yansımalarından olan arşivlerden yararlanılacaktır.

Bulgu-3: Kırsal alan yerleşim birimlerinde geçmişe oranla altyapı ve ulaşım hizmetlerinde artışlar vardır.

Bir yerleşim birimine gelmesi gereken temel hizmetler altyapı ve ulaşım hizmetleridir. Söz konusu 6360 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası öncesinde köy halkına gelmesi gereken altyapı ve ulaşım hizmetlerinde bazı aksaklıklar meydana gelmekteydi. Ancak yasa sonrasında bu hizmetlerin görülmesinde artışlar gözlemlenmiştir.

Bulgu-3 ile çalışmanın geçmiş ve günümüz arasındaki önemli olumlu yönlerine değinilmiş ve kıyaslama yapılmıştır. Ayrıca araştırmanın alt sorularından ‘’ Büyükşehir belediyelerinin eskiden köy olan mahalle birimlerine sundukları hizmetler, yüksek nitelikli, verimli ve etkin olursa; kırsal alanlardan kent merkezlerine göç azalır. Kırsal alanlarda yaşayan insanlar, kentte yaşayan insanlar gibi alt yapı ve üst yapı hizmetleri alırlarsa, kentteki yaşamın cazipliği azalır ve çarpık kentleşme önlenir’’ denencesini de olumlu destekler niteliktedir.

Öneri-3: Araştırma sonucunda Büyükşehir Belediyelerinin kırsal alan yerleşim birimlerine hizmet götürmede ve var olan mevcut hizmetlerin kalitelerinin artırılmasında büyük çabalar sarfettiği gözlemlenmiştir. Köylerin mahalleye dönüştürülerek Büyükşehir Belediyelerine bağlanması kırsal alanlara yönelik hizmetlerin de yeni bir yapılanmaya girmesine yol açmıştır. Söz konusu hizmetler kırsal alanlar için büyük öneme haizdir. Daha fazla hizmet götürülmesi ve köy halkının ihtiyaçlarının görülmesi için şu önerilerde bulunulabilir:

- Kırsal alan temsilcileri ile toplantılar yaparak ve görevliler tarafından yerinde incelemeler yapılarak 5-10-15 yıllık kalkınma planları yapılmalıdır.
- Kırsal alan yerleşim birimlerinin ulaşım ihtiyaçları göz önüne alınarak yol açma ve yeni yolların yapılması çalışmalarına ağırlık verilmelidir.
- Ulaşım konusunda sefer sayılarının artırılarak kırsal alanlara insanların ulaşımının daha rahat ve kolay olması sağlanmalıdır.
- Altyapı planlarının oluşturularak kırsal alandaki insanlara uzun yıllar boyunca hizmet verebilecek dayanıklı altyapı ürünlerinin temini ve çalışması yapılmalıdır.

Bulgu-4: Son büyükşehir yasası ile köy tüzel kişilikleri kaldırılıp yerine tüzel kişiliği olmayan yerleşim birimi olan mahalle yönetimleri getirilmiştir. Bu durum hem mahalle sayısını arttırmış hem de mahallelerin sorumluluk alanlarını genişletmiştir.

Bulgu-4 araştırmanın denencelerinden olan “1924 yılında çıkarılan Köy kanunun getirdiği olumsuz yönlerin kaldırılması iyi bir şey olmakla beraber olumlu yönlerinin kaldırılması, köylüler için büyük sorun oluşturmaktadır” denencesini destekler niteliktedir.

Öneri-4: Son büyükşehir yasası köylerin mahalleye dönüştürülmesi durumu mahallelerin yeni bir düzenleme ile düzenlenmesi ve tüzel kişilik kazandırılmasının gerekli olduğunu ortaya çıkartmaktadır. Mahalleye dönüştürülen köyler mahalle sayılarının artmasıyla birlikte sorumluluklarının da artmasına neden olmuştur. Bu bulgudan yola çıkarak denilebilir ki özellikle mahalle yönetimlerini içeren düzenlemelerin kapsamlı ve güncel olarak yapılması gerekmektedir. Fakat mahallerin tüzel kişilikleri olmadığı için köyler gibi yerel yönetim özerkliği olmayan yerleşim birimleridir. Bu bakımdan mahalleler kurumsal anlamda etkinlik olarak yeterli değildir. Bu nedenle mahallerin yeni bir kurumsal yapıyla oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca mahallelerin tüzel kişiliklerinin olmaması kendine ait mali gelirinin ve bütçesinin olmaması demektir. Bu nedenle mahalleler bir yerel yönetim birimi değildir. Köylere her ne kadar yönetim olarak benzese de tüzel kişilikleri olmadığı için köy yönetimleri kadar etkin bir kurumsal yapıları yoktur. Bu sebeplerden dolayı mahalle yönetimlerinin günümüz koşulları göz önüne alınarak düzenlenip kurumsal yapılarının yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bu duruma getirilebilecek bir çok

özüm yolu sunulabilmektedir. Bu özüm yollarından bir tanesi mahalle yönetim birimlerinin başındaki temsilci olan mahalle muhtarlıklarının belediyeye bağlı olarak mahalle şubesi durumuna dönüştürölmesidir. Bir başka çözüm yolu ise mahalle yönetimlerine tüzel kişilik verilerek köy tüzel kişilikleri gibi yeterli düzeyde donanım ve kaynağa sahip olmasının sağlanmasıdır. Fakat bilinen bir gerçektir ki mahallelere tüzel kişilik verilmesi mali açıdan yüksek maliyetli olarak göröldüğünden ilk sunulan çözüm yolu daha elverişli bir çözüm yolu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bulgu-5: İlerleyen süreçte artan nüfusla beraber yeni büyükşehir belediyelerinin ortaya çıkmasının mümkün olduğu, bunun sonucunda büyükşehir belediye yasasının yeniden yapılmasının kaçınılmaz olduğu değerlendirilmektedir.

Öneri-5: İnsan yaşamının ayrılmaz bir sonucu olan nüfus artışı her alanı etkilediği gibi kentlerimizi de etkilemektedir. Kentlerin nüfuslarının artması o kentlerin yönetimini de oldukça etkilemektedir. Bu açıdan bakacak olursak 6360 sayılı yasa ile büyükşehir olan yeni büyükşehirlerimizin nüfusu 750.000 kişinin üzerindedir. Ancak ilerleyen süreçte artan nüfusla beraber ülkenin bir çok kenti 750.000 kişiyi açacaktır. Bununla birlikte çok sayıda kentin büyükşehir statüsünde olması sonucu doğacaktır. Tüm bu sonuçların gerek maliyet gerek uygulanabilirlik açısından mümkünlüğü az gözükmemektedir. Bu bakımdan söz konusu artışa öneri olarak yeni bir büyükşehir belediye yasası yapılarak nüfus kriterini artırmak gerekmektedir. Bir diğer öneri olarak mega kent şeklinde yeni bir model oluşturularak İstanbul, Ankara, İzmir gibi **nüfusları** ok büyük olan kentleri mega kent olarak değerlendirerek yeni bir yönetim modeli oluşturmaktır. Bu modelde mega kentlerin her bir ilçesi normal il belediyeleri gibi yetkilendirilebilir ve yönetimde serbest bırakılabilir. Böylelikle nüfusu 750.000'i aşan diğer kentler de büyükşehir olarak devam edebilmelerine olanak sağlanabilmektedir.

Bulgu-6: Köylerin tarihsel gelişimleri göz önüne alındığında sanayileşmeyle beraber köylerin nüfusları giderek azalmış ve kentlere doğru göçler başlamıştır. Ancak son zamanlarda kentlerde meydana gelen kira artışları, ekonomik olarak yetersizlik ve yaşam koşullarının giderek pahalalanması kırsal alana doğru tersine göç olarak yansımaya başlayacaktır.

Öneri-6: Toplumsal yaşamımızın en küçük birimleri olan köyler geçmişten itibaren yerleşim yeri olarak sıklıkla tercih edilmekteydi. Ancak sanayileşme ile birlikte tarımda makineleşmenin artmasıyla birlikte kırsal alanda iş gücü fazlası oluşmuş ve bu iş gücü fazlalığının sonucunda yaşam koşullarının daha iyi olduğu kentlere göçler hızlanmıştır. Kentlere göçlerin hızlanması beraberinde toplumsal olarak köy kent yapısındaki dengenin bozulması sonucunu yaratmıştır. Ancak son zamanlarda artan işsizlikler, enflasyon ve benzeri etkenler kentlerde yaşamın zorlaşmasına yol açmıştır. Kentlerdeki yaşam koşullarının zorlaşması ise beraberinde kırsal alanlara doğru yani ata topraklarına tersine göç başlamasına yol açmıştır. Bu göçlerin doğuracağı sonuçları önlemek adına bir takım çözüm önerileri şu şekilde sıralanabilir:

- Kentlerden kırsal alana doğru göçler sonucunda göç eden kişiler kalacak yer ihtiyaçlarını karşılamak adına yerleşim yerleri oluşturmaya başlayacaktır. Bu yerleşim yerleri kesinlikle denetlenmeli ve belirli bir plana göre yapılmalıdır.
- Kentlerden kırsal alana doğru göçlerin artması halinde kentlerde bir iş gücü açığı oluşabilecektir. Bu bakımdan işçilerin çalışma şartları ve ücretleri iyileştirilmelidir.
- Kırsal alanda yaşanan göçler sonucunda yapılacak olan yeni binaların sağlam olması ve deprem yönetmeliklerine aykırı olmaması gerekmektedir. Bu hususların kesinlikle denetime tabi tutulması gerekmektedir.
- Kırsal alana göç sonrası oluşacak olan tarımsal faaliyetlerin desteklenmesi gerekmektedir. Çünkü tarım arazilerin işlenmesi devlete ve yerel halka katkılarının büyük olması beklenmektedir.

Bulgu-7: Kent merkezlerinde meydana gelebilecek olan deprem veya başka türlü doğal afetler kırsal kesime olan göçleri artıracaktır. Bu kapsamda kırsal alan nüfus oranı artacak ve o alanlara yönelik olarak götürülmesi gereken hizmetlerde de artış meydana gelecektir.

Bulgu 7 araştırmaya farklı bir boyutta bakmak için çeşitli önerilerle desteklenecek bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öneri-7: Doğal afetler ve çeşitli salgın hastalıklar insanları her zaman daha izole bir yaşam sürmeye itmektedir. Geçtiğimiz yıllarda ortaya çıkan Covid-19 pandemisinden de anımsanacağı üzere insanlar daha izole yaşam sürebilmek ve insanlarla daha az temas

edebilmek adına kırsal alanlarda doğal yaşam koşullarında yaşama yolunu seçmişlerdi. Son yaşanan ve bölgemizi de oldukça büyük bir şekilde etkileyen 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli deprem sonucu evleri yıkılan veya ağır hasar alan insanlarımız da kırsal alanlara doğru göçleri hızlanmıştır. Buna karşın kırsal alanların gerek altyapısı gerekse de diğer imkanları yetersiz kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalınacak bir durum olmaktadır. Söz konusu durumla alakalı olarak sunulabilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin de olduğu bir yapı oluşturularak çarpık yapılaşmanın önüne geçilmelidir.
- Yapılacak olan evler kesinlikle denetime tabi tutularak mevzuattaki deprem yönetmeliğine uygun yapılmalıdır.
- Tek katlı evlerin yapımına ağırlık verilmelidir.
- Altyapı sistemlerinin yenilenmesine öncelik verilmelidir.

7.2. Genel Sonuç

Türk toplum geleneğinin en önemli yapı taşlarından birisi olan ve hemen hemen herkesin kökünün dayandığı yerleşim yeri olan köyler önemli bir yer kaplamaktadır. Her ne kadar 6360 sayılı büyükşehir belediye yasası ile büyükşehir belediyesi olan illerde köylerin tüzel kişilikleri sonlandırılarak mahalleye dönüştürülse de köyler her zaman hafızalarda mahalle olarak değil köy olarak anılmaya devam edecektir.

Çalışmada da söz edildiği üzere tarihsel süreç içerisinde büyükşehir belediyeleri için sürekli yeni bir değişim aranmış ve var olan sorunlara çözüm yolu bulmak adına her defasında farklı yollara gidilmiştir. Büyükşehir belediyelerinde bu değişimlerle birlikte bir yapı oluşturulmaya çalışılmış ve bu yapıdan en çok etkilenen yerlerden birisi de köyler olmuştur. Mahalle adı altında bundan sonraki hayatlarına devam edecek olan yerleşim yerleri için önemli olan mevcut ve var olması muhtemel sorunlara çözümler bulmak olacaktır.

Büyükşehir Belediyelerinin köylere yönelik görevlerinin iyice anlaşılması ve giderek belediye personelinin deneyim ve tecrübe kazanması söz konusu yeni sisteme alışılmasının kolaylaşmasını sağlayacaktır.

Ülkemizde ilerleyen süreçte büyükşehir olmayan belediyelerde de bu modele geçilebileceği değerlendirildiğinde toplumumuz için önemli bir geleneği temsil eden köylerin artık tarihin arka sayfalarında bir yerlere atılabileceği ön görülebilir. Ancak bunu belirleyecek olan ana etmen 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyesi olan illerde yapılan uygulamanın ne kadar verimli olduğudur. Eğer mahalleye dönüşen köyler eskisinden daha rahat ve kolay bir şekilde ihtiyaçlarını karşılamada kolaylık yaşıyorsa bu modelin tüm ülkede uygulanabilirliği mümkün olacaktır. Ancak köylerin büyükşehir belediyelerine sorunlarını çözmede ulaşması daha da zorlaştıysa ve durumları eskisinden daha da kötüye gidiyorsa bu modelin tüm ülkede uygulanabilirliği tartışmalara yol açacaktır.

Ülkemizde nüfus artışının hızlanacağı değerlendirildiğinde mevcut durumda köylerin nüfusunun da artacağı değerlendirilmektedir. Çünkü ülkemizde artan ekonomik sıkıntılar kentten köye doğru göçü hızlandıracaktır. Ülkemizin deprem ülkesi olduğu da değerlendirildiğinde söz konusu köylerde yeni göçlerle beraber gelecek yapılaşmalar deprem yönetmeliği de göz önüne alınarak yapılmalıdır. Malatya ilinin de depremde ne kadar etkilendiği son 6 Şubat 2023 depreminde de görülmüştür. Bu konuda özellikle kentte bulunan halk müstakil köy evlerine doğru mecburen göç etmek zorunda kalmıştır. Çünkü müstakil tek katlı evler depremden etkilenme konusunda daha az hasar almıştır. Bu açıdan bakacak olursak ilerleyen süreçte köylerde ki tek katlı müstakil ev sayısında da artışlar yaşanacak ve kırsal alana doğru göçler hızlanacaktır. Bu çalışmada köylerin artan nüfusuna karşı neler yapılabileceği hususuna da değinilmiştir.

Söz konusu “Büyükşehir Belediyelerinin Köylere Yönelik Yeni Görevleri: Malatya Büyükşehir Belediyesi Örneğinde Bir İnceleme” başlıklı tez çalışmamda yapılan görüşmeler ve literatür çalışmalarım değerlendirildiğinde köylülerin birtakım sorunlar yaşasalar da şimdilik durumlarından memnun oldukları, ilerleyen süreçte mevcut sorunlarına çözüm bulmaları halinde daha da memnun kalacakları değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- AKSU, İ. F. (2012). “*On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*”. Ankara: TASAV .
- BAŞA, Ş. (2007). *Köy Yönetimi, Toplum Kalkınması ve Köykent Yaklaşımı*. Akademia: https://www.academia.edu/6576744/K%C3%96Y_Y%C3%96NET%C4%B0M%C4%B0_TOPLUM_KALKINMASI_VE_K%C3%96YKENT_YAKLA%C5%9EIMI_KONFERANS_adresinden_alındı
- DEMİR, K. A. (2014). “*6360 Sayılı Kanun Çerçevesinde Yeni Yerel Yönetim Sistemi: Mahalle Yönetimine Geçiş Köy Yönetiminin Sonu mu?*”. Ankara: TODAİE Yayınları.
- DEMİRKAYA, Y., & KOÇ, M. (2017, 12 25). *6360 Sayılı Kanun İle Birlikte Mahalleye Dönüştürülen Köylerde Değişimin Katılım Açısından Muhtarlığa Etkisi: Menteşe ve Seydikemer İlçeleri Üzerinden Bir Değerlendirme*. Dergipark: https://dergipark.org.tr/download/article-file/395040_adresinden_alındı
- ERDOĞAN, M. (2015). Köy İdarelerinin Mali Yapısı ve Köy Kanunu Tasarı Taslağının Mali Açısından Değerlendirilmesi. M. MECEK, M. DOĞAN, & B. PARLAK içinde, *İdari ve Mali Açısından Türkiye’de Yerel Yönetimler* (s. 507-521). Antalya: BEKAD yayınları.
- ERTAŞ, H. (2016). *Türkiye’de Yerel Yönetim Birimlerinin Görev ve Sorumlulukları ile İlgili Mevzuat ve Karşılaştırmalı Analiz*. Selçuk Üniversitesi.
- Eryılmaz, B. (2011). *Kamu Yönetimi: Düşünceler, Yapılar, Fonksiyonlar ve Politikalar*. Ankara: Okutman Yayıncılık.
- GÖRMEZ, K. (2015). *Yerel Yönetimler*. Ankara: Orion Yayınevi.
- GÖRMEZ, K. (2018). *Mahalli İdareler Hukuku*. Bursa: Ekin Basın Yayım Dağıtım.
- GÜL , H., & BATMAN, S. (2013). Dünya ve Türkiye Örneklerinde Metropoliten Alan Yönetimi Modelleri ve 6360 Sayılı Yasa. *Yerel Politikalar*, 9.

- İÇİŞLERİ BAKANLIĞI. (2018, 04 06). *İçişleri Bakanlığı*. Köyler: <https://www.icisleri.gov.tr/illeridaresi/koyler1> adresinden alındı
- İçişleri Bakanlığı. (2020, 01 17). *e-İçişleri*. 12 17, 2022 tarihinde e-İçişleri.gov.tr: <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> adresinden alındı
- KARAKILÇIK, Y. (2015). *Yerel Yönetimler*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- KAVRUK, H., ERDEM, T., ÖZTAŞ, N., KELEŞ, İ., PUSTU, Y., & AKTÜRK, B. (2012). *Türkiyede Köy Yerleşimi ve Yönetimi*. Ankara: TODAİE.
- KELEŞ, R. (2006). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- KOÇAK, Y. (2013). *Türkiye'de Yerel Yönetimler Günümüz Açısından Bir Değerlendirme*. Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.
- Malatya Büyükşehir Belediyesi. (2015, 03 04). *Malatya Büyükşehir Belediyesi*. Akçadağ: <http://www.malatya.bel.tr/icerik/30/30/akcadag.aspx> adresinden alındı
- Malatya Büyükşehir Belediyesi. (2015, 03 04). *Malatya Büyükşehir Belediyesi*. Arguvan: <http://www.malatya.bel.tr/icerik/30/32/arguvan.aspx> adresinden alındı
- MALATYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ. (2015, 03 04). *Malatya Büyükşehir Belediyesi*. Malatyanın İlçeleri: <http://www.malatya.bel.tr/kategori/30/1/malatyanin-ilceleri.aspx> adresinden alındı
- Malatya Büyükşehir Belediyesi. (2017). *Staratejik Planlama 2015-2019*. Malatya : Malatya Büyükşehir Belediyesi.
- Malatya Büyükşehir Belediyesi. (2022). *Malatya Kültür*. <https://www.malatyakultur.com/malatya-tanitim/malatyanin-ilceleri> adresinden alındı
- Malatya Büyükşehir Belediyesi. (2023). *Teşkilat Yapısı* <https://www.malatya.bel.tr/teskilat-semasi/> adresinden alındı

- Mehmet Mecek, M. D. (2015). *idari ve mali açıdan türkiye'de yerel yönetimler*. Antalya: bekad yayınları.
- Mevzuat. (2005, 02 22). *İl Özel İdaresi Kanunu*. 11 10, 2022 tarihinde <https://mevzuat.gov.tr/Mevzuatmetin/1.5.5302.Pdf> adresinden alındı
- NOHUTÇU, A. (2017). *Kanunname*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- ÖKMEN, M., & PARLAK, B. (2010). *Kurumdan Uygulamaya Yerel Yönetimler İlkeler Yaklaşımlar ve Mevzuat*. Bursa: Alfa Aktuel.
- ÖZER, M., & AKÇAKAYA, M. (2014). *Yerel Yönetimler Teorik Boyut*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- ÖZGÜR, H., & SAVAŞ YAVUZÇEHRE, p. (2016). Türkiye'de Büyükşehir Belediye Sistemi 1982-2015. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 903-926.
- Sobacı, B. P. (2005). *Kuram ve Uygulamada Kamu Yönetimi : Ulusal ve Global Perspektifler* (1 b.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- ŞAHİN, Y. (2015). *Yerel Yönetimler*. Bursa: Ekin Basım Dağıtım.
- ŞARBAK, Z. (2017). *Türkiye'de Yerel Yönetimler*. Ankara: Türkiye Belediyeler Birliği.
- TOPRAK, Z. (2014). *Yerel Yönetimler*. İzmir: Siyasal Kitapevi.
- TORTOP, N., AYKAÇ, B., YAYMAN, H., & ÖZER, M. (2014). *Mahalli İdareler*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Türk Dil Kurumu. (tarih yok). Türk Dil Kurumu Sözlüğü: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- ULUSOY, A., & AKDEMİR, T. (2017). *Mahalli İdareler*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- VARCAN, N. (2014). Mahalli İdareler Maliyesi. T. MOĞOL, A. TARAKTAŞ, T. ÇAKIR, & N. VARCAN içinde, *Mahalli İdareler Maliyesi* (s. 175-188). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.